

UNIVERZA V MARIBORU
EKONOMSKO-POSLOVNA FAKULTETA

Magistrsko delo

**ANALIZA UČINKOV PROSTOTRGOVINSKEGA
SPORAZUMA EU-MEHIKA NA SLOVENSKO
GOSPODARSTVO**

September, 2018

Tamara Farkaš

UNIVERZA V MARIBORU
EKONOMSKO-POSLOVNA FAKULTETA

Magistrsko delo

ANALIZA UČINKOV PROSTOTRGOVINSKEGA SPORAZUMA EU-MEHIKA NA SLOVENSKO GOSPODARSTVO

The analysis of effects of Free Trade Agreement EU-Mexico on
the Slovenian economy

Kandidatka: Tamara Farkaš

Študijski program: Ekonomske in poslovne vede (MAG)

Študijska usmeritev: Mednarodna poslovna ekonomija

Mentorica: doc. dr. Romana Korez Vide

Jezikovno pregledala: Bojana Marin, prof. slov. in nem.

Študijsko leto: 2017/2018

Maribor, september 2018

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici doc. dr. Romani Korez Vide za strokovno vodenje in spodbudne besede pri pisanju magistrskega dela. Posebna zahvala pa velja mojim najbližjim, ki me neizmerno podpirajo pri študijskih in življenjskih odločitvah. Zahvala gre tudi tebi, Rok, ker si vseskozi verjel vame.

POVZETEK

Globalizacija je preoblikovala okolje s hitro spreminjajočimi se vzorci v trgovini in tujih neposrednih investicijah. Najpomembnejši mejnik v gospodarskem sodelovanju med EU in Mehiko je bil podpis Sporazuma o gospodarskem partnerstvu, politični koordinaciji in sodelovanju decembra 1997. leta. T. i. Globalni sporazum je eden najboljsežnejših paktov, ki jih je EU kdaj imela z neevropsko državo, in prvi sporazum, ki pogojuje razmerje med spoštovanjem demokracije ter človekovih pravic.

V magistrskem delu smo analizirali učinke prostotrgovinskega sporazuma EU-Mehika na slovensko gospodarstvo. Rezultati naše empirične raziskave kažejo, da je sporazum doprinesel pozitivne učinke tako Sloveniji kot tudi Mehiki, vendar pa so ti učinki minimalni. Učinki na slovensko gospodarstvo so sicer nekoliko večji, na mehiško gospodarstvo pa skorajda zanemarljivi.

Ključne besede: multilateralni trgovinski sistem, Evropska unija, skupna zunanjetrgovinska politika EU, Mehika, prostotrgovinski sporazum, Slovenija, učinki

ABSTRACT

Globalization has re-shaped the economic landscape with rapidly changing patterns in trade and Foreign Direct Investment. Signing Economic Partnership, Political Coordination and Cooperation Agreement on December in 1997 was the most important milestone in economic cooperation between the EU and Mexico. The Global Agreement is one of the most comprehensive pacts ever made by the EU with a non-European country, and the first treaty determining relationship between respect for democracy and observance of rights.

In the master's thesis, we analysed the effects of EU-Mexico Free Trade Agreement on Slovenian economy. The results of our empirical research show that the agreement brought effects to both Slovenia and Mexico, however, these effects are minimal. Effects on the Slovenian economy are slightly higher, whereas effects on the Mexican economy are basically negligible.

Key Words: multilateral trading system, European Union, The European Union's Common Commercial Policy, Mexico, Free Trade Agreement, Slovenia, effects

KAZALO

1	UVOD	1
1.1	Opis področja in opredelitev problema	1
1.2	Namen, cilji in hipoteze raziskave	2
1.3	Predpostavke in omejitve	5
1.4	Uporabljene metode raziskovanja	6
2	MULTILATERALNI TRGOVINSKI SISTEM	8
2.1	Razvoj multilateralnega trgovinskega sistema	8
2.2	Pristojnosti in sporazumi Svetovne trgovinske organizacije	10
2.3	Razvoj mednarodnega prostotrgovinskega povezovanja	12
3	SKUPNA ZUNANJETRGOVINSKA POLITIKA EVROPSKE UNIJE	17
3.1	Skupna zunanjetrgovinska politika Evropske unije	17
3.2	Obstoječi prostotrgovinski sporazumi EU	18
3.3	Predvideni prostotrgovinski sporazumi EU	19
4	GOSPODARSKO SODELOVANJE IN PROSTOTRGOVINSKI SPORAZUM MED EU IN MEHIKO	22
4.1	Gospodarsko sodelovanje med EU in Mehiko	22
4.1.1	Obseg in struktura trgovine med EU in Mehiko pred sklenitvijo sporazuma	22
4.1.2	Obseg tujih neposrednih investicij v EU in v Mehiki pred sklenitvijo sporazuma	24
4.2	Prostotrgovinski sporazum EU-Mehika	25
4.2.1	Potek pogajanj za sklenitev sporazuma	27
4.2.2	Motivi EU za sklenitev sporazuma	28
4.2.3	Motivi Mehike za sklenitev sporazuma	29
4.2.4	Vrzeli sporazuma	29
4.2.5	Pregled obstoječih izsledkov o učinkih sporazuma EU-Mehika	30
4.3	Razvoj gospodarskega sodelovanja EU-Mehika po sklenitvi sporazuma	31
5	GOSPODARSKO SODELOVANJE MED SLOVENIJO IN MEHIKO	37
5.1	Politično-pravni okvir gospodarskega sodelovanja	37
5.2	Trgovinsko sodelovanje Slovenija-Mehika	38
5.3	Tuje neposredne investicije Slovenija-Mehika	45
6	ANALIZA UČINKOV PROSTOTRGOVINSKEGA SPORAZUMA EU-MEHIKA NA SLOVENSKO GOSPODARSTVO	48
6.1	Analiza učinkov prostotrgovinskega sporazuma na mednarodno trgovino Slovenije	48
6.2	Analiza učinkov prostotrgovinskega sporazuma na tuje neposredne investicije Slovenije	50
6.3	Analiza učinkov prostotrgovinskega sporazuma na izbrane slovenske gospodarske panoge	51
7	SKLEP	58
	LITERATURA IN VIRI	61

KAZALO SLIK

SLIKA 1: VZAJEMNI PREFERENCIALNI TRGOVINSKI SPORAZUMI V IN Z EU	16
---	----

KAZALO TABEL

TABELA 1: SPORAZUMI STO.....	11
TABELA 2: STRUKTURA MEDNARODNE TRGOVINE EU IN MEDNARODNE TRGOVINE MEHIKE V OBDOBJU 1980–1998.....	23
TABELA 3: PANOŽNA STRUKTURA TRGOVINSKE MENJAVE MED EU IN MEHIKO LETA 1998	24
TABELA 4: DELEŽI PANOG SLOVENIJE V TRGOVINI Z MEHIKO PO 2-MESTNI CARINSKI TARIFI KOMBINIRANE NOMENKLATURE V LETU 1999 (V %)	39
TABELA 5: DELEŽI PANOG SLOVENIJE V TRGOVINI Z MEHIKO PO 2-MESTNI CARINSKI TARIFI KOMBINIRANE NOMENKLATURE V LETU 1999 (V %) (NADALJEVANJE)	40
TABELA 6: DELEŽI PANOG SLOVENIJE V TRGOVINI Z MEHIKO PO 2-MESTNI CARINSKI TARIFI KOMBINIRANE NOMENKLATURE V LETU 1999 (V %) (NADALJEVANJE)	41
TABELA 7: DELEŽI PANOG SLOVENIJE V TRGOVINI Z MEHIKO PO 2-MESTNI CARINSKI TARIFI KOMBINIRANE NOMENKLATURE V LETU 2017 (V %)	43
TABELA 8: DELEŽI PANOG SLOVENIJE V TRGOVINI Z MEHIKO PO 2-MESTNI CARINSKI TARIFI KOMBINIRANE NOMENKLATURE V LETU 2017 (V %) (NADALJEVANJE)	44
TABELA 9: DELEŽI PANOG SLOVENIJE V TRGOVINI Z MEHIKO PO 2-MESTNI CARINSKI TARIFI KOMBINIRANE NOMENKLATURE V LETU 2017 (V %) (NADALJEVANJE)	45
TABELA 10: VHODNE IN IZHODNE TUJE NEPOSREDNE INVESTICIJE SLOVENIJE V LETIH 1998–1999 (STANJE KONEC LETA, V MIO EUR) ¹	45
TABELA 11: VHODNE IN IZHODNE TUJE NEPOSREDNE INVESTICIJE SLOVENIJE V LETIH 2008–2016 (STANJE KONEC LETA, V MIO EUR) ¹	47
TABELA 12: RAST BLAGOVNE MENJAVE MED SLOVENIJO IN MEHIKO V OBDOBJU 2000–2017 (V %)	50
TABELA 13: RAST DELEŽEV PANOG ELEKTRIČNIH STROJEV IN OPREME TER NJIHOVIH DELOV, APARATOV ZA SNEMANJE ALI REPRODUKCIJO SLIKE IN ZVOKA TER DELOV IN PRIBORA ZA TE IZDELKE V TRGOVINI SLOVENIJE Z MEHIKO PO 2-MESTNI CARINSKI TARIFI KOMBINIRANE NOMENKLATURE V OBDOBJU 2000–2017 (V % OD CELOTNE ZUNANJE TRGOVINE SLOVENIJE) ¹	53
TABELA 14: RAST DELEŽEV PANOG VOZIL, RAZEN ŽELEZNIŠKIH ALI TRAMVAJSKIH TIRNIH VOZIL, IN NJIHOVIH DELOV TER PRIBORA V TRGOVINI SLOVENIJE Z MEHIKO PO 2-MESTNI CARINSKI TARIFI KOMBINIRANE NOMENKLATURE V OBDOBJU 2000–2017 (V % OD CELOTNE ZUNANJE TRGOVINE SLOVENIJE) ¹	55
TABELA 15: RAST DELEŽEV PANOG PLASTIČNIH MAS IN PROIZVODOV IZ PLASTIČNIH MAS, KAVČUKA IN PROIZVODOV IZ KAVČUKA TER GUME V TRGOVINI SLOVENIJE Z MEHIKO PO 2-MESTNI CARINSKI TARIFI KOMBINIRANE NOMENKLATURE V OBDOBJU 2000–2017 (V % OD CELOTNE ZUNANJE TRGOVINE SLOVENIJE) ¹	57

KAZALO GRAFOV

GRAF 1: IZVOZ V OKVIRU RTS, V OBDOBJU 2006–2015, DELEŽ V %	14
GRAF 2: NETO PRILIVI TNI V EU IN MEHIKO PO LETIH 1980, 1990 IN 1998 (V % BDP).....	25
GRAF 3: BLAGOVNA MENJAVA MED EU ¹ IN MEHIKO V OBDOBJU 2000–2017 (V MRD EUR)	33
GRAF 4: PANOŽNA STRUKTURA EVROPSKEGA IZVOZA BLAGA V MEHIKO V LETU 2017 (V %)	34
GRAF 5: PANOŽNA STRUKTURA EVROPSKEGA UVOZA BLAGA IZ MEHIKE V LETU 2017 (V %)	35
GRAF 6: BLAGOVNA MENJAVA MED SLOVENIJO IN MEHIKO V OBDOBJU 1998–1999 (V MIO EUR)	39

GRAF 7: BLAGOVNA MENJAVA MED SLOVENIJO IN MEHIKO V OBDOBJU 2000–2018 ¹ (V MIO EUR).....	42
GRAF 8: GIBANJE DELEŽA MEHIKE V SLOVENSKI ZUNANJI TRGOVINI V OBDOBJU 1999–2017 (V %)	49
GRAF 9: GIBANJE DELEŽEV TNI MED SLOVENIJO IN MEHIKO V OBDOBJU 2008–2016 (V %).....	51
GRAF 10: GIBANJE DELEŽEV PANOGE ELEKTRIČNIH STROJEV IN OPREME TER NJIHOVIH DELOV, APARATOV ZA SNEMANJE ALI REPRODUKCIJO SLIKE IN ZVOKA TER DELOV IN PRIBORA ZA TE IZDELKE V TRGOVINI SLOVENIJE Z MEHIKO V OBDOBJU 1999–2017 (V % OD CELOTNE ZUNANJE TRGOVINE SLOVENIJE)52	52
GRAF 11: GIBANJE DELEŽEV PANOGE VOZIL, RAZEN ŽELEZNIŠKIH ALI TRAMVAJSKIH TIRNIH VOZIL, IN NJIHOVIH DELOV TER PRIBORA V TRGOVINI SLOVENIJE Z MEHIKO V OBDOBJU 1999–2017 (V % OD CELOTNE ZUNANJE TRGOVINE SLOVENIJE)	54
GRAF 12: GIBANJE DELEŽEV PANOGE PLASTIČNIH MAS IN PROIZVODOV IZ PLASTIČNIH MAS, KAVČUKA IN PROIZVODOV IZ KAVČUKA TER GUME V TRGOVINI SLOVENIJE Z MEHIKO V OBDOBJU 1999–2017 (V % OD CELOTNE ZUNANJE TRGOVINE SLOVENIJE).....	56

SEZNAM OKRAJŠAV

ALCUE	Srečanje Latinske Amerike, Karibov in Evropske unije
APK	skupina afriških, karibskih in pacifiških držav
ASEAN	Združenje držav jugovzhodne Azije (angl. <i>Association of Southeast Asian Nations</i>)
ATCA	Sporazum o trgovini civilnih letal (angl. <i>Agreement on Trade in Civil Aircraft</i>)
CEMAC	Ekonomska in monetarna skupnost centralne Afrike (angl. <i>Economic and Monetary Community of Central Africa</i>)
CETA	Celovit gospodarski in trgovinski sporazum EU-Kanada (angl. <i>EU-Canada Comprehensive Economic and Trade Agreement</i>)
COMESA	Skupni trg vzhodne in južne Afrike (angl. <i>Common Market for Eastern and Southern Africa</i>)
DDA	Razvojna agenda iz Dohe (ang. <i>Doha Development Agenda</i>)
DSU	Sporazum o pravilih in postopkih za reševanje sporov (angl. <i>Dispute Settlement Understanding</i>)
EAC	Vzhodnoafriška skupnost (angl. <i>East African Community</i>)
ECCAS	Gospodarska skupnost centralnoafriških držav (angl. <i>Economic Community of Central African States</i>)
ECOWAS	Gospodarska skupnost zahodnoafriških držav (angl. <i>Economic Community of West African States</i>)
EEA	Evropski gospodarski prostor (angl. <i>European Economic Area</i>)
EFTA	Evropsko združene za prosto trgovino (angl. <i>European Free Trade Association</i>)
EPA	Sporazum o gospodarskem partnerstvu (angl. <i>Economic Partnership Agreements</i>)
ESA	vzhodna in južna Afrika (angl. <i>Eastern and Southern Africa</i>)
EU	Evropska unija (angl. <i>European Union</i>)
EUR	evro
GATS	Splošni sporazum o trgovini s storitvami (angl. <i>The General Agreement on Trade in Services</i>)

GATT	Splošni sporazum o carinah in trgovini (angl. <i>General Agreement on Tariffs and Trade</i>)
GPA	Sporazum o vladnih nabavah (angl. <i>Governmental Procurement Agreement</i>)
IKT	informacijsko-komunikacijska tehnologija
IMF	Mednarodni denarni sklad (angl. <i>International Monetary Fund</i>)
IPA	Sporazum o zaščiti naložb (angl. <i>Investment Protection Agreement</i>)
ITO	Mednarodna trgovinska organizacija (angl. <i>International Trade Organization</i>)
MERCOSUR	Skupni južnoameriški trg (špan. <i>Mercado Común del Sur</i>)
mio	milijon
mrd	milijarda
NAFTA	Severnoameriški prostotrgovinski sporazum (angl. <i>North American Free Trade Agreement</i>)
PTS	preferencialni trgovinski sporazumi (angl. <i>Preferential Trade Agreements</i>)
RS	Republika Slovenija
RTS	regionalni trgovinski sporazumi (angl. <i>Regional Trade Agreements</i>)
SACU	Južnoafriška carinska unija (angl. <i>Southern African Customs Union</i>)
SADC	Južnoafriška razvojna skupnost (angl. <i>Southern African Development Community</i>)
STO	Svetovna trgovinska organizacija (angl. <i>World Trade Organization</i>)
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
SZTP	skupna zunanjetrgovinska politika (angl. <i>Common Commercial Policy</i>)
TNI	tuje neposredne investicije (angl. <i>Foreign Direct Investment</i>)
TPRM	Sporazum o mehanizmu za nadzor nad zunanjetrgovinsko politiko (angl. <i>Trade Policy Review Mechanism</i>)
TRIPS	Sporazum o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine (angl. <i>Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights</i>)
TTIP	Čezatlantsko partnerstvo za trgovino in investicije (angl. <i>Transatlantic Trade and Investment Partnership</i>)
UMAR	Urad RS za makroekonomske analize in razvoj
USD	ameriški dolar
WAEMU	Zahodnoafriška ekonomska in monetarna unija (angl. <i>West African Economic and Monetary Union</i>)

1 UVOD

1.1 Opis področja in opredelitev problema

Zaradi globalizacije in težnje po svobodnejši trgovini med državami s ciljem doseganja višje konkurenčnosti njihovih gospodarstev je v zadnjih petindvajsetih letih število prostotrgovinskih sporazumov med državami naraščalo. Ustvarjena so bila številna pričakovanja v zvezi s prednostmi sporazumov o prosti trgovini, ki so jih podpisale države. Vendar pa odprtost trgov ni vedno prinesla hitrih in neposrednih koristi, zlasti kar zadeva manj razvite države.

Prostotrgovinski sporazum med Evropsko unijo (angl. *European Union*, v nadaljevanju EU) in Mehiko je posledica procesa liberalizacije ter strukturnih reform mehiškega gospodarstva in številnih pričakovanih prednosti za gospodarstva držav, kot so odpiranje večjih trgov ter nove potencialne naložbe. T. i. Sporazum o gospodarskem partnerstvu, politični koordinaciji in sodelovanju ali Globalni sporazum je bil podpisan 8. decembra 1997 v Bruslju, v veljavo pa je stopil 1. oktobra 2000¹ (European Union, 2012). Je eden najobsežnejših sporazumov med EU in neevropskimi državami ter prvi pakt o razmerju med spoštovanjem demokracije in človekovih pravic, ki ga je Mehika sprejela. Gre za prvi celovit in vzajemen prostotrgovinski sporazum, s katerim so želeli okrepiti obstoječe trgovinske in gospodarske odnose. Sporazum obsega določbe o nacionalnem obravnavanju in dostopu do trga za blago ter storitve, javnih naročilih, pravicah intelektualne lastnine, naložbah, finančnih storitvah, standardih, telekomunikacijskih in informacijskih storitvah, kmetijstvu ter reševanju medsebojnih sporov. Sporazum vsebuje tudi poglavja o sodelovanju na področju rudarstva, energetike, prometa, turizma, statistike, znanosti, tehnologije in okolja (Villarreal, 2017). Sporazum je sicer prinašal pozitivne rezultate, vendar pa se je mednarodni kontekst znatno spremenil, zaradi česar je bilo potrebno okrepiti strateško partnerstvo na vseh področjih. S pogajanjem o dopolnitvah obstoječega sporazuma so pričeli 25. maja 2016. Spremembe vsebujejo dopolnitve glede trgovine z blagom, storitvami, trajnostnega razvoja in zakonodajnih praks (European Commission, 2018a).

Krepitev gospodarskega sodelovanja s hitro rastočimi neevropskimi trgi je za EU pomembno predvsem z vidika povečanja njene konkurenčnosti. Zastavlja pa se vprašanje, kakšni so učinki sporazuma za posamezna gospodarstva EU. Do sedaj so bile narejene številne analize učinkov sporazuma na evropsko oz. nacionalna gospodarstva. Slovenija je ob vstopu v EU prevzela skupno trgovinsko politiko EU do tretjih držav. Tako je dobila možnost nadaljnega razvoja odnosov in priložnost preiti v višje oblike gospodarskega sodelovanja (predvsem tuje neposredne investicije (v nadaljevanju TNI)). Podatki kažejo, da se je po začetku veljavnosti sporazuma izvoz iz EU povečal bolj kot

¹ Leta 2000 je stopil v veljavo del sporazuma, ki se navezuje na trgovino z blagom, leta 2001 pa del sporazuma, ki se navezuje na trgovino s storitvami (European Commission, 2018e).

uvoz v EU. Sicer opažamo manjšo rast trgovinskih tokov z blagom pri obeh partnerjih: delež izvoza EU v Mehiko je pred podpisom sporazuma, leta 1999, znašal 4,28 % in leta 2016 se je, kot posledica učinka sporazuma, povečal na 5,51 %, medtem ko se je delež izvoza Mehike v EU povečal z 0,47 % na 0,66 % (WITS, 2018). EU predstavlja Mehiki drugega najpomembnejšega trgovinskega partnerja². Obseg blagovne menjave³ je leta 2016 znašal 53,8 milijarde evrov (v nadaljevanju EUR), leto prej pa je menjava znašala 53,1 milijarde EUR. EU je izvažala največ strojev in drugih naprav, transportne opreme ter kemičnih izdelkov (Directorate-General for Trade, 2018a). Najpomembnejše industrijske panoge Mehike so telekomunikacijska, živilska, kemična, tekstilna, obnovljivi viri, industrija predelave železa, jekla in avtomobilska industrija. Mehika ima veliko priložnosti v letalski industriji, energiji in informacijsko-komunikacijski tehnologiji (v nadaljevanju IKT) ter v turizmu (Izvozno okno, 2018a).

Kar zadeva blagovne menjave med Slovenijo in Mehiko, je bila le-ta še pred nekaj leti relativno skromna. Podatki za Slovenijo kažejo, da se presežek blagovne menjave med Slovenijo in Mehiko povečuje⁴ (SURS, 2018). Podatki⁵ tudi kažejo, da se iz Slovenije v Mehiko izvozi največ električnih strojev, opreme in njihovih delov (42 %), vozil ter njihovih delov (razen železniških ali tramvajskih tirnih vozil) (11 %), jedrskih reaktorjev, kotlov, strojev, mehanskih naprav in njihovih delov (7 %) ter plastičnih mas in proizvodov iz plastičnih mas, kavčuka ter gume (5 %), tirnih vozil in njihovih delov (4 %) ter organskih kemijskih proizvodov (4 %). V Slovenijo se največ uvozi raznih proizvodov kemijske industrije (22 %), plastičnih mas in proizvodov iz plastičnih mas, kavčuka ter gume (22 %), organskih kemijskih proizvodov (12 %), kavčuka in proizvodov iz kavčuka ter gume (9 %), jedrskih reaktorjev, kotlov, strojev, mehanskih naprav in njihovih delov (8 %) ter električnih strojev in njihove opreme (7 %) (Izvozno okno, 2018b).

V magistrskem delu nameravamo odgovoriti na vprašanje, kakšne učinke je imel sporazum na trgovinsko in investicijsko sodelovanje držav. Predpostavljamo, da bi, glede na ugotovitve drugih študij, ti učinki lahko bili pozitivni. Zanima nas, kakšne učinke ima sporazum na slovensko gospodarstvo in ali je stanje podobno stanju pred uveljavitvijo sporazuma ali se izboljšuje. Podobnih študij o analizi učinkov omenjenega sporazuma na slovensko gospodarstvo še ni.

1.2 Namen, cilji in hipoteze raziskave

Namen magistrskega dela je analizirati učinke prostotrgovinskega sporazuma EU-Mehika na slovensko gospodarstvo, in sicer na celotno blagovno menjavo med državama (izvoz in uvoz), tuje neposredne investicije (TNI) med državama in izbrane industrijske panoge. Na primeru analize učinkov tega sporazuma nameravamo predstaviti motive in priložnosti sklepanja prostotrgovinskih sporazumov med državami.

² Na prvem mestu so Združene države Amerike (v nadaljevanju ZDA).

³ Uvoz in izvoz skupaj.

⁴ Glavni razlog za poslabšanje salda med leti 2008 in 2013 je finančna kriza (SURS, 2018).

⁵ Podatki za leto 2017.

Cilji magistrskega dela v teoretičnem delu so naslednji:

- opredeliti pojem in razvoj multilateralnega trgovinskega sistema,
- opredeliti pristojnosti in sporazume Svetovne trgovinske organizacije (v nadaljevanju STO),
- proučiti razvoj prostotrgovinskega povezovanja v svetu,
- opredeliti vlogo zunanjetrgovinske politike EU,
- opredeliti obstoječe in predvidene prostotrgovinske sporazume EU.

Cilji magistrskega dela v empiričnem delu so naslednji:

- opredeliti prostotrgovinski sporazum EU-Mehika (cilji, potek pogajanj, motivi),
- proučiti gospodarsko sodelovanje med EU in Mehiko (trgovina, TNI),
- opredeliti razvoj gospodarskega sodelovanja EU-Mehika po sklenitvi prostotrgovinskega sporazuma,
- analizirati gospodarsko sodelovanje Slovenija-Mehika,
- prepoznati, razčleniti in pojasniti učinke navedenega sporazuma na slovensko mednarodno trgovino in TNI ter izbrane gospodarske panoge slovenskega gospodarstva v katerih dosega trgovina med Slovenijo in Mehiko najvišje deleže.

Izsledki študije Evropske komisije (2017) ugotavljajo, da je sporazum pripomogel k povečanju izvoza in rasti EU. Izkazalo se je, da se je izvoz EU v Mehiko od leta 2000 povečal za 416 %. Poročilo potrjuje, da sporazum spodbuja razvoj evropskega gospodarstva. Močno povečanje trgovine po uveljavitvi sporazuma ugotavlja tudi študija Ecorys (2017). Menijo, da so z odpravo trgovinskih ovir cilji sporazuma izpolnjeni in da sporazum prinaša pozitivne učinke. Podatki za Slovenijo kažejo, da se izvoz v Mehiko povečuje (SURS, 2018). Na osnovi navedenega postavljamo hipotezo 1:

H1: Prostotrgovinski sporazum EU-Mehika ima pozitivne učinke na slovensko mednarodno trgovino.

Prostotrgovinski sporazumi ne vplivajo le na trgovino z blagom in storitvami, temveč tudi na tokove TNI. Izsledki Ecorys študije (2017) kažejo, da je imel sporazum pozitivne učinke na TNI. Študija ugotavlja, da je sporazum ugodneje vplival na vhodne TNI Mehike in da je Mehika privlačna destinacija za TNI zaradi poceni delovne sile, bližine ZDA in Kanade ter nezapletenih izvoznih postopkov. Te ugotovitve podpirajo tudi podatki študije Evropske komisije (2016), ki kažejo, da so se od uveljavitve sporazuma investicije iz EU v Mehiko potrojile. Avtorji BBVA raziskave (BBVA Research, 2015) so ugotovili, da imajo TNI iz EU v Mehiko pozitiven in pomemben vpliv na mehiški izvoz. Luna Barrios (2016) v svoji študiji ugotavlja, da so bili s podpisom sporazuma o prosti trgovini EU-Mehika ustvarjeni številni ugodni pogoji, ki so spodbujali TNI podjetij in vlagateljev EU in Mehike. Te ugotovitve podpira tudi študija Banke Slovenije (2017), ki ugotavlja, da se stanje TNI v Sloveniji izboljšuje (konec leta 2016 je stanje TNI v Sloveniji znašalo 12,9 milijarde EUR, kar je 11,5 % več kot konec leta 2015). Na osnovi navedenega postavljamo hipotezo 2:

H2: Prostotrgovinski sporazum EU-Mehika ima pozitivne učinke na tuje neposredne investicije v Sloveniji.

Izsledki študije Ecorys (2017) ugotavljajo opazno rast presežka blagovne menjave električnih strojev in opreme ter njihovih delov, aparatov za snemanje ali reprodukcijo slike in zvoka ter delov in pribora za te izdelke med EU in Mehiko po uveljavitvi sporazuma. Delež mehiškega izvoza v celotnem svetovnem izvozu v tej panogi je znašal 20,6 %. Ugotavljajo, da je razlog za povečanje uvoza iz Mehike odprava carinskih omejitev. Panoga proizvodnje električnih strojev spada med najpomembnejše slovenske izvozne panoge. Delež izvoza električnih strojev v Mehiko v celotnem slovenskem izvozu je v letu 2017 znašal kar 42 %, delež uvoza električnih strojev iz Mehike v celotnem slovenskem uvozu pa je v letu 2017 znašal 7 % (Izvozno okno, 2018b). Statistični podatki za Slovenijo kažejo (SURS, 2018), da dosega sporazum v omenjeni panogi največje učinke. Na osnovi navedenega postavljamo hipotezo 3:

H3: Prostotrgovinski sporazum EU-Mehika ima pozitivne učinke na industrijo električnih strojev in opreme ter njihovih delov v Sloveniji.

Izsledki študije Evropske komisije (2017) ugotavljajo, da je prostotrgovinski sporazum ugodno vplival na avtomobilsko industrijo v Mehiki (16,5 % povečanje proizvodnje). Študija ProMéxico (2016) ugotavlja, da so v Mehiki leta 2015 TNI v avtomobilski industriji predstavljale 20 % vseh TNI v državi v tem obdobju. Te ugotovitve podpirajo tudi rezultati PwC študije (2014), kjer ugotavljajo, da je bila Mehika leta 2014 četrti največji izvoznik in osmi največji proizvajalec avtomobilov na svetu. Študija Evropske komisije (2017) ocenjuje, da dosega sektor motornih vozil v EU veliko koristi. Padilla⁶ je potrdila, da se priložnosti Slovenije kažejo v avtomobilski industriji (Delo, 2015). Podatki kažejo, da je slovenski izvoz vozil in njihovih delov v Mehiko leta 2017 znašal 11 % celotnega slovenskega izvoza (Izvozno okno, 2018a). Na osnovi navedenega postavljamo hipotezo 4:

H4: Prostotrgovinski sporazum EU-Mehika ima pozitivne učinke na slovensko avtomobilsko industrijo.

Avtorji BBVA raziskave (BBVA Research, 2015) ugotavljajo, da se izvoz izdelkov iz plastičnih mas in gume iz EU v Mehiko povečuje bolj kot pa uvoz iz Mehike v tej panogi. Izsledke te študije podpirajo tudi podatki Generalnega direktorata za trgovino (2015). Podatki kažejo, da je izvoz izdelkov iz plastičnih mas in gume iz EU v Mehiko leta 2016 predstavljal 4,6 % celotnega izvoza EU in 1,6 % povečanje izvoza glede na prejšnje leto. Prav tako podatki kažejo, da je uvoz omenjenih izdelkov iz Mehike v EU leta 2016 predstavljal 2,9 % celotnega uvoza EU in 5,4 % povečanje uvoza glede na prejšnje leto. Statistični podatki za Slovenijo kažejo (SURS, 2018), da se število podjetij, ki proizvajajo in izvažajo izdelke iz plastičnih mas in gume v države nečlanice EU, po letu 2013

⁶ Maria Fernanda Alvarez Padilla, namestnica komisarke za trgovino in investicije iz predstavništva Proméxico v Frankfurtu.

povečuje⁷. Delež slovenskega izvoza v Mehiko v celotnem slovenskem izvozu je v letu 2016 znašal 5 % (Izvozno okno, 2018a). Na osnovi navedenega postavljamo hipotezo 5:

H5: Prostotrgovinski sporazum EU-Mehika ima pozitivne učinke na slovensko gumarsko industrijo.

1.3 Predpostavke in omejitve

Predpostavke:

- predpostavljamo, da se bodo ekonomski odnosi med EU in Mehiko zaradi sprememb v globalni trgovini in politiki, v prihodnjih letih spremenili. To posledično pomeni, da se bo obravnavani prostotrgovinski sporazum obnovil in dopolnil. Glede na dosedanje sodelovanje med obema gospodarstvoma in interese EU ter Mehike, predpostavljamo, da se bo partnerstvo le še okrepilo,
- predpostavljamo, da bodo viri in literatura, ki jih bomo uporabili pri pisanju dela zadostni in dovolj poglobljeni za proučitev učinkov prostotrgovinskega sporazuma EU-Mehika na slovensko gospodarstvo,
- predpostavljamo, da so podatki, ki jih nameravamo uporabiti v analizi, ažurni.

Omejitve:

- v magistrskem delu se omejimo na analizo učinkov prostotrgovinskega sporazuma EU-Mehika na slovensko gospodarstvo,
- osredotočimo se na obseg trgovine EU-Mehika pred podpisom sporazuma na izbrana leta 1980, 1990 in 1998 ter na strukturo trgovine EU-Mehika pred podpisom sporazuma na leto 1998,
- osredotočimo se na obseg TNI EU-Mehika v izbranih letih 1980, 1990 in 1998, strukturo TNI bomo zaradi omejitve statističnih podatkov izpustili,
- omejimo se na analizo gospodarskega sodelovanja med Slovenijo in Mehiko do uveljavitve sporazuma (1998–1999) ter na obdobje po uveljavitvi sporazuma (do leta 2018)⁸,
- zaradi pomanjkanja statističnih podatkov se v analizi TNI Slovenija-Mehika osredotočimo na obdobje 2008–2016⁹,
- omejimo se na analizo učinkov prostotrgovinskega sporazuma Slovenija-Mehika na slovensko gospodarstvo v obdobju po uveljavitvi sporazuma (od leta po uveljavitvi do leta 2017)¹⁰,
- tuji elektronski viri so pretežno v angleškem in španskem jeziku,
- zaradi zaupnosti podatkov podjetij in njihove nepripravljenosti za sodelovanje uporabimo le sekundarne podatke,

⁷ Razlog za nekajletno upadanje števila podjetij, ki proizvajajo in izvažajo izdelke iz plastičnih mas in gume, je finančna kriza.

⁸ Zadnji, javno dostopni statistični podatki.

⁹ Zadnji, javno dostopni statistični podatki.

¹⁰ Uporabimo zadnje, javno dostopne statistične podatke.

- osredotočimo se na dostopne sekundarne vire podatkov (članki, študije, statistične baze podatkov),
- podatki iz statističnih baz so navedeni v evrih in ameriških dolarjih,
- pri analizi učinkov prostotrgovinskega sporazuma EU-Mehika na slovensko gospodarstvo se osredotočimo na industrijo električnih strojev in opreme, avtomobilsko ter gumarsko industrijo v obdobju do uveljavitve sporazuma (1999) in na obdobje po uveljavitvi sporazuma (2000–2017),
- zahtevna strokovna terminologija in njeno težavno ustrezno prevajanje v slovenski jezik.

1.4 Uporabljene metode raziskovanja

Magistrsko delo je makroekonomska raziskava, saj proučujemo učinke prostotrgovinskega sporazuma na ravni gospodarstva. Z metodološkega vidika je raziskava razdeljena na dva dela, in sicer na teoretični in empirični del.

Prvi del magistrskega dela je teoretično naravnano. Za povzemanje izsledkov raziskav drugih avtorjev o obravnavani tematiki uporabimo metodo kompilacije. Prav tako uporabimo metode deskripcije, klasifikacije, komparacije in sinteze. V tem delu najprej pojasnimo pojem multilateralni trgovinski sistem, nato podrobneje predstavimo razvoj, pristojnosti in sporazume STO. Razložimo pomen in širjenje mednarodnega prostotrgovinskega povezovanja ter podamo pregled sporazumov EU o prosti trgovini. Sledi celovit pregled gospodarskega sodelovanja med EU in Mehiko s poudarkom na obsegu in strukturi trgovine ter TNI in predstavitev prostotrgovinskega sporazuma EU-Mehika. Predstavimo ugotovitve drugih avtorjev o učinkih sporazuma EU-Mehika.

Drugi (osrednji) del magistrskega dela je v celoti namenjen empirični analizi. Najprej prikažemo gospodarsko sodelovanje Slovenija-Mehika s podrobnejšo predstavitev trgovinskega sodelovanja Slovenija-Mehika v obdobju pred uveljavitvijo sporazuma (1998–1999), nato pa gospodarsko sodelovanje med državama v obdobju pred uveljavitvijo sporazuma (1998–1999). Nadaljujemo z analizo učinkov prostotrgovinskega sporazuma EU-Mehika na slovensko gospodarstvo. Sledita analizi učinkov prostotrgovinskega sporazuma Slovenija-Mehika po njegovi uveljavitvi (od leta 2000 do leta 2017) na mednarodno trgovino Slovenije in na TNI Slovenije. Nazadnje predstavimo analizo učinkov sporazuma na izbrane slovenske gospodarske panoge. Ugotovitve prikazujemo grafično in tabelarično.

Gre za dinamično raziskavo, saj analiziramo gospodarske spremembe pred in po podpisu prostotrgovinskega sporazuma, predvsem z vidika učinkov na zunanjo trgovino, gospodarsko rast in TNI. Pri iskanju sekundarnih virov podatkov uporabimo domače in mednarodne statistične baze podatkov, monografske publikacije, znanstvene članke, zbornike, publikacije mednarodnih organizacij in drugo strokovno spletno literaturo.

Prva raziskovalna hipoteza se nanaša na analizo učinkov prostotrgovinskega sporazuma EU-Mehika na slovensko mednarodno trgovino na splošno. Hipotezo preverimo z izračunavanjem deležev Mehike v slovenskem uvozu in deležev Mehike v slovenskem

izvozu v odstotkih. Podatke pridobimo v bazi podatkov Statističnega urada RS. V analizo smo zajeli podatke iz enoletnega obdobja pred uveljavitvijo sporazuma (leto 1999) in obdobja po uveljavitvi sporazuma (obdobje osemnajstih let, od leta 2000 do 2017). Primerjamo povprečna deleža izvoza in uvoza v opazovanem obdobju s povprečnima deležema izvoza in uvoza v letu 1999. Prav tako izračunamo povprečno rast izvoza in uvoza v obdobju osemnajstih let. Na podlagi izračunov preverimo hipotezo 1. Rezultate analize predstavimo tabelarično in grafično.

Druga raziskovalna hipoteza se nanaša na analizo mehiških TNI v Sloveniji in temelji na dejstvu, da so TNI pomemben člen razvoja vsakega gospodarstva. Raziskovalno hipotezo preverimo z izračunavanjem deležev mehiških TNI v Sloveniji v obdobju od 2008 do 2016¹¹. Podatke pridobimo iz letnih statističnih publikacij Banke Slovenije. Rezultate analize predstavimo grafično.

Tretja raziskovalna hipoteza se nanaša na analizo učinkov prostotrgovinskega sporazuma EU-Mehika na slovensko panogo proizvodnje električnih strojev in opreme ter njihovih delov. Raziskovalno hipotezo preverimo z izračunavanjem deležev slovenskega izvoza električnih strojev in opreme ter njihovih delov, aparatov za snemanje ali reprodukcijo slike in zvoka ter delov in pribora za te izdelke v Mehiko v celotnem slovenskem izvozu. Podatke pridobimo v bazi podatkov Statističnega urada RS. V analizo zajamemo obdobje pred (leto 1999) in po uveljavitvi sporazuma (od leta 2000 do 2017). Analiziramo, ali je imel sporazum EU-Mehika pozitivne učinke na omenjeno industrijo v Sloveniji ali ne. Rezultate predstavimo tabelarično in grafično.

Četrta raziskovalna hipoteza se nanaša na analizo učinkov prostotrgovinskega sporazuma EU-Mehika na slovensko avtomobilsko industrijo. Raziskovalno hipotezo preverimo z izračunavanjem deležev slovenskega izvoza avtomobilov v Mehiko v celotnem slovenskem izvozu pred in po uveljavitvi sporazuma EU-Mehika. Podatke pridobimo v bazi podatkov Statističnega urada RS. V analizo zajamemo obdobje pred (leto 1999) in po uveljavitvi sporazuma (od leta 2000 do 2017). Rezultate predstavimo tabelarično in grafično.

Peta raziskovalna hipoteza se nanaša na analizo učinkov prostotrgovinskega sporazuma EU-Mehika na slovensko gumarsko industrijo. Raziskovalno hipotezo preverimo z izračunavanjem deležev slovenskega izvoza izdelkov plastičnih mas in gume v Mehiko v celotnem slovenskem izvozu. Podatke pridobimo v bazi podatkov Statističnega urada RS. V analizo zajamemo obdobje pred (leto 1999) in po uveljavitvi sporazuma (od leta 2000 do 2017). Rezultate predstavimo tabelarično in grafično.

¹¹ Obdobje 1999–2007 je izvzeto, saj podatki o TNI Slovenija-Mehika v omenjenem obdobju niso dostopni. Zadnji javno dostopni statistični podatki so za leto 2016.

2 MULTILATERALNI TRGOVINSKI SISTEM

V tem poglavju pojasnimo pojem in razvoj multilateralnega trgovinskega sistema in podrobneje predstavimo pristojnosti in sporazume STO. Razložimo pomen in širjenje mednarodnega prostotrgovinskega povezovanja.

2.1 Razvoj multilateralnega trgovinskega sistema

Po drugi svetovni vojni so bile za okrepitev mednarodnega gospodarskega sodelovanja ustanovljene različne večstranske institucije. Leta 1944 je v Bretton Woodsu potekala mednarodna konferenca o povojni ureditvi sveta. Za ureditev mednarodne monetarne politike sta bila tako ustanovljena Mednarodni denarni sklad (angl. *International Monetary Fund*, v nadaljevanju IMF) in Svetovna banka (angl. *World Bank*) (EPRS, 2017). Ker pa konferenca ni reševala trgovinskih problemov, je leta 1945 ameriški kongres odredil obnovitev vzajemnih trgovinskih sporazumov za obdobje treh let. Decembra 1945 so pričeli s pogajanja o večstranskem sporazumu o skupnem znižanju carin. Istega leta so ustanovili Organizacijo združenih narodov (angl. *United Nations*), leta 1946 pa je Ekonomsko-socialni svet Združenih narodov (angl. *Economic and Social Council of the United Nations*) pozval k ustanovitvi Mednarodne trgovinske organizacije (angl. *International Trade Organization*, v nadaljevanju ITO) (WTO, 2007). Osnutek listine je bil ambiciozen, objavili so ga leta 1948. ITO ni pokrivala le trgovinske politike, ampak tudi sporazume o zaposlovanju in gospodarski dejavnosti, omejevanje poslovne prakse in medvladne sporazume o osnovnih proizvodih. ITO so želeli ustanoviti v Havani leta 1947 (WTO, 2018a).

Zaradi kompleksnih trgovinskih vprašanj so oblikovali platformo za olajšanje in urejanje trgovinskih odnosov. Splošni sporazum o carinah in trgovini (angl. *General Agreement on Tariffs and Trade*, v nadaljevanju GATT) je bil ustanovljen 31. oktobra 1947, v veljavo je stopil 1. januarja 1948. Vseboval je predvsem določbe o trgovinski politiki iz listine ITO z manjšimi formalnimi prilagoditvami. Ustanovljen je bil kot začasni večstranski sporazum in ne kot mednarodna organizacija, vendar pa je, potem ko ITO ni bila ustanovljena¹², nadomestil ITO (WTO, 2007). Oblikoval se je večstranski pristop k trgovini in uvedel sistem mednarodno priznanih pravil o trgovini (Evropski parlament, 2018). Osnova delovanja GATT je, da se države pogajajo o recipročnem, a vsestransko koristnem zniževanju carinskih pogajanj¹³ (Bobek & Gusel, 1998, str. 78). GATT vsebuje več klavzul

¹² Eden izmed razlogov, da ITO ni zaživel je, da ameriški kongres ni odobril Havanske listine. Predsednik Truman je leta 1948 zaprosil kongres, naj sprejme resolucijo o odobritvi listine, vendar pa je zahtevo po dveh letih zakonskega neukrepanja umaknil (WTO, 2018a).

¹³ Države lahko znižajo carine enostransko ali pa s pogajanja, torej dvo- ali pa večstransko. Enostransko zmanjšanje carine lahko privede do porasta uvoza blaga in posledično do zmanjšanja domače proizvodnje ter zaposlenosti. V primeru dvo- ali pa večstranskega sporazuma pa lahko države povečajo uvoz in recipročno zniževanje carin nadomestijo s povečanim izvozom. Za enostransko zniževanje carin se države redko odločajo. Po drugi strani pa so carine pogajalsko orodje, ki odpira tuje trge izvoznim dejavnostim,

in določb, ki so pravna sredstva proti nepoštenim trgovinskih pristopom kot so damping¹⁴, subvencije¹⁵, izjeme pri plačilni bilanci in zaščitni ukrepi proti uvoznim tveganjem (WTO, 2007). Multilateralni trgovinski sistem temelji na GATT in velja za mehanizem stabilnosti, gonilo gospodarske rasti, blaginje ter uspeh povojne ureditve sveta. Ker je v multilateralni trgovinski sistem vpetih več držav, so pogajanja zelo zapletena, saj je vsaka država, s katero želijo trgovati, pri svojih odločitvah avtonomna. Da se lahko tak trgovinski sistem oblikuje, pa morajo države izpolnjevati več pogojev. Mednje spadata suverenost in sposobnost oblikovanja ter spoštovanja mednarodnega prava (Amadeo, 2017).

Največji premiki v liberalizaciji mednarodne trgovine so prišli skozi t. i. pogajalske kroge in so se zgodili pod okriljem GATT-a. V prvih letih (1947–1961) so se pogajalski krogi osredotočili na nadaljnje znižanje carin. Nato je Kennedyjev krog (1964–1967) vključil protidampinške ukrepe. Tokijski krog (1973–1979) je bil poskus reševanja necarinskih trgovinskih ovir in za izboljšanje sistema. Osmi, Urugvajski krog (1986–1994), je bil zadnji in najobsežnejši trgovinski krog. Sodelovalo je 123 držav, pogajanja so obsegala carinske in necarinske ovire, problematiko primarnih proizvodov, tropskih in tekstilnih izdelkov, intelektualno lastnino ter dopolnitev pravil za reševanje sporov. Prav tako so pozvali k rednemu poročanju o trgovinskih politikah članicah GATT, kar je pomemben korak pri zagotavljanju preglednosti trgovinskih režimov po vsem svetu. Urugvajski krog se je zaključil 15. aprila 1994 v Marakešu. Pripeljal je do največje reforme svetovnega trgovinskega sistema – do ustanovitve Svetovne trgovinske organizacije (angl. *World Trade Organization*, STO) in novega sklopa sporazumov (WTO, 2018b). Med drugim so dosegli:

- jasnejši pravni okvir, ki ureja mednarodno trgovino in vključuje učinkovit ter zanesljiv mehanizem za reševanje sporov,
- globalno zmanjšanje carinskih stopenj za 40 % in sprejetje dogovorov o odpiranju tržišč za določeno blago,
- določitev mednarodnih pravil za trgovino s storitvami in zaščito intelektualne lastnine (Bjelić, 2002, str. 27).

GATT je bil edini multilateralni instrument, ki je urejal mednarodno trgovino od leta 1948 do leta 1995, ko se je GATT preoblikoval in institucionaliziral kot STO (EPRS, 2017). V veljavo je stopila 1. januarja 1995 in je ena najmlajših mednarodnih organizacij (WTO, 2018c).

Nekatere države članice so nadaljevale pogajanja tudi po koncu Urugvajskega kroga. Februarja 1997 je bil dosežen sporazum o telekomunikacijskih storitvah. Istega leta je 40 držav članic uspešno zaključilo pogajanja o brezcarinskem trgovanju z izdelki

zato države z nasprotne strani iščejo nadomestilo za predvideno znižanje carin (Bobek & Gusel, 1998, str. 78).

¹⁴ Prodaja blaga na tujih trgih po ceni, ki je nižja od stroškov oz. prodajne cene na domačem trgu, da bi izrinili konkurenco v teh državah, da zapustijo svoj domači trg (Evropska komisija, 2017a).

¹⁵ Plačevanje subvencij iz državnega proračuna podjetjem, da bi ta dobila neupravičeno prednost pri izvozu oz. prodaji na domačem trgu (ibid.).

informacijske tehnologije, 70 držav članic pa je sklenilo pogodbo o finančnih storitvah, ki zajema več kot 95 % trgovine z bančništvom, zavarovanjem, vrednostnimi papirji in finančnimi informacijami (ibid.).

Novembra 2001 se je v Dohi začel deveti krog večstranskih trgovinskih pogajanj, t. i. Razvojna agenda iz Dohe (ang. *Doha Development Agenda*, v nadaljevanju DDA). DDA temelji na načelu »skupne zaveze«, kar pomeni, da »nič ni dogovorjeno, dokler ni vse dogovorjeno«. Njen cilj je izboljšanje trgovinskih priložnosti držav v razvoju (Mgrt, 2017). Pogajanja so kompleksna, v središču so bile reforme kmetijskih subvencij, izboljšanje dostopa držav v razvoju do svetovnih trgov in zagotavljanje, da dodatna liberalizacija trgovine v svetovnem gospodarstvu spoštuje potrebo po trajnostni gospodarski rasti v državah v razvoju (Evropski parlament, 2018).

2.2 Pristojnosti in sporazumi Svetovne trgovinske organizacije

Svetovna trgovinska organizacija je edina mednarodna medvladna organizacija, ki je pristojna za multilateralna pravila. Znotraj nje se oblikujejo in določajo pravila za svobodno in pošteno svetovno trgovino. STO ureja 164¹⁶ držav članic in pokriva približno 95 % svetovne trgovine. Je večstranski okvir in zahteva stalni razvoj ter korak z globalizacijo (von Unger & Mildner, 2017).

STO predstavlja forum za pogajanje in upravljanje sporazumov, namenjenih zmanjševanju ovir za mednarodno trgovino in zagotavljanju enakih pogojev za vse, s čimer prispeva h gospodarski rasti in razvoju. Prav tako zagotavlja preglednost v svetovni trgovini, spremlja obstoječe pogodbe, rešuje mednarodne trgovinske spore med državami članicami, zagotavlja večjo skladnost pri oblikovanju svetovne gospodarske politike in državam članicam v razvoju nudi tehnično pomoč. Glavni namen STO je spodbujanje proste trgovine z zniževanjem carin in drugih ovir (ibid.).

Področje delovanja STO je zelo široko. Pokriva trgovino z blagom, s storitvami in z intelektualno lastnino, obenem pa izkazuje načelo liberalizacije in dovoljuje nekatere izjeme. Klavzula sistema največjih ugodnosti (angl. *Most Favoured Nations*) zavezuje države članice, da enako obravnavajo svoje trgovinske partnerice in pomaga zaščititi šibkejša gospodarstva od močnejših ter izključuje manipulacijo trgovinskih preferencialov (npr. nagrajevanje zaveznikov in kaznovanje tekmecev). Z nacionalno obravnavo (angl. *National Treatment*) preprečujejo diskriminacijo, saj je potrebno domače in uvoženo blago, storitve, blagovne znamke ter avtorske pravice obravnavati enako. S postopnim zmanjšanjem trgovinskih ovir v mednarodnem gospodarskem sodelovanju dosegajo svobodnejšo trgovino. V želji, da bi zmanjšali poslovna tveganja in vzpodbudili naložbe ter prodajo, ustvarjajo predvidljivo in stabilno poslovno okolje. S sklopom pravil spodbujajo konkurenčnost, pošteno trgovanje in vzpodbujajo razvoj v državah v razvoju (Mali, 2011, 8–9; povz. po Tratnik & Ferčič, 2002, 76-82).

¹⁶ Podatki na dan 6. junija 2018. Trenutno si za članstvo STO prizadeva 20 držav. Slovenija je postala polnopravna članica 1. julija 1995 (WTO, 2018d).

Središče večstranskega trgovinskega sistema so sporazumi STO, katere je s pogajanji oblikovala in podpisala večina članic. Zagotavljajo pravno podlago za mednarodno trgovino. Večina sporazumov je multilateralnih in so zavezujoči za vse članice z načelom »skupne zaveze«. V nasprotju z njimi pa obstajajo tudi plurilateralni sporazumi, ki so zavezujoči le za članice, katere so podpisale sporazum (WTO, 2014).

STO je združila prejšnje trgovinske sporazume – Splošni sporazum o carinah in trgovini (GATT), Sporazum o kmetijstvu, Sporazum o tekstilu in oblačilih – ter dodatne splošne sporazume, od katerih sta najpomembnejša Splošni sporazum o trgovini s storitvami (angl. *The General Agreement on Trade in Services*, GATS) in Sporazum o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine (angl. *Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*, TRIPS) (WTO, 2014). Od februarja 2017 je v veljavi prvi multilateralni sporazum od ustanovitve STO, in sicer Sporazum o olajševanju trgovine. Med večje dosežke STO se šteje Sporazum o pravilih in postopkih za reševanje sporov (angl. *Dispute Settlement Understanding*, DSU). Organ za reševanje sporov ima pristojnost odločanja in izvrševanja odločitev v trgovinskih sporih. Članicam daje možnost, da, ne glede na njihov gospodarski vpliv, vložijo pritožbo v primeru domnevnih kršitev pravil STO in zahtevajo odškodnino. S tem mehanizmom želijo zmanjšati uporabo enostranskih obrambnih ukrepov (Evropski parlament, 2018). Sporazum o mehanizmu za nadzor nad zunanjetrgovinsko politiko (angl. *Trade Policy Review Mechanism*, TPRM) prispeva k boljšemu spoštovanju pravil, disciplini in k boljšemu delovanju večstranskega trgovinskega sistema s strani vseh članic. Med plurilateralne sporazume spadata Sporazum o trgovini civilnih letal (angl. *Agreement on Trade in Civil Aircraft*, ATCA) za urejanje področja civilnih letal in Sporazum o vladnih nabavah (angl. *Governmental Procurement Agreement*, GPA), ki ureja področje javnih naročil (glej Tabela 1) (WTO, 2014).

Tabela 1: Sporazumi STO

SPORAZUMI STO	
Multilateralni ali mnogostranski sporazumi Zavezujoči za vse člane STO	Splošni sporazum o carinah in trgovini (GATT iz leta 1994) in drugi trgovinski sporazumi – Aneks 1A
	Splošni sporazum o trgovini s storitvami (GATS) – Aneks 1B
	Sporazum o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine (TRIPS) – Aneks 1C
	Sporazum o pravilih in postopkih za reševanje sporov (DSU) – Aneks 2
	Sporazum o mehanizmu za nadzor nad zunanjetrgovinsko politiko (TPRM) – Aneks 3
Plurilateralni ali večstranski sporazumi* Zavezujoči le za članice, ki so podpisale sporazum	Sporazum o trgovini civilnih letal (ATCA) – Aneks 4
	Sporazum o vladnih nabavah (GPA) – Aneks 4
	* Sporazum o mleku in Mednarodni sporazum o govedu sta prenehala veljati leta 1997.

Vir: (WTO, 2014), lasten prikaz na podlagi navedene študije.

2.3 Razvoj mednarodnega prostotrgovinskega povezovanja

Eden največjih izzivov za trgovinski sistem v 21. stoletju je porast preferencialnih trgovinskih sporazumov (angl. *Preferential Trade Agreements*, v nadaljevanju PTS). Le nekaj držav ni del nobenega preferencialnega sporazuma (WTO, 2018e). Obstoječi sporazumi so ponovno oživiljeni in razširjeni, medtem ko se s pogajanji oblikujejo novi. Pojavljajo se zapletene interakcije med različnimi in pogosto prekrivajočimi se prostotrgovinskimi sporazumi, kar je Bhagwati poimenoval »skleda špagetov« (Baldwin, 2006).

Kumar (1999, str. 23) pojmuje ekonomske integracije kot gospodarsko povezovanje držav, ki skupaj oblikujejo ekonomski prostor. El-Agraa (1997, str. 1) dodaja, da ekonomske integracije nastanejo z odpravo vseh trgovinskih ovir med sodelujočimi državami. Ekonomske integracije avtorji razlikujejo po stopnji institucionalizma. Balassa (1961) je ekonomske integracije glede na njihove značilnosti prvi razdelil v pet različnih stopenj¹⁷:

- prostotrgovinsko območje (angl. *Free Trade Area*) – odprava vseh carinskih in količinskih omejitev v medsebojni trgovini, omejitve do tretjih držav se ohranijo,
- carinska unija (angl. *Customs Union*) – nadaljnja stopnja prostotrgovinskega območja, članice oblikujejo skupne carinske stopnje in kvote nasproti tretjim državam,
- skupni notranji trg (angl. *Common Market*) – nadaljnja stopnja carinske unije, značilen je prosti pretok produkcijskih faktorjev,
- ekonomska in monetarna unija (angl. *Economic Union*) – nadaljnja stopnja skupnega trga, od članic zahteva določeno stopnjo harmonizacije njihovih nacionalnih politik,
- popolna ekonomska integracija – značilne so enotna ekonomska in druge politike ter nadnacionalna oblast (Alendar, 1985, str. 13).

Whalley (1998) navaja, da se države vključijo v ekonomsko integracijo z namenom, da bi izkoristile prednosti, ki jih nudi regionalizem v primerjavi z nacionalizmom. Po njegovem mnenju so to učinki ustvarjanja in preusmerjanja trgovine, povečanje obsega trgovinske menjave med državami članicami, doseganje ekonomije obsega, boljša izraba in večja produktivnost proizvodnih faktorjev, privabljanje TNI ter krepitev konkurence. Podobno stališče je izrazil Czinkota (2005).

Bhagwati & Panagariya (1996) sta nasprotnega mnenja. Avtorja menita, da je večja verjetnost, da bi preusmeritev trgovine prevladovala nad ustvarjanjem trgovine. Navajata, da se zaradi preferencialnih sporazumov lahko prej ugodnejši uvoz iz učinkovite proizvodnje iz zunanjih držav preusmeri na dražji uvoz iz manj ali neučinkovite proizvodnje iz držav članic. Podobnega mnenja je Salvatore (2007), ki meni, da

¹⁷ Regionalne ekonomske sheme v realnosti navadno ne predstavljajo čistih oblik navedenih stopenj.

preferencialni sporazumi preusmerjajo proizvodnjo v stran od primerjalnih prednosti, kar posledično znižuje državno blaginjo.

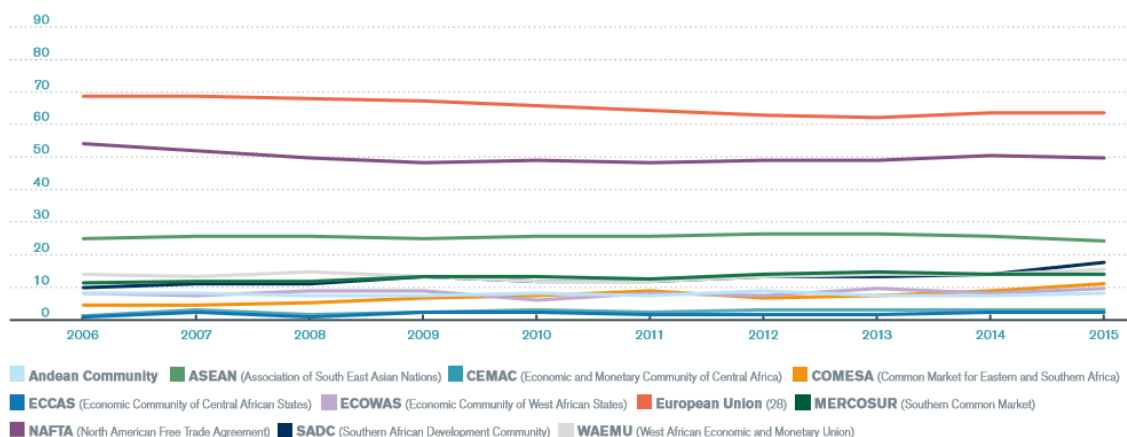
Koopmann & Wilhelm (2010) opišeta PTS kot dvo- ali večstranski sporazum med državami ali skupinami držav v isti ali med različnimi regijami, ki predvidevajo odpravo trgovinskih in drugih gospodarskih ovir med partnerji sporazuma na podlagi vzajemnosti¹⁸. PTS so del različnih sporazumov. Najbolj tipičen je pridružitveni sporazum (angl. *Association Agreements*), ta ustvarja okvir za sodelovanje pri vprašanih politike, varnosti, gospodarstva, trgovine ter človekovih pravic. Pogosto je sklenjen kot sporazum o prosti trgovini. Kot še ugotavlja Ahearn (2011) je bila decembra 2008 EU po številu sklenjenih PTS na prvem mestu. Od zabeleženih 199 preferencialnih sporazumov STO jih je 35 zadevalo EU.

Regionalizma se poslužujejo predvsem države v razvoju. Regionalno povezovanje vidijo kot korak k boljši gospodarski rasti, razvoju in odpravljanju revščine. Osrednja politična vprašanja posameznih držav v razvoju so zagotavljanje pozitivnega prispevka regionalnega povezovanja k njihovemu gospodarskemu razvoju. Učinkovito upravljanje povezave med regionalnimi in večstranskimi pobudami zahteva večjo sinergijo med nacionalnimi razvojnimi cilji in obveznostmi (Fortin, Thompson-Flôres, & Mugnaini, 2004). Regionalni trgovinski sporazumi (angl. *Regional Trade Agreements*, v nadaljevanju RTS) so ključni element trgovinskih odnosov in dopolnjujejo multilateralni trgovinski sistem. V preteklosti se število RTS ni le povečalo, temveč tudi poglobilo in prepletlo. RTS ne zajemajo samo trgovine z blagom, ampak tudi trgovino s storitvami, naložbami, politiko konkurence, pravice intelektualne lastnine, javna naročila, delovno, okoljsko in razvojno sodelovanje. RTS v STO pomenijo vse vzajemne trgovinske sporazume med dvema ali več partnerji, ki ne pripadajo isti regiji (WTO, 2018e). Pomembna značilnost rasti regionalizma je, da so se države, ki so tradicionalno dajale prednost večstranskemu pristopu k liberalizaciji trgovine – vključno z Avstralijo, Japonsko, Singapurjem, Indijo in Korejo – pridružile RTS. Pojavila se je različna sestava RTS, ki vključuje razširitev pokritosti držav izven tradicionalnega regionalnega območja. Večinoma so ti sporazumi dvostranski (npr. EU-Mehika, ZDA-Izrael), lahko pa so sklenjeni med dvema različnima integracijama (npr. EU-MERCOSUR) (Fortin, Thompson-Flôres, & Mugnaini, 2004). Članice STO so obvezane, da najavijo, v katere RTS so vključene (nekatero članice so vključene v več kot 20 RTS). Po podatkih STO je trenutno v veljavi 287 regionalnih trgovinskih sporazumov, kar ustreza 459 obvestilom članic STO¹⁹ (WTO, 2018e). Po podatkih STO je v letu 2015 trgovanje znotraj EU predstavljalo 63 % celotnega izvoza EU. V NAFTAI, ASEAN, SADC in MERCOSUR je notranja trgovina znašala 50 %, 24 %, 18 % in 14 % (glej Graf 1) (WTO, 2017).

¹⁸ PTA niso niti resnično "prosti" niti niso regionalno omejeni ali izključno bilateralni. Vse bolj so usmerjeni tudi v zunanje partnerske države in pogosto vključujejo več kot dve pogodbenici.

¹⁹ Podatek na dan 1. maja 2018.

Graf 1: Izvoz v okviru RTS, v obdobju 2006–2015, delež v %

Opomba: Andean Community – Andska skupnost; ASEAN – Združenje držav jugovzhodne Azije; CEMAC – Ekonomska in monetarna skupnost centralne Afrike; COMESA – Skupni trg vzhodne in južne Afrike; ECCAS – Gospodarska skupnost centralnoafriških držav; ECOWAS – Gospodarska skupnost zahodnoafriških držav; European Union (28) – EU z 28 državami članicami; MERCOSUR – Skupni južnoameriški trg; NAFTA – Severnoameriški prostotrgovinski sporazum; SADC – Južnoafriška razvojna skupnost; WAEMU – Zahodnoafriška ekonomska in monetarna unija.

Vir: (WTO, 2017).

Evropska unija se je izoblikovala skozi desetletja v več fazah. Začetki EU segajo v leto 1951, ko je šest evropskih držav – Belgija, Francija, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Nemčija – ustanovilo tri integracije: Evropsko skupnost za premog in jeklo, Evropsko skupnost za jedrsko energijo in Evropsko gospodarsko skupnost. Aprila 1965 so sprejeli odločitev o združitvi treh integracij v Evropsko skupnost (angl. *European Communities*, ES), ki se je z ratifikacijo Maastrichtske pogodbe (1993) uradno preimenovala v Evropsko unijo. Prvotnim šestim članicam so se postopoma priključevale nove²⁰ (Kenda & Bobek, 2003, str. 214).

Winters (2000) navaja, da pri sklepanju trgovinskih sporazumov EU sledi motivom skupnosti in vključuje sosednje ter bližnje države, stabilnosti okoli meja EU, spodbujanju razvoja (vključuje predvsem zgodovinsko povezane države) in motivu liberalizacije uvoza (sporazumi z bolj oddaljenimi državami).

EU je z 28 državami članicami največji trgovinski subjekt na svetu, njena skupna trgovinska politika pa velja za eno najstarejših in najbolj integriranih skupnih politik. EU ima aktivno gospodarsko in politično vlogo, velike interese, vrednote in odgovornosti na

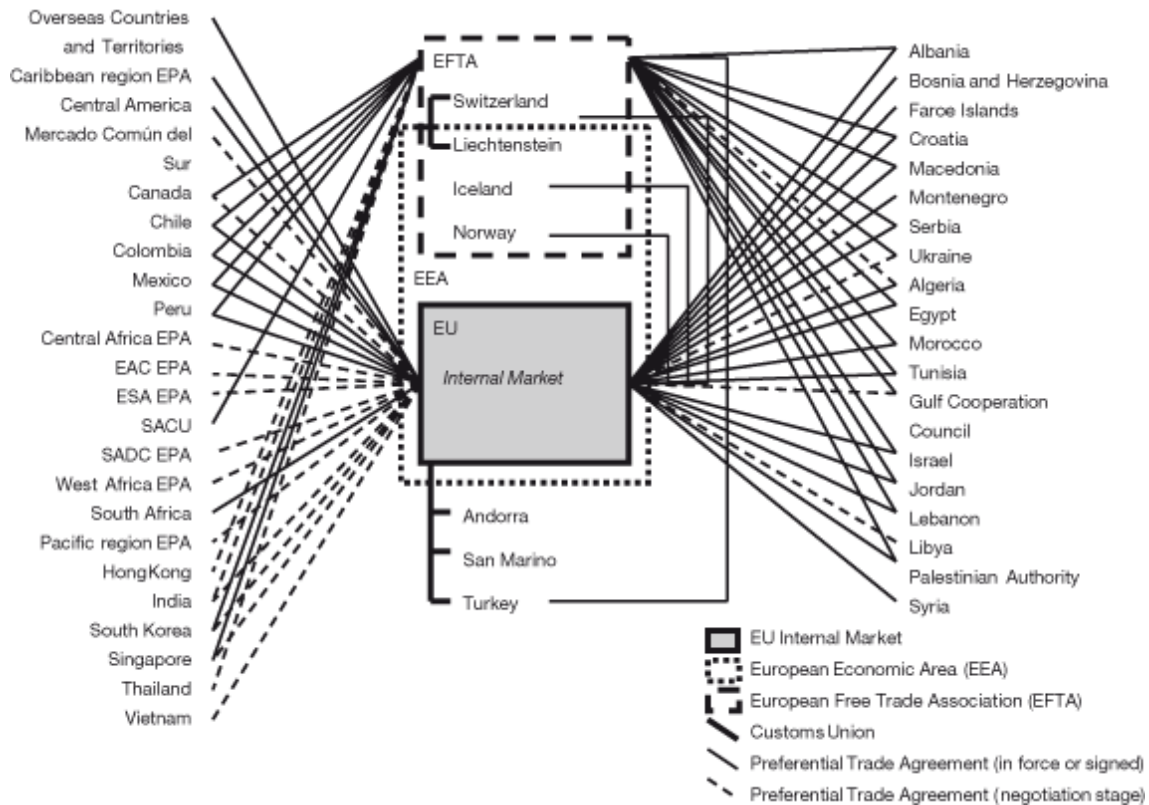
²⁰ Belgija, Francija, Italija, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska (1958), Danska, Irska, Združeno kraljestvo (1973), Grčija (1981), Portugalska, Španija (1986), Avstrija, Finska, Švedska (1995), Ciper, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska, Slovaška, Slovenija (2004), Bolgarija, Romunija (2007), Hrvaška (2013) (Evropska unija, 2018).

regionalni ter globalni ravni. Na trgu nastopa enotno in je odgovorna za delovanje trga in zunanjetrgovinske odnose, zaradi česar ima v primeru trgovinskih pogajanj močnejši pogajalski položaj, kot bi ga imele članice, če bi nastopale samostojno (Evropska komisija, 2016).

Slika 1 (v nadaljevanju) prikazuje vzorec PTA EU, kot del »evropske sklede špagetov«. V središču je notranji trg EU, ki predstavlja najvišjo raven gospodarske integracije. Razlikujemo več slojev integracije EU s tretjimi državami. Najbližje notranjemu trgu je evropski gospodarski prostor (angl. *European Economic Area*, v nadaljevanju EEA) z Islandijo, Lihtenštajnom in Norveško. Države so članice evropskega združenja za prosto trgovino (angl. *European Free Trade Association*, v nadaljevanju EFTA) in vsebujejo določbe EU. Naslednja raven so posamezni sporazumi, ki se pojavljajo v različnih oblikah, kot so carinska unija, območje proste trgovine, stabilizacijsko-pridružitveni sporazumi in sporazumi o gospodarskem partnerstvu. Vključujejo Švico²¹, Andoro, San Marino in države članice nekdanje Sovjetske zveze, države Balkana in Sredozemlja, zalivske države ter skupino afriških, karibskih in pacifiških držav (v nadaljevanju APK države). Zlasti evromediteranski pridružitveni sporazumi in sporazumi o gospodarskem partnerstvu z različnimi skupinami APK držav vsebujejo poleg skupnih trgovinskih določb še močne elemente razvoja in političnega sodelovanja. Nazadnje in najpomembnejše v okviru nove trgovinske strategije EU so PTS z geografsko najbolj oddaljenimi trgovinskimi partnerji v Latinski Ameriki, Aziji in Pacifiku, ki tvorijo tretjo integracijsko raven (Koopmann & Wilhelm, 2010). Ahearn (2011) poudarja, da si EU prizadeva, da bi z novo generacijo celovitih prostotrgovinskih sporazumov dosegla večje ekonomske in trgovinske koristi s (še) večjimi zavezami, kot so zahtevane v okviru STO (t. i. STO-plus zaveze). EU ima sklenjene sporazume o partnerstvu in sodelovanju (angl. *Partnership and Cooperation Agreement*) z državami, ki niso članice STO, njihov cilj pa je zagotoviti splošen okvir za dvostranske gospodarske odnose, carinske tarife ostajajo nespremenjene. Sklenjeni so z Armenijo, Azerbajdžanom in Rusijo (European Commission, 2018a).

²¹ Švica je članica EFTA, vendar ni v EEA.

Slika 1: Vzajemni preferencialni trgovinski sporazumi v in z EU

Opomba: EU Internal Market – Evropski notranji trg; EEA – Evropski gospodarski prostor; EFTA – Evropsko združenje za prosto trgovino; Customs Union – Carinska unija; Preferential Trade Agreement (in force or signed) – Preferenčni trgovinski sporazumi (v veljavi ali podpisani); Preferential Trade Agreement (negotiation stage) – Preferenčni trgovinski sporazumi (v fazi pogajanj); EPA – Sporazum o gospodarskem partnerstvu; Mercado Común del Sur – MERCOSUR – Skupni južnoameriški trg; EAC – Vzhodnoafriška skupnost; ESA – vzhodna in južna Afrika; SACU – Južnoafriška carinska unija; SADC – Južnoafriška razvojna skupnost.

Vir: (Koopmann & Wilhelm, 2010).

3 SKUPNA ZUNANJETRGOVINSKA POLITIKA EVROPSKE UNIJE

V tem poglavju pojasnimo razvoj in pomen skupne zunanjetrgovinske politike EU in podamo pregled sporazumov EU o prosti trgovini.

3.1 Skupna zunanjetrgovinska politika Evropske unije

Prihodnost EU in njenega gospodarstva je odvisna od sposobnosti vzpostavljanja odprtih trgov, konkurenčnosti in izvoznega povpraševanja. Temu cilju sledi skupna zunanjetrgovinska politika (angl. *Common Commercial Policy*, v nadaljevanju SZTP). Bobek in Živko (2002, str. 5) kot začetek SZTP navajata zgodnja osemdeseta leta, ko so pričeli poenostavljati postopke trgovanja, najizrazitejša sprememba pa je bila uspešna izvedba notranjega enotnega trga leta 1993. Enotni trg je nadomestil carinski postopek pri pretoku blaga znotraj takratnih članic z uvedbo novih fiskalnih obveznosti, ki ne zahtevajo carinskih formalnosti in nadzora medsebojnega trgovanja.

SZTP temelji na enotnih načelih carinskih stopenj, sklepanja carinskih in trgovinskih sporazumov, doseganja enotnosti pri ukrepih liberalizacije, izvozni politiki ter ukrepih za varovanje trgovine (v primeru dumpinga in subvencij) (Jaklič, 2009, str. 443–444). Z enotnimi načeli pa navezuje članice k enotnemu pristopu pri trgovinski politiki s tretjimi državami²². Njeni cilji so zaščita trgovinskih interesov, gospodarskih aktivnosti EU in zagotavljanje pravil, ki bodo sprejemljiva za vse udeležence. Članice EU komunicirajo s tretjimi državami preko skupnega agenta – Evropske komisije. Ta se v njihovem imenu pogaja in rešuje trgovinske spore s tretjimi državami (Bobek & Živko, 2002, str. 6).

Zaradi tehnološkega napredka in gospodarske liberalizacije so gospodarstva bolj odprta, kot so bila pred leti. Obseg trgovine EU vključno s preostalim svetom se je v obdobju med leti 1999 in 2010 podvojil. Podatki za leto 2014 kažejo, da delež EU pri svetovnem izvozu in uvozu presega 16 %, delež BDP, EU pa predstavlja 17,7 % svetovnega BDP. IMF ocenjuje, da bodo članice EU do leta 2020 90 % prihodnje gospodarske rasti ustvarile zunaj Evrope (Evropska komisija, 2016). SZTP spodbuja gospodarsko rast in nova delovna mesta ter se zavzema za trajnostni razvoj trgovinskih partnerjev EU (Bobek & Živko, 2002).

Cilj EU je, da postane najkonkurenčnejše gospodarstvo na svetu in vključuje ohranjanje vodilne vloge v svetovni trgovini, kar zahteva dostop do čim večjega števila svetovnih trgov (predvsem prisotnost na hitro rastočih trgih). Usklajevanje trgovinskega sistema je zahteven in kompleksen, a nujen proces, saj je SZTP z nadaljevanjem liberalizacije in pomočjo prizadetim skupinam poglobljena spodbuda gospodarske rasti in razvoja (Jaklič, 2009, str. 448).

²² 116. člen Rimske pogodbe določa, da morajo članice pri zadevah, ki so v posebnem interesu skupnega trga, delovati v okviru mednarodnih organizacij gospodarskega značaja le s skupnim ukrepanjem (Evropska komisija, 1957).

3.2 Obstoječi prostotrgovinski sporazumi EU

Trgovinske odnose z zunanjimi državami ureja EU s trgovinskimi sporazumi, ki strmiijo k ustvarjanju boljših trgovinskih priložnosti in odpravljanju trgovinskih ovir. Trgovinske sporazume vsebinsko ločimo na sporazume o gospodarskem partnerstvu za podkrepitev razvoja trgovinskih partnerjev iz APK držav, prostotrgovinske sporazume, ki omogočajo recipročno odpiranje trgov razvitih držav in držav v vzponu, saj v ta namen podeljujejo preferencialni dostop do trgov in pridružitvene sporazume, ki so del širših političnih sporazumov. V okviru sporazumov o partnerstvu in sodelovanju EU sklepa tudi nepreferencialne trgovinske sporazume (Evropski svet, 2018).

Podatki kažejo, da ima EU sklenjene trgovinske sporazume s približno 50 partnerji. Trdne temelje za krepitev odnosov pa je oblikovala z enotnim političnim okvirom, okrepljenim produktim dialogom in instrumenti finančne pomoči. Veljavne prostotrgovinske sporazume ima sklenjene z Norveško, Islandijo in Švico od leta 1973, s Ferskimi otoki od leta 1997 ter carinsko unijo z Andoro, San Marinom in Turčijo med leti 1991 in 1995. V obdobju od 2004 do 2010 je EU sklenila stabilizacijsko-pridružitvene sporazume z Makedonijo, Albanijo in Črno goro terčasne sporazume o trgovini in trgovinskih zadevah z Bosno in Hercegovino ter Srbijo (European Commission, 2018b).

Prostotrgovinski sporazum med EU in Južno Korejo je v veljavi od julija 2011 ter velja za prvi zaključen prostotrgovinski sporazum iz nove generacije sporazumov. Je prvi trgovinski sporazum EU z azijsko državo in presega predhodne sporazume pri odpravljanju trgovinskih ovir. Evropski izvoz blaga v J. Korejo se je v obdobju 2010–2016 povečal za 59 %, evropski izvoz storitev v J. Korejo se je v istem obdobju povečal za 49% (ibid.). Z Japonsko ima EU sklenjena dva prelomna sporazuma, in sicer Sporazum o gospodarskem partnerstvu in Sporazum o strateškem partnerstvu EU-Japonska. Sporazum o gospodarskem partnerstvu je največji tovrstni sporazum EU doslej in vključuje skoraj tretjino svetovnega BDP-ja. Sporazum zajema številna področja postopne liberalizacije trgovine na področju blaga in storitev, naložb, javnih naročil, ščitenja občutljivih gospodarskih sektorjev ter odprave nekarinskih trgovinskih ovir. Sporazum o strateškem partnerstvu pa vodi h krepitvi sodelovanja pri globalnih vprašanjih (European Commission, 2018a). Kljub svoji perspektivnosti pa sporazum z Japonsko, podobno kot CETA, predvideva negativni pristop k liberalizaciji storitev. Sporazum omejuje vlado pri regulaciji javnih storitev in omejuje varovanje kakovostnih osnovnih storitev, kot so transport, izobraževanje, čiščenje odpadnih voda in socialno ter zdravstveno varstvo (Cerar, 2018).

Na območju Mediterana je EU v obdobju 1995–2002 sklenila evro-mediteranske pridružitvene sporazume²³ s Palestinsko upravo, Tunizijo, Marokom, Izraelom, Jordanijo, Libanom, Egiptom in Alžirijo. Sporazum o sodelovanju s Sirijo je sicer v veljavi od leta 1978, vendar je njeno pridruženo članstvo in podpis pridružitvenega sporazuma od maja 2011 začasno zamrznjeno zaradi državljanske vojne. Na območju vzhodnega sosedstva

²³ Sporazumi zajemajo tudi prostotrgovinske sporazume za blago.

je EU uspešno zaključila pogajanja o poglobljenem in celovitem območju proste trgovine z Moldavijo, Gruzijo, Armenijo in Ukrajino. Sporazuma z Moldavijo in Gruzijo se začasno uporabljata od septembra 2014, sporazum z Ukrajino pa od novembra 2014 (Evropska komisija, 2016).

Leta 2018 je stopil v veljavo sporazum o gospodarskem partnerstvu z Južnoafriško razvojno skupnostjo (SADC), ki jo sestavljajo Bocvana, Lesoti, Mozambik, Namibija, Južnoafriška republika²⁴ in Svazi. Na območju vzhodno- in južnoafriških držav je v veljavi začasni sporazum o gospodarskem partnerstvu od leta 2012 za države ESA – Mauritius, Madagaskar, Sejšele in Zimbabve ter od leta 2014 za Kamerun. Na območju zahodne Afrike je veljaven začasni sporazum o gospodarskem partnerstvu z Gano od septembra 2016 in s Slonokoščeno obalo od decembra 2016. Na območju Pacifika je v veljavi začasni sporazum o gospodarskem partnerstvu s Papuo Novo Gvinejo od leta 2009 in s Fidžijem od 2014. Sporazum z državami CARIFORUM (14 Karibskih držav²⁵) je v veljavi od leta 2009 (ibid.).

Na območju Latinske Amerike ima EU sklenjenih in veljavnih več prostotrgovinskih sporazumov. T. i. Globalni sporazum med EU in Mehiko je pripomogel k podvojitvi medsebojne trgovine v obdobju štirinajstih let. Sporazum je bil posodobljen aprila 2018. Pridružitveni sporazum s Čilom je bil podpisan leta 2002, v veljavo je stopil leto pozneje in velja za pomembnejši sporazum, saj se je obseg dvostranske trgovine v enajstletnem obdobju njegovega obstoja podvojil in je leta 2014 znašal 16 milijard EUR. EU, Peru in Kolumbija so podpisali trgovinski sporazum leta 2012, začasno se je začel izvajati leto pozneje. Leta 2016 se je omenjenemu sporazumu pridružil še Ekvador. Leta 2012 je EU podpisala pridružitveni sporazum s Srednjo Ameriko. Od leta 2013 se sporazum začasno uporablja za Honduras, Nikaragvo, Panamo, Kostariko, Salvador in za Gvatemalo. Obseg trgovine med EU in Centralno Ameriko je leta 2013 znašal 12 milijard EUR. Od septembra 2017 je v začasni (poskusni) uporabi sporazum med EU in Kanado o celovitem gospodarskem in trgovinskem sodelovanju (CETA). Omenjeni sporazum odpravlja kar 99 % carin in drugih dajatev. Sporazum še ni ratificiran s strani večine držav članic EU (ibid.).

3.3 Predvideni prostotrgovinski sporazumi EU

Kljub temu da je EU z nekaterimi trgovinskimi partnerji zaključila trgovinska pogajanja, sporazumi še niso v veljavi. Pogajanja o sporazumu o prosti trgovini sta EU in Singapur²⁶ uspešno zaključila oktobra 2014, pogajanja z Vietnamom pa decembra 2015. Sporazum z Vietnamom predstavlja pomemben temelj za morebiten sporazum o prosti trgovini med EU in ASEAN na regionalni ravni (Evropska komisija, 2016). Singapurski sporazum zaradi mehanizma za reševanje sporov med vlagateljem in državo velja za spornega, saj sporazum nudi zaščito vlagateljem in omogoča podjetjem tožbo držav, če bi te delovale

²⁴ Pred podpisom SADC je bil med EU in Južnoafriško republiko od leta 2000 v veljavi sporazum o trgovini, razvoju in sodelovanju z uvedbo območja proste trgovine za 90 % blaga (Evropska komisija, 2016).

²⁵ Razen Haitija.

²⁶ Singapur je postal prva država članica Združenja držav jugovzhodne Azije (ASEAN), ki je sklenila sporazum z EU (Evropska komisija, 2016).

v nasprotju z njihovimi interesi. Evropska komisija je zato sporazum razdelila na trgovinski in naložbeni del. Prvi prostotrgovinski sporazum sklepata EU in Singapur, države članice EU niso podpisnice sporazuma. Drugi sporazum, sporazum o zaščiti naložb (IPA) pa je predmet nacionalnih ratifikacij držav članic EU (Cerar, 2018).

EU je zaključila pogajanja o gospodarskem partnerstvu (EPA) z vzhodnoafriško skupnostjo (Burundi, Kenija, Ruanda, Tanzanija in Uganda) oktobra 2014. Kenija in Ruanda sta sporazum podpisali septembra 2016, Kenija ga je tudi ratificirala. Sporazum bo v veljavi, ko bo podpisan še s strani preostalih treh držav (ibid.).

Leta 2017 sta EU in Armenija zaključili pogajanja o celovitem in okrepljenem sporazumu o partnerstvu, sedanje trgovinske odnose je urejal sporazum o partnerstvu in sodelovanju iz leta 1999. Cilj sporazuma je spodbujanje trajnostne rasti in ustvarjanja delovnih mest z izboljšanjem pogojev za trgovino med partnericami (European Commission, 2018a).

Pogajanja o posodobitvi že obstoječih sporazumov potekajo z Azerbajdžanom od leta 2017, s Čilom od leta 2017, s Tunizijo od leta 2013, pogajanja z Marokom pa so trenutno zaustavljena (ibid.).

Številna pogajanja o prostotrgovinskih sporazumih EU še tečejo. Med odmevnejšimi je nedvomno sporazum z ZDA o čezatlantskem partnerstvu za trgovino in investicije (v nadaljevanju TTIP). Pogajanja so se začela julija 2013 in veljajo za najbolj strateška ter ambiciozna trgovinska pogajanja. S TTIP želijo okrepiti odnose in odpraviti nevarinske ovire. Študije kažejo, da bi partnerstvo pripomoglo k dvigu BDP EU na 119 milijard EUR na letni ravni (Evropska komisija, 2016). Pogajanja so, zaradi ameriške politike protekcionizma, od leta 2016 zaustavljena (Cerar, 2018).

Z Zalivskimi državami – Bahrajn, Kuvajt, Oman, Katar, Saudska Arabija in Združeni Arabski Emirati je EU pogajanja začasno ustavila leta 2008, neformalna srečanja se nadaljujejo (European Commission, 2018a).

Z državami MERCOSUR – z Argentino, Brazilijo, Paragvajem, Urugvajem in Venezuelo kot zunanjo opazovalko je EU ponovno pričela pogajanja leta 2010. Izvoz EU v države MERCOSUR je leta 2016 znašal 41,5 milijarde EUR, istega leta je uvoz EU iz držav MERCOSUR znašal 40,6 milijarde EUR (ibid.).

Pogajanja z Indijo iz leta 2007 predstavljajo prvi poskus dogovorov med EU in veliko državo v razvoju o vzajemnem dvostranskem odpiranju trgovine. Pogajanja s članicami ASEAN združenja – Malezija, Mjanmar, Tajska, Indonezija in Filipini so se začela v obdobju med leti 2010 in 2016. Leta 2013 sta EU in Kitajska pričeli s pogajanja o sporazumu o investicijah. Njihov cilj je vlagateljem na obeh strah zagotoviti predvidljiv in dolgoročen dostop do obeh trgov ter zaščititi vlagatelje in njihove naložbe. Blagovna menjava med EU in Kitajsko predstavlja 7 % svetovne blagovne menjave. EU je začela s pogajanja za sklenitev prostotrgovinskega sporazuma z Avstralijo in Novo Zelandijo. V Evropski

komisiji poudarjajo, da bi sporazuma evropskim podjetjem omogočila dostop v širšo azijsko-pacifiško regijo (ibid.).

4 GOSPODARSKO SODELOVANJE IN PROSTOTRGOVINSKI SPORAZUM MED EU IN MEHIKO

V nadaljevanju raziskave sledi celovit pregled gospodarskega sodelovanja med EU in Mehiko s poudarkom na obsegu ter strukturi trgovine in TNI ter predstavitvijo prostotrgovinskega sporazuma EU-Mehika. Predstavimo ugotovitve nekaterih drugih, do sedaj opravljenih študij o učinkih sporazuma EU-Mehika.

4.1 Gospodarsko sodelovanje med EU in Mehiko

EU in Mehika imata skupne zgodovinske in kulturne vezi ter si delita temeljne vrednote, kot so demokracija in spoštovanje pravne države. Prostotrgovinski sporazum med EU in Mehiko izhaja iz prvega okvirnega sporazuma (angl. *Frame Agreement*) z gospodarskim in trgovinskim značajem iz leta 1975. Z okvirnim sporazumom je EGS obravnavala Mehiko z največjimi ugodnostmi in s tem prispevala k dejstvu, da je bil mehiški izvoz v Evropo spodbujen in je ustvarjal ugodnejše okolje za dvostranske gospodarske odnose. K utrjevanju trgovinskega odnosa sta prispevala drugi okvirni sporazum o sodelovanju (angl. *Framework of Agreement of Cooperation*) iz leta 1991 in skupna slovesna deklaracija (angl. *Joint Solemn Declaration*) iz leta 1995. Ta je predlagala razširitev odnosov med obema deloma z dolgoročno vizijo in s ciljem ponovne aktivacije gospodarskih ter trgovinskih odnosov, ki so bili v preteklosti prizadeti (Luna Barrios, 2016). Zavezali so se k pogajanju o novem sporazumu, ki bi vključeval okrepitev političnega dialoga, izboljšanje ekonomskega, tehničnega, znanstvenega in kulturnega povezovanja, postopno in vzajemno liberalizacijo trgovine z blagom ter storitvami, skladno s pravili STO (Zabludovsky & Lora, 2005).

4.1.1 Obseg in struktura trgovine med EU in Mehiko pred sklenitvijo sporazuma

Do podpisa sporazuma je bila Mehika le manjša trgovinska partnerica EU. Delež EU v mehiški zunanji trgovini se je drastično zmanjšal v drugi polovici devetdesetih let, kar je posledica dejstva, da je leta 1994 začel veljati North American Free Trade Agreement (NAFTA) (glej Tabela 2) (Busse, Huth, & Koopmann, 2000).

Tabela 2: Struktura mednarodne trgovine EU in mednarodne trgovine Mehike v obdobju 1980–1998

	Trgovina EU (v %)			Trgovina Mehike (v %)		
	1980	1990	1998	1980	1990	1998
EU-15	59,3	64,6	61,7	15,7	15,5	6,4
Druge države zahodne Evrope	5,0	4,9	4,2	0,7	1,2	0,4
Države srednje in vzhodne Evrope ¹	1,8	1,4	3,4	0,2	0,2	0,2
Mediterranske države ²	3,0	2,4	2,7	2,0	0,6	0,2
Severna Amerika	6,8	7,2	7,9	63,0	67,6	81,0
Mehika	0,3	0,3	0,4	-	-	-
Japonska	1,8	3,3	2,6	4,7	4,9	2,2
Azijske države v vzponu ³	1,7	2,3	2,9	0,4	1,2	1,8
Latinska Amerika ⁴	2,7	1,8	2,1	5,7	5,3	3,6
Svet ⁵	1.561	1.518	2.210	33	29	121

Opombe: ¹Češka, Slovaška, Madžarska, Poljska, Bolgarija, Romunija; ²Alžirija, Egipt, Izrael, Libanon, Jordanija, Sirija, Maroko, Tunizija, Turčija; ³Hongkong, Singapur, Južna Koreja, Malezija, Tajska; ⁴razen Mehike; ⁵vrednosti izražene v mrd USD.

Vir: (Busse, Huth, & Koopmann, 2000), lasten prikaz na podlagi navedene študije.

Tabela 3 prikazuje panožno razčlenitev dvostranske trgovinske menjave med EU in Mehiko leta 1998. Iz tabele je razvidno, da delež izvoza iz EU v Mehiko znašal več kot delež izvoza Mehike v EU. V evropskem izvozu v Mehiko prevladujejo neelektrični stroji (25,4 %), kemični izdelki (12,9 %) in avtomobilski izdelki (11,8 %), medtem ko se mehiški izvoz izdelkov v EU osredotoča na avtomobilske izdelke (17,3 %), kemične izdelke (10,7 %) ter pisarniško in telekomunikacijsko opremo (8 %) (Busse, Huth, & Koopmann, 2000).

Tabela 3: Panožna struktura trgovinske menjave med EU in Mehiko leta 1998

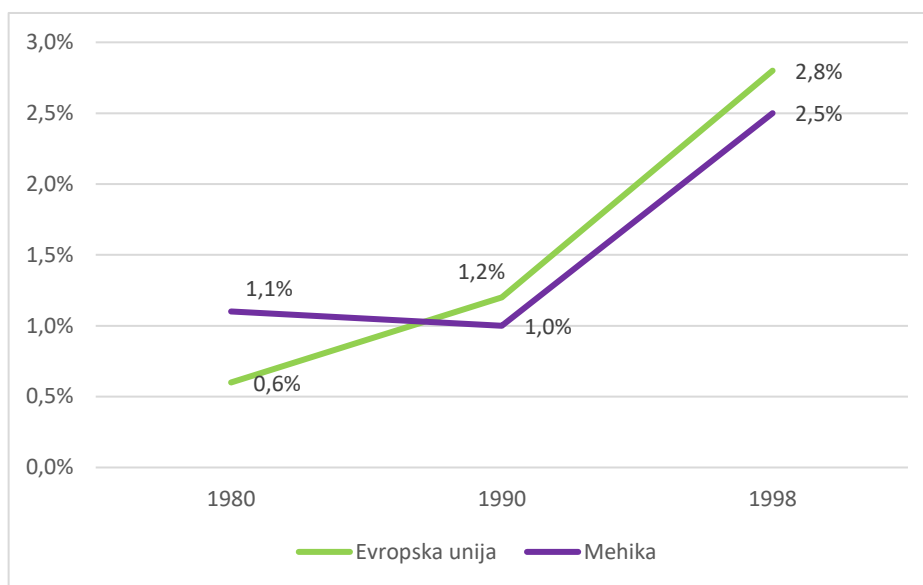
	Izvoz EU v Mehiko		Izvoz Mehike v EU	
	Vrednost (v mrd USD)	Delež celotnega izvoza v %	Vrednost (v mrd USD)	Delež celotnega izvoza v %
Kmetijski proizvodi	0,41	4,3	0,56	14,4
Rude	0,16	1,6	0,85	22,0
Proizvodni izdelki	8,84	87,1	2,44	62,7
Železo in jeklo	0,50	4,9	0,12	3,2
Kemični izdelki	1,31	12,9	0,41	10,7
Drugi polizdelki	0,76	7,5	0,14	3,8
Neelektrični stroji	2,57	25,4	0,15	3,9
Pisarniška in telekomunikacijska oprema	0,73	7,2	0,31	8,0
Električni stroji in naprave	0,58	5,7	0,17	4,4
Avtomobilski izdelki	1,19	11,8	0,67	17,3
Druga transportna oprema	0,27	2,7	0,08	2,2
Tekstil	0,16	1,6	0,06	1,7
Oblačila	0,10	1,0	0,03	0,8
Drugo potrošniško blago	0,65	6,4	0,26	6,8
Skupaj	10,15	100,0	3,89	100,0

Vir: (Busse, Huth, & Koopmann, 2000), lasten prikaz na podlagi navedene študije.

4.1.2 Obseg tujih neposrednih investicij v EU in v Mehiki pred sklenitvijo sporazuma

Graf 2 prikazuje vhodne TNI v EU v obdobju 1980–1998. Brenton (1998) navaja, da je do povečanja naložb v EU v poznih osemdesetih vodil enotni trg EU (povečanje vhodnih TNI z 0,6 % leta 1980 na 1,2 % leta 1990). Številne reforme in širitve EU so v poznih devetdesetih letih dodatno vplivale na strmo rast vhodnih TNI.

Graf 2: Neto prilivi TNI v EU in Mehiko po letih 1980, 1990 in 1998 (v % BDP)

Vir: (World Bank, 2018), lasten prikaz na podlagi navedene študije.

Razlog za nizke vrednosti vhodnih TNI v Mehiki v osemdesetih letih se skriva v strogih omejitvah zakona za spodbujanje mehiških naložb in ureditev tujih naložb iz leta 1973. Ta je od vlagateljev zahteval dovoljenje vlade, ni dovoljeval TNI v storitvenem sektorju in je tujim podjetjem onemogočal dostop do nacionalnega finančnega trga. Od leta 1989 zakon omogoča sprostitev, katerih namen je bil odpreti gospodarstvo. Zakon je bil posodobljen leta 1993 in je TNI razdelil na: dejavnosti, ki so rezervirane za mehiško državo in v njih ne smejo sodelovati niti mehiške niti tuje zasebne naložbe (npr. kovanje kovancev, tiskanje bankovcev, električna energija, nafta); na dejavnosti, ki so rezervirane izključno za mehiške državljane in mehiške družbe (tujci so izključeni); na dejavnosti, v katerih lahko sodelujejo tuji investitorji do določene mere (10 %, 25 %, 30 % ali 49 %), odvisno od dejavnosti in dejavnosti, pri katerih lahko udeležba TNI presega 49 % (ob predhodnem soglasju mehiške komisije za tuje investicije). Še posebej od podpisa severnoameriškega prostotrgovinskega sporazuma (NAFTA) leta 1994 je razvidno močno povečanje TNI v Mehiko. Mehiška vlada je nadaljevala aktivno politiko zmanjšanja vstopnih ovir za naložbe tujih multinacionalnih korporacij v upanju, da bi te aktivnosti spodbudile gospodarski razvoj preko učinkov znanja in hitrejše rasti izvoza. Delež vhodnih TNI se je povzpел z 1,0 % na 2,5 % v obdobju od 1990–1998 (glej Graf 2) (Pacheco-López, 2005).

4.2 Prostotrgovinski sporazum EU-Mehika

Najpomembnejši mejnik v gospodarskem sodelovanju med EU in Mehiko je bil podpis Sporazuma o gospodarskem partnerstvu, politični koordinaciji in sodelovanju oz. t. i. Globalni sporazum z dne 8. decembra 1997. V času sklenitve prostotrgovinskega sporazuma je bil to najobsežnejši trgovinski sporazum, ki ga je EU kadarkoli podpisala in prvi čezatlantski sporazum o prosti trgovini za EU. Sporazum predvideva

institucionaliziran politični dialog, ki temelji na medsebojnem spoštovanju demokracije in človekovih pravic, ustvarja okvir za pogajanja o liberalizaciji trgovine z blagom in storitvami ter naložbenih tokov, obenem pa poziva k okrepljenemu ekološkemu sodelovanju (Sanahuja, 2000, str. 35). Sporazum ureja določbe na 11 področjih, in sicer o dostopu na trg, vključno s časovnim načrtom liberalizacije trgovine z blagom, pravili o poreklu blaga in carinskem sodelovanjem, zaščitnimi ukrepi, standardi, tehničnimi predpisi ter postopki ocenjevanja skladnosti, sanitarnimi in fitosanitarnimi ukrepi, javnimi naročili, konkurenco, trgovino s storitvami, naložbami ter z njimi povezanimi plačili, intelektualno lastnino in reševanjem sporov (Ecorys, 2015).

Sporazum pokriva:

- postopno in vzajemno liberalizacijo trgovine z blagom (2000) in storitvami (2001) (nekateri izdelki iz kmetijskega sektorja niso deležni liberalizacije carin). Sporazum med drugim pokriva liberalizacijo naložb in s tem povezanih plačil,
- javna naročila – Mehika določa evropskih podjetjem podobne pogoje dostopa, kot jih določa svojim NAFTA partnerjem, v zameno EU podeljuje Mehiki enake ugodnosti, kot so zavedeni v sporazumu o javnih naročilih STO,
- zaščito intelektualne lastnine – patenti, blagovne znamke in avtorske pravice so zaščiteni v skladu z najvišjimi mednarodnimi standardi,
- spodbujanje konkurence,
- vzpostavitev mehanizma za reševanje sporov (Delegation of the European Union to Mexico, 2016a).

Sporazum je liberaliziral več kot 96 % celotne blagovne menjave med partnericama. EU je odpravila vse dogovorjene carinske ovire za mehiški uvoz v letu 2003, Mehika je ovire vzajemno odpravila do januarja 2007. Kar zadeva kmetijske in ribiške proizvode, je EU odpravila uvozne dajatve do leta 2008 in Mehika do leta 2010, razen za »občutljive« izdelke, kamor spadajo meso, žita in mlečni izdelki. Sporazum določa tudi carinske kvote za nekatere kmetijske in ribiške proizvode (Delegation of the European Union to Mexico, 2016a). Več kot 90 % pravil o poreklu sledi usklajenim pravilom EU, s čimer se poenostavi pretok blaga med EU in Mehiko. Več kot 95 % mehiškega izvoza sledi pravilom o poreklu. Prednostni dostop v EU od mehiške proizvodnje zahteva, da je določen delež proizvoda proizveden v Mehiki oz. v EU. Zlasti v Mehiki so bile zaradi enostranske liberalizacije in določb drugih prostotrgovinskih sporazumov, kot je npr. NAFTA, izvedene številne regulativne reforme (Slootmaekers, 2004).

Leta 2006 je Evropska komisija sprejela strategijo »globalne Evrope«, ki je posodobila program trgovinske politike EU in poiskala celovitejše trgovinske sporazume²⁷, ki zajemajo tudi odpravo regulativnih ovir za blago, storitve, naložbe, pravice intelektualne lastnine, vladne nabave, zaščito inovacij, trajnostni razvoj (dostojno delo, standardi dela in varstvo okolja) ter druga pomembna vprašanja. Poleg tega je Mehika izvedla pomembne reforme na ključnih področjih (energetika, obdavčitve, IKT, bančništvo), kar

²⁷ Ambicije EU se odražajo v sklenjenem celovitem gospodarskem in trgovinskem sporazumu s Kanado (CETA) ter v pogajanjih o ambicioznem sporazumu z ZDA (TTIP) (Ecorys, 2015).

lahko pozitivno vpliva na ustvarjanje novih priložnosti. Leta 2008 sta EU in Mehika postali strateški partnerici. Strateško partnerstvo je okrepilo sodelovanje pri globalnih vprašanjih kot je multilateralizem (npr. STO), podnebne spremembe in terorizem (Ecorys, 2015).

Evropska komisija (2018a) navaja, da je trgovina med EU in Mehiko od leta 2000 naraščala približno 8 % letno, blagovna menjava v obdobju 2000–2018 se je povečala za približno 148 %. Kljub temu da je sporazum dosegal pozitivne rezultate, se je mednarodni kontekst znatno spremenil, zaradi česar je bilo potrebno okrepiti strateško partnerstvo na vseh področjih. Sporazum bo prinesel izboljšave na več kot 25 področjih, na katerih se uvozniki in izvozniki srečujejo s težavami (vključno s področji širšega interesa, političnem področju, podnebnimi spremembami in človekovimi pravicami). S posodobitvijo sporazuma partnerici svetu sporočata, da odklanjata protekcionizem²⁸ in odpirata vrata poslom ter trgovini na podlagi pravičnih pravil in visokih standardov. Širši in posodobljen sporazum bo (ko bo začel veljati) okrepil mednarodne standarde, preprečil diskriminacijo ponudnikov, olajšal medsebojno trgovino in naložbe, kar posledično povečuje izvoz in ustvarja nova delovna mesta. Kar 99 % proizvodov bo oproščenih carin, pri čemer bodo izvozniki prihranili do 100 mio EUR carin na leto (Evropska komisija, 2018b). Dopolnjen sporazum je prvi trgovinski sporazum EU za boj proti korupciji v zasebnem in javnem sektorju (European Commission, 2018c).

4.2.1 Potek pogajanj za sklenitev sporazuma

Pogajanja o sporazumu EU-Mehika so se pričela oktobra 1996, potem ko je generalni svet EU pooblastil Evropsko komisijo. Razlike med EU in Mehiko so izstopale na srečanju oktobra 1996 v zvezi s pogajalsko metodo, vsebino liberalizacije trgovine in klavzulo o demokraciji. Mehika bi raje izbrala »globalni in sočasni« proces, ki je zajemal politični dialog, liberalizacijo trgovine in gospodarsko sodelovanje. Po drugi strani pa se je Evropska komisija želela v prvem krogu pogajati o gospodarskem sodelovanju in institucionalnem okvirju ter v drugem krogu o liberalizaciji trgovine. Mehika je sprva zavračala sodelovanje na področju demokracije in človekovih pravic, vendar pa se je EU zdelo pomembno, da nova povezava z Mehiko temelji izrecno na demokratičnih načelih²⁹, spoštovanju pravne države in človekovih pravic. Kompromis je bil dosežen aprila 1996. Mehika je sprejela klavzulo o demokraciji, vključno s spoštovanjem demokratičnih načel in temeljnih pravic (Sanahuja, 2000). Obe strani sta 8. decembra 1997 podpisali »začetni« Globalni sporazum, ki kreira institucionalni okvir in vzpostavlja podlago za pogajanja o sporazumu o prosti trgovini med obema stranema, skupaj z »začasnim sporazumom³⁰« (angl. *Interim Agreement*), ki ureja področje trgovine in trgovinskih zadev ter vprašanja v zvezi s trgovino in sklepno listino (angl. *The Final Act*) z vključenimi pravnimi instrumenti ter skupno izjavo o trgovini s storitvami. To je

²⁸ Odprava vseh carin pri blagovni menjavi (Evropska komisija, 2018a).

²⁹ Pogodba o EU, ki je v veljavi od novembra 1993, spodbuja demokracijo kot eden izmed treh glavnih ciljev razvojne politike EU.

³⁰ Veljal je do začetka veljavnosti Globalnega sporazuma.

omogočilo nadaljevanje pogajanj o nerešenih vprašanjih, ne da bi čakali na končno ratifikacijo vseh držav članic EU (Torren & Polanco, 2016). Mehiški senat in Evropski parlament sta 23. aprila in 13. maja 1998 potrdila »začasni sporazum«, s čimer se je začelo pogajanje o prosti trgovini med EU in Mehiko (Zabludovsky & Lora, 2005). Pogajanja so potekala v devetih krogih v obdobju 1998–1999 (SICE, 2018). Cilj sporazuma je bil doseči sporazum s celovito povezavo, ki bi se razvila na treh področjih:

- spodbujanje stalnega političnega dialoga med EU in Mehiko,
- vzpostavitev območja proste trgovine med obema stranema,
- vzpostavitev intenzivnega sodelovanja med obema blokoma (Luna Barrios, 2016).

Globalni sporazum je stopil v veljavo 1. oktobra 2000. EU in Mehika sta v sporazumu uporabili podobno stopnjo znižanja carin, kot je bila uporabljena v sporazumu NAFTA. Sporazum je omogočil Mehiki, da razširi svoje poslovne odnose z drugimi mednarodnimi akterji in poveča svoj globalni vpliv (Luna Barrios, 2016). Ena glavnih kritik v času pogajanja temelji na dejstvu, da so se mehiški pogajalci preveč osredotočali na vprašanje carinskih ovir in da so izpustili vprašanje necarinskih ovir.

Januarja 2013 so se voditelji odločili, da preučijo možnosti za celovito posodobitev sporazuma. Uradni pogovori o posodobitvi Globalnega sporazuma so se začeli 30. maja 2016. Pogajanja so potekala v devetih krogih v obdobju 2016–2018 (European Commission, 2018c).

4.2.2 Motivi EU za sklenitev sporazuma

Z ekonomskega vidika je bil motiv EU ponovna vzpostavitev konkurenčnosti njenega izvoza v Mehiko. Diskriminacija pri trgovini in naložbah, ki se pojavlja od začetka veljavnosti NAFTA sporazuma, je sprožila pri evropskih izvoznikih in investitorjih interes za sklenitev novega sporazuma, ki bi jih postavil ob bok ameriškim konkurentom na mehiškem trgu. Leta 1999 so se uvozne carine za evropske izvoznike na mehiški trg zvišale z 8,7 % na 35 %. Za primerjavo, višina carin za mehiške preferenčne partnerje je bila zaradi sklenjenih prostotrgovinskih sporazumov blizu 0 %. Zaradi diskriminacije evropskih izvoznikov je delež EU v celotni trgovini Mehike padel s 15,5 % na 6,4 % v obdobju 1990–1998 (glej Tabela 2) (Zabludovsky & Lora, 2005).

EU je bilo pomembno, da okrepi gospodarske odnose z Latinsko Ameriko, ker je bogata z naravnimi surovinami in poceni delovno silo. Čeprav je Mehika predstavljala majhen delež v celotni evropski trgovini, je bil mehiški trg zelo privlačen za nekatera evropska podjetja (še posebej v avtomobilskem, kemičnem in finančnem sektorju). Možnost izgube trga proti severnoameriškim konkurentom je spodbudila začetek pogajanj za sklenitev sporazuma (ibid.).

Mehika je s svojo mrežo prostotrgovinskih sporazumov omogočala EU prostotrgovinski dostop do pomembnega trgovinskega akterja – ZDA (Marcos, 2003).

4.2.3 Motivi Mehike za sklenitev sporazuma

Iz ekonomskega vidika je imela Mehika tri motive za prostotrgovinska pogajanja z EU:

- 1) poglobiti in utrditi proces ekonomske modernizacije in trgovinske liberalizacije,
- 2) končati diskriminacijo na mehiškem trgu zoper evropske investitorje in izvoznike,
- 3) izboljšati pogoje dostopa mehiških izvoznikov na evropski trg (Zabludovsky & Lora, 2005).

Primarni motiv za enostransko prizadevanje za liberalizacijo trgovine konec osemdesetih in zgodnjih devetdesetih let je bilo izboljšanje gospodarskih razmer v Mehiki v upanju, da bi to vodilo do večjega zaupanja vlagateljev in privabljanja večjih tujih naložb. Ta motivacija je bila pomemben dejavnik pri pogajanjih z NAFTA oz. z Združenimi državami in Kanado. Pogajanja za ambiciozni sporazum s tretjo največjo mehiško trgovinsko partnerico – EU so omogočila nadaljevanje zniževanja carin in necarinskih ovir v okviru zahtevane vzajemnosti s strani mehiškega privatnega sektorja, ki je sledil NAFTAI (ibid.).

Drugi motiv je spodbujanje tokov TNI v Mehiko. Sporazum omogoča, da se evropski vložki in investitorji na mehiškem trgu obravnavajo nepristransko. Določbe NAFTA v trgovini z blagom, investicijami, storitvami in javnimi naročili so sledile diskriminaciji investitorjev ter izvoznikov, ki niso del prostotrgovinskega sporazuma. NAFTA je omogočala oprostitev carin ameriškim in kanadskim proizvajalcem, da so svoje blago prodajali na mehiškem trgu ter jim omogočila investiranje v sektorje, ki so bili predhodno namenjeni Mehici. NAFTA je uvedla uredbe, ki so Mehiko obvezovale. Od januarja 2001 bi bilo blago iz tretjih držav oproščeno uvozne carine, ki bi bila vključena v izvoz v Severno Ameriko, omejena z novimi pogoji. 303. člen NAFTA bi lahko vplival na konkurenčnost mehiškega izvoza in bi lahko oviral pritok evropskih naložb v Mehiko. Globalni sporazum je predstavljal ustrezen ukrep reševanja tega problema in odpravo nevarnosti, da bi proizvajalci v ZDA ali Kanadi, ki so deležni evropskih investicij, konkurirali na mehiškem trgu pod boljšimi pogoji kot pa proizvodi mehiških proizvajalcev. Globalni sporazum bi rešil probleme celovito in pragmatično (ibid.).

Tretji motiv je bilo izboljšanje dostopa mehiških izvoznikov na evropski trg. Evropski integracijski proces širjenja trgovinskih sporazumov, ki jih je EU sklenila s številnimi državami, kot tudi podeljene enostranske preference, konvencije in podobni dogovori, so ogrožali mehiški izvoz v EU. Izdelki mehiških izvoznikov, uvoženi v EU, so bili carinjeni, po drugi strani pa so bili izdelki izvoznikov iz carinskih unij EFTA in APK držav carin oproščeni. Sicer so mehiški izvozniki bili deležni določenih, sicer omejenih, ugodnosti preferencialnega dostopa, vendar so spremembe, ki jih je uvedla EU izničile te ugodnosti. Sporazum je imel tudi politične in diplomatske motive. Mehika je izkoristila »bližino« evropskega gospodarstva z namenom, da bi pospešila svoj razvoj (ibid.).

4.2.4 Vrzeli sporazuma

Kljub zadovoljivemu izvajanju prostotrgovinskega sporazuma, ta po številnih letih izvajanja ni pokrival nekaterih pomembnih vprašanj trgovine in naložb. Sporazum je bil

pomanjkljiv pri obravnavi necarinskih ovir³¹, pravic intelektualne lastnine, vključno z geografskimi označbami in pri prispevku trgovine ter naložbami k trajnostnemu razvoju. Na obeh straneh je bil prisoten neizkoriščen dvostranski trgovinski in naložbeni potencial, zaradi česar so se kupci na evropskem in mehiškem trgu srečevali z višjimi cenami³², manjšo izbiro izdelkov, nižjo ravnijo inovacij, hkrati pa kažejo izgubljene priložnosti za ustvarjanje boljše plačanih delovnih mest na področju izvoza³³ (European Commission, 2015).

Mehika je deležna številnih dolgoročno usmerjenih strukturnih reform, ki se osredotočajo na izboljšanje domače konkurenčnosti v nekaterih ključnih gospodarskih sektorjih in na področju pridobivanja TNI. Pričakuje se, da se bodo zato Mehiki povečale možnosti za povečanje trgovine in naložb, vendar pa obstoječi prostotrgovinski sporazum ne bi dopuščal, da bi Mehika v celoti izkoristila te priložnosti. Vsekakor pa pokritost in raven ambicij obstoječega sporazuma ne ustrezata pomembnosti partnerstva med EU in Mehiko ter ne omogočata dvostranski trgovini in naložbam, da bi dosegli svoj polni potencial v sedanjem gospodarskem kontekstu (ibid.).

V zadnjih letih se srečujemo z vprašanji svetovnega pomena – od varnostnih³⁴ in okoljskih³⁵ ter vse do socialno-ekonomskih vprašanj³⁶, ob katerih je razvidna potreba po učinkovitem usklajevanju med EU in Mehiko ter modernizaciji že obstoječega sporazuma (Commission of the European Communities, 2008).

4.2.5 Pregled obstoječih izsledkov o učinkih sporazuma EU-Mehika

Do sedaj je bilo narejenih več študij o učinkih sporazuma EU-Mehika. Najodmevnejše študije analize učinkov sporazuma EU-Mehika so študije Ecorys (2017), BBVA Research (2015), Copenhagen Economics (2011), Luna Barrios (2016) in Monkiewicz (2017).

Ecorys (2017) študija analizira učinke sporazuma na gospodarske kazalnike, socialne in človekove pravice ter okolje. Navaja, da sta se evropski uvoz in izvoz podvojila, pri čemer izstopa evropski izvoz. Dodaja, da je evropski delež izvoza v Mehiko leta 1999 znašal 3,8 %, leta 2013 se je le-ta povečal na 4,9 %. Evropski uvoz iz Mehike se je skromno povečal

³¹ Mehiški standardi se pogosto razlikujejo od mednarodnih standardov, kar povzroča dodatne stroške evropskih izvoznikom, saj morajo vzpostaviti ločene proizvodne linije za mehiški trg (Evropska komisija, 2018c).

³² Zaradi visokih mehiških carin za proizvode uvožene iz EU (velja predvsem za ribiške proizvode, prehranske in druge kmetijske izdelke) so evropski izdelki v Mehiki dražji in nekonkurenčni ter manj privlačni za mehiške kupce (ibid.).

³³ Višji stroški imajo negativne učinke na gospodarsko rast, ustvarjanje delovnih mest, produktivnost in konkurenčnost evropskih ter mehiških podjetij (ibid.).

³⁴ Varnostna vprašanja zajemajo boj proti terorizmu, organizirani kriminal, trgovino z mamili in ljudmi ter nestabilnost držav (Commission of the European Communities, 2008).

³⁵ Okoljska vprašanja zajemajo podnebne spremembe, naravne nesreče in prekomerni ribolov (ibid.).

³⁶ Socialno-ekonomska vprašanja zajemajo razvojno politiko, naložbene in družbene odgovornosti, inovacije ter pravice intelektualne lastnine, odprtost trga, socialno zaščito, migracije, revščino, globalno makrofinančno stabilnost, energetska varnost, cene hrane in naftnih derivatov, prometnih vprašanj in podobno (ibid.).

z 0,5 % na 0,7 % v obdobju 1999–2013. Študija nadalje ocenjuje, da se je, kot posledica sporazuma EU-Mehika, povečal evropski BDP za 0,01 % in mehiški BDP za 0,34 %. Ugotavlja, da je imel sporazum pozitivne, a vendar skromne učinke. Ocenjuje, da so učinki sporazuma najbolj izraziti v sektorju motornih vozil in v sektorju električnih strojev. V sektorju motornih vozil je prišlo do velikega znižanja evropskih uvoznih carin, s čimer so se povečale mehiške izvozne priložnosti in povečanje proizvodnje za 16,5 %. Razširitev tega sektorja pa je privedla do krčenja sektorja električnih strojev za 11,5 %. Ugotavlja, da je sporazum v glavnem znižal carine, vendar pa ni bistveno vplival na necarinske ovire med obema trgovinskima partnericama. Navaja, da glavni razlogi za sorazmerno skromne rezultate niso povezani s posebnimi določbami sporazuma o prosti trgovini, temveč so bolj splošni, kot so pomanjkanje ozaveščenosti, razlike v standardih in pogojih dostopa do trga. Dodaja, da sporazum ne vsebuje posebnih okoljskih in socialnih določb, razen človekovih pravic, zato so socialni in okoljski učinki predvsem posredni. Glede demokratične klavzule, ki se nanaša na človekove pravice, pa študija navaja, da predvsem organizacije civilne družbe kritizirajo dejstvo, da sporazum nima pravne podlage in posebnih instrumentov za zagotovitev spoštovanja človekovih pravic.

Ugotovitve Ecorys študije (2017) podpira poročilo Evropske komisije (2017).

Ugotovitve BBVA študije (2015) kažejo, da je trgovinski sporazum med EU in Mehiko koristil trgovinskemu tokovom in naložbam. Študija navaja, da je sporazum prispeval k večji diverzifikaciji mehiškega izvoza in da spodbuja ugodnejšo poslovno okolje za TNI, predvsem iz EU v Mehiko. Dodaja, da se kažejo pozitivni in dolgoročni odnosi med evropskimi TNI ter mehiškim industrijskim izvozom.

Študija Copenhagen Economics (2011) ugotavlja, da se evropski izvoz v Mehiko zaradi sporazuma ni močno povečal. Ocenjuje, da je to posledica visokih začetnih carin in počasnega postopnega ukinjanja carin. Zaradi relativno hitrega odprtja evropskega trga v primerjavi z mehiškim pa avtorji študije ocenjujejo, da se je evropski uvoz iz Mehike povečal ravno zaradi sporazuma.

Luna Barrios (2016) navaja, da Mehika učinkov sporazuma ni izkoristila, kot bi jih lahko, pri čemer se sklicuje na očitno neizkoriščene možnosti dvostranskih naložb in na mehiški trgovinski primanjkljaj do EU. Podobno trditev podaja Oberda Monkiewicz (2017), ki trdi, da evropski presežek kaže na asimetrično korist EU.

4.3 Razvoj gospodarskega sodelovanja EU-Mehika po sklenitvi sporazuma

Od podpisa Globalnega sporazuma so ekonomski odnosi med EU in Mehiko postali močnejši. Takrat sta se obe partnerici zavezali, da bosta vzpostavili ukrepe za podporo gospodarskemu razvoju ob upoštevanju skupnih interesov. Podpis sporazuma je omogočil liberalizacijo trgovine z vsemi industrijskimi proizvodi (in večino kmetijskih proizvodov) ter izboljšal pogoje dostopa na trg za mehiške in evropske izvoznike. Zahvaljujoč diverzifikaciji blagovne menjave in liberalizaciji trgovine s storitvami, je

Mehika izboljšala svoj položaj izvoznika in povečala konkurenčnost (Delegation of the European Union to Mexico, 2016b).

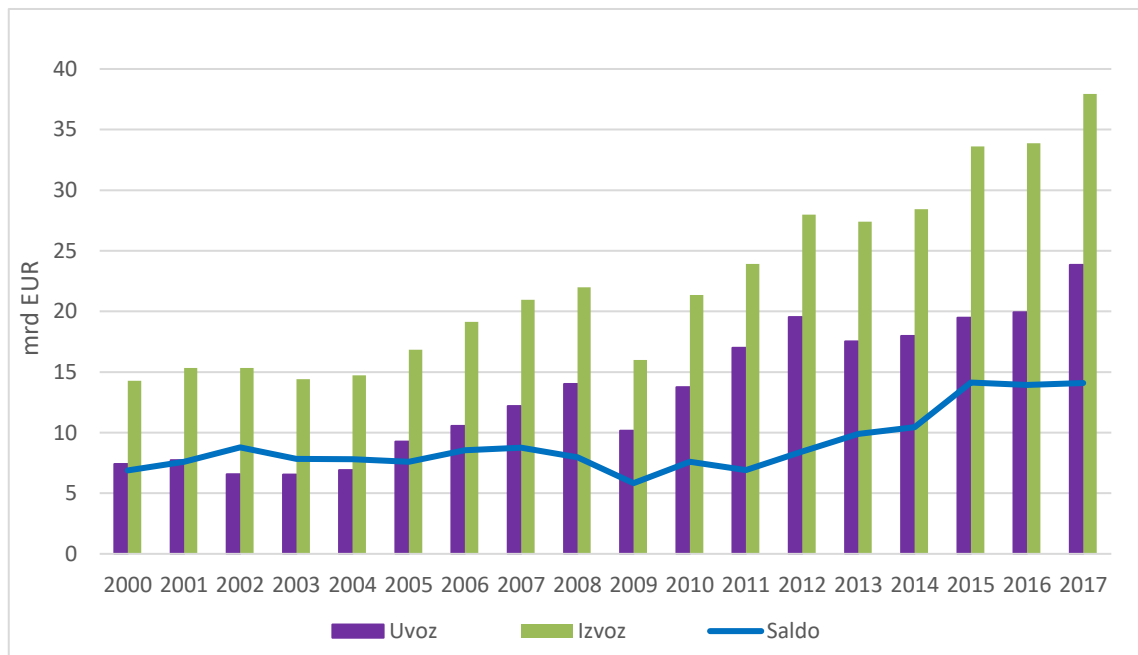
EU je pomemben trg za Mehiko, saj po podatkih Evropske komisije EU predstavlja tretjo največjo trgovinsko partnerico Mehike. Mehika je trinajsta največja trgovinska partnerica EU³⁷ in druga najpomembnejša partnerica v Latinski Ameriki (European Commission, 2018d). Podatki kažejo, da se je trgovina med EU in Mehiko od leta 1999 povečala za 236 % (Wilson Center, 2015).

Graf 3 prikazuje blagovno menjavo med EU in Mehiko v obdobju 2000–2017. Dvostranski uvoz in izvoz sta se razvila v podobnem vzorcu, čeprav se je evropski izvoz v Mehiko povečal bolj kot pa evropski uvoz iz Mehike. Evropski izvoz v Mehiko v opazovanem obdobju beleži 165 % rast. Obseg trgovine je v zadnjih desetih letih skokovito naraščal predvsem na strani izvoza EU v Mehiko. Evropski izvoz v Mehiko se v desetletnem obdobju giblje med 21 in 38 milijarde EUR letno. Izjema je obdobje v času svetovne finančne krize (2008–2009), ko je evropski izvoz v Mehiko v letu 2008 upadel pod 22 milijard EUR in se leta 2009 približal meji 16 milijard EUR. Po letu 2010 beleži EU dinamično rast izvoza v Mehiko. Razvidno je, da je bil največji obseg blagovne menjave dosežen prav v zadnjih treh letih (2015–2017) (Eurostat, 2018).

Evropski uvoz iz Mehike v obdobju 2000–2017 je beležil umirjeno rast v višini 221 %. Vrednosti evropskega uvoza iz Mehike se v opazovanem obdobju gibljejo med 7 in 14 milijarde EUR. Drastičen padec deleža uvoza je zabeležen v obdobju svetovne finančne krize (2009), ko je ta leta 2009 upadel na 10 milijard EUR. Evropski uvoz iz Mehike se je v obdobju zadnjih deset let gibal med 12 in 24 milijardami EUR. EU in Mehika vseskozi beležita pozitivno trgovinsko bilanco s trgovinskim presežkom, ki se giblje med 5 in 14 milijardami EUR (glej Graf 3) (ibid.).

³⁷ Podatki so za leto 2017.

Graf 3: Blagovna menjava med EU¹ in Mehiko v obdobju 2000–2017 (v mrd EUR)

Opomba: ¹EU-25 do leta 2004, EU-27 do leta 2007 in EU-28 do leta 2013.

Vir: (Eurostat, 2018), lastni izračuni.

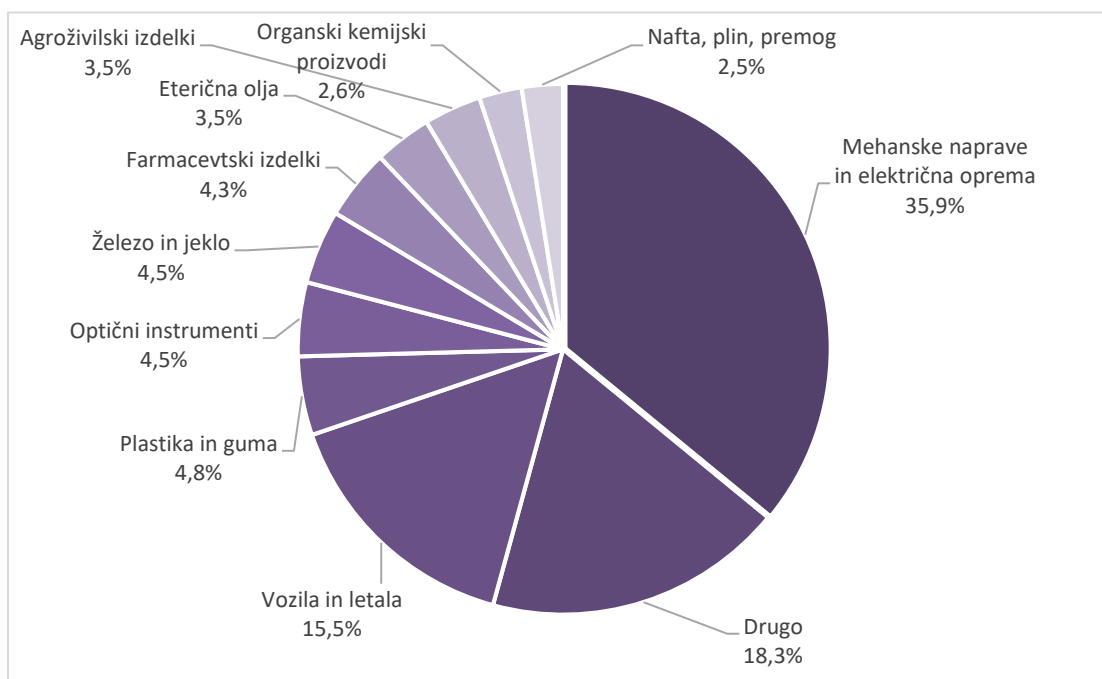
Že od začetka veljavnosti sporazuma je industrija najpomembnejši sektor v trgovinski strukturi EU-Mehika. Evropski izvoz industrijskih proizvodov v Mehiko je znašal več kot 92 % celotnega evropskega izvoza v Mehiko, medtem ko je mehiški izvoz industrijskih proizvodov v EU predstavljal več kot 89 % celotnega mehiškega izvoza v EU. V obdobju 2000–2016 je bila trgovina med EU in Mehiko koncentrirana na segmente kemikalij, motornih vozil, kovin, strojev in drugih naprav ter energije. Skupaj so v opazovanem obdobju predstavljali 79 % celotnega evropskega izvoza v Mehiko. Evropski uvoz proizvedenih izdelkov iz Mehike je v istem obdobju predstavljal 81 % (LSE Enterprise, 2017).

Pomembno vlogo v mehiškem izvozu imajo *maquiladoras*, t. i. industrijske »sestavljavnice«. *Maquiladoras* so podjetja, ki so deležna posebnih olajšav za sestavljanje uvoženega blaga³⁸. Po podatkih študije PwC Mexico (2013) so *maquiladoras* predstavljale 65 % izvoza v predelovalni industriji, skupne letne izvozne vrednosti so presegle 178 milijard USD. Gutiérrez-Haces meni, da evropska podjetja splošno gledano niso zainteresirana za investiranje v *maquiladoras*, temveč se raje odločajo za evropskega podizvajalca s sedežem v Mehiki, da delujejo v tandemu (Luna Barrios, 2016).

³⁸ Program je bil uveden v šestdesetih letih. Večinoma gre za komponente avtomobilov, uvoženih iz ZDA, sestavljenih v Mehiki in ponovno izvoženih v ZDA. Razlog uvoz je bila poceni delovna sila (PwC Mexico, 2013).

Graf 4 in Graf 5 predstavljata panožno strukturo evropske trgovine z Mehiko v letu 2017. Evropski izvoz v Mehiko je koncentriran na segmentu mehanskih naprav in električne opreme (35,9 %), sledi mu segment vozil in letal (15,5 %) ter segment izdelkov iz plastike in gume (4,8 %). Te tri skupine proizvodov skupaj tvorijo več kot polovico celotnega evropskega izvoza v Mehiko (glej Graf 4). Hogan³⁹ poudarja, da je sporazum povečal agroživilski izvoz EU za več kot milijardo evrov (Evropska komisija, 2017b).

Graf 4: Panožna struktura evropskega izvoza blaga v Mehiko v letu 2017 (v %)

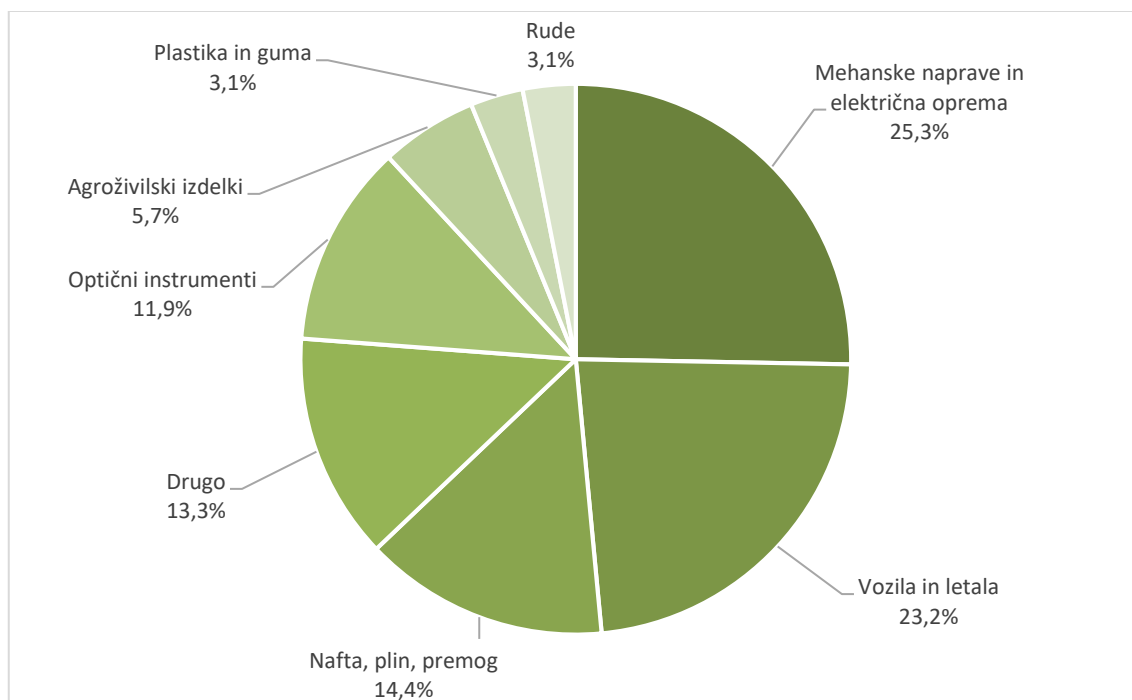

Vir: (EPRS and Globalstat, 2017), lasten prikaz.

Največji delež v evropskem uvozu blaga iz Mehike so v letu 2017 predstavljali mehanske naprave in električna oprema (25,3 %), vozila in letala (23,2 %), nafta, plin in premog (14,4 %) ter optični instrumenti (11,9 %). Omenjene skupine proizvodov skupaj tvorijo dve tretjini celotnega evropskega uvoza iz Mehike (glej Graf 5) (EPRS and Globalstat, 2017).

³⁹ Phil Hogan, evropski komisar za kmetijstvo in razvoj podeželja.

Graf 5: Panožna struktura evropskega uvoza blaga iz Mehike v letu 2017 (v %)

Vir: (EPRS and Globalstat, 2017), lasten prikaz.

Globalni sporazum ne vključuje določil o naložbah, razen tistih, ki se nanašajo na plačila in kapitalske tokove. Določbe o spodbujanju in zaščiti naložb so prepuščene dvostranskim sporazumom o naložbah med Mehiko in posameznimi državami članicami⁴⁰ (Ecorys, 2017).

Vse pomembnejšo vlogo v globalnih procesih pridobivajo finančne, telekomunikacijske, komunikacijske in transportne storitve. Eurostat (2018) podatki beležijo porast storitev po letu 2010. Podatki kažejo, da evropski izvoz storitev v Mehiko povprečno beleži 7,7 % letno rast in evropski uvoz storitev iz Mehike 10,8 % letno rast. Evropski izvoz storitev v Mehiko je leta 2016⁴¹ znašal 9,8 milijarde EUR, evropski uvoz storitev iz Mehike je istega leta znašal 5 milijard EUR. Storitveni sektor tako beleži pozitivno trgovinsko bilanco s trgovinskim presežkom 4,8 milijarde EUR v letu 2016 (Directorate-General for Trade, 2018b).

Od začetka veljavnosti sporazuma se je povprečni letni tok naložb iz EU v Mehiko potrojil. V obdobju 2000–2013 so se evropske TNI Mehiki povečale za 38,7 %, najpomembnejše evropske investitorke pa so bile Nizozemska (13,3 % vseh akumuliranih TNI v Mehiki),

⁴⁰ Mehika ima sklenjenih 39 mednarodnih sporazumov o naložbah, od tega je sklenila dvostranske sporazume o naložbah s 16 članicami EU: Avstrija, Belgija, Češka, Danska, Finska, Francija, Grčija, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Nemčija, Portugalska, Slovaška, Španija, Švedska in Velika Britanija (Torren & Polanco, 2016).

⁴¹ Zadnji javno dostopni statistični podatki so za leto 2016.

Španija (12,8 %), Belgija (4,4 %), Velika Britanija (3,3 %) in Nemčija (2,3 %). Po podatkih BBVA študije (2015) je EU leta 2013 predstavljala Mehiki drugo najpomembnejšo investitorico, razlog pa je prevzem skupine Modelo s strani belgijskega pivovarja InBev Anheuser. Evropski investicijski tokovi v Mehiko so leta 2016 znašali 17 milijard EUR, mehiški investicijski tokovi v EU pa skromnih 2,4 milijarde EUR. Mehika je leta 2016 prejela največ investicij v proizvodni sektor (61,3 %), sledijo finančni sektor (9,6 %), sektor transporta (5,9 %), sektor rudarstva (4,7 %) in sektor elektroindustrije (4,3 %) (Export Entreprises SA, 2018). Da je Mehika prejela velike naložbe v finančni sektor, pa dokazuje tudi dejstvo, da so kar tri od petih največjih bank v Mehiki evropske (BBVA Bancomer, Santander Serfin and HSB). Kot razlog, da se evropska podjetja odločijo investirati v Mehiko Gutierrez (2015), navaja nižje stroške dela⁴², privlačnost države zaradi naravnih virov, urejene infrastrukture, bližino ZDA in Kanade, nezapletene izvozne postopke ter ugodno poslovno okolje.

⁴² Ti so približno 20 % nižji kot na Kitajskem.

5 GOSPODARSKO SODELOVANJE MED SLOVENIJO IN MEHIKO

Drugi del našega magistrskega dela je v celoti namenjen empirični analizi. Najprej predstavimo gospodarsko sodelovanje med Slovenijo in Mehiko s podrobnejšo analizo trgovinskega sodelovanja in kapitalskih tokov v obdobju 1998–2018.

5.1 Politično-pravni okvir gospodarskega sodelovanja

Slovenija je vzpostavila diplomatske odnose z Mehiko 22. maja 1992, ko je Mehika, kot prva latinskoameriška država, priznala osamosvojitve Slovenije. Od takrat se sodelovanje med državama nenehno izboljšuje, kar se odraža v vse pogostejših srečanjih uradnikov iz obeh držav, zlasti v političnih, akademskih, kulturnih in trgovinskih sferah. Mehiška vlada je leta 1996 imenovala za častnega konzula Mehike v Sloveniji Marka Voljča, kar je bil pomemben korak h krepitvi dvostranskih odnosov in utrditvi prisotnosti Mehike v slovenskih političnih ter poslovnih krogih. Od leta 2017 je za novega častnega konzula Mehike v Sloveniji imenovan Valter Leban. Slovenija ima v Mehiki dva konzulata⁴³ (Secretaría de Relaciones Exteriores México, 2013).

Med pomembna srečanja za razvoj političnih odnosov spadata prvi slovenski vladni obisk v Mehiki oktobra 1998, ko se je Janez Drnovšek, predsednik Vlade RS, srečal s Herminiom Blancom, sekretarjem za industrijo in trgovino, in srečanje med predsednikom Mehike, Vicentejem Foxom, in predsednikom Vlade RS, Janezom Janšo, na Dunaju maja 2006, v okviru srečanja IV Latinske Amerike in Karibov – Evropske unije (ALCUE), na katerem so razpravljali o glavnih temah bilateralne, regionalne in mednarodne agende. Izpostaviti gre prvi obisk mehiškega zunanjega ministrstva v Sloveniji, 4. decembra 2007. Srečanje je potekalo na višji ravni in je prispevalo h krepitvi dvostranskih odnosov. Mehiška zunanja ministrica Patricia Espinosa Cantellano in slovenski zunanji minister Dimitrij Rupel sta ob tej priložnosti med drugim parafirala Sporazum o sodelovanju v izobraževanju, znanosti, umetnosti in športu (Secretaría de Relaciones Exteriores México, 2013).

Vstop Slovenije v EU⁴⁴ je pomenil nov korak h gospodarskemu sodelovanju Slovenija-Mehika. Globalni sporazum je med drugim omogočil ugodnejše carinske stopnje⁴⁵. Posodobljen Globalni sporazum pa bo omogočil brezcarinsko menjavo za vso blago, vključno s kmetijskim sektorjem (European Commission, 2018c). Mehika je kljub

⁴³ Vlada RS je sprejela sklep o odprtju Konzulata Republike Slovenije v Ciudad de Mexico 23. avgusta 2007 in sklep o odprtju Konzulata Republike Slovenije v Guadalajari 20. novembra 2014.

⁴⁴ Slovenija je postala pridružena članica EU 1. februarja 1999, EU se je pridružila 1. maja 2004, del evroobmočja pa je postala 1. januarja 2007 (Urad vlade RS za komuniciranje, 2010).

⁴⁵ Pred začetkom pristopnih pogajanj Slovenije v EU so bile povprečne carinske stopnje v Sloveniji 10,6 % in so presegale povprečje v EU, kjer je so bile carinske stopnje 5,3 %. Največje razlike v carinskih stopnjah so se kazale pri industrijskih izdelkih (v Sloveniji 10 %, v EU 4,2 %) in na področju ribištva (v Sloveniji 7,4 % in v EU 12,4 %) (Jaklič, 2009, str. 447–448).

skromnemu gospodarskemu sodelovanju pomembna latinskoameriška partnerica Slovenije. Po podatkih⁴⁶ SloExport (2018) v Mehiko izvaža 107 slovenskih podjetij.

Pomembnejša bilateralna sporazuma, ki urejata gospodarsko sodelovanje med državama, sta Sporazum med Vlado Republike Slovenije in Vlado Združenih mehiških držav o vzpostavitvi diplomatskih odnosov⁴⁷ ter Sporazum o sodelovanju v izobraževanju in kulturi med Vlado Republike Slovenije ter Vlado Združenih mehiških držav⁴⁸.

5.2 Trgovinsko sodelovanje Slovenija-Mehika

Graf 6 prikazuje dinamiko blagovne menjave med Slovenijo in Mehiko v obdobju 1998–1999, torej obdobje pred podpisom sporazuma EU-Mehika in pred vstopom Slovenije v EU. Razvidno je, da sta si bili državi manj pomembni zunanjetrgovinski partnerici. Slovenski agregatni uvoz iz Mehike se je v obdobju 1998–1999 gibal med skromnimi 4,78 in 6,04 milijona EUR. Leta 1999 se je uvoz (glede na prejšnje leto) povečal za 26,4 % (SURS, 2002).

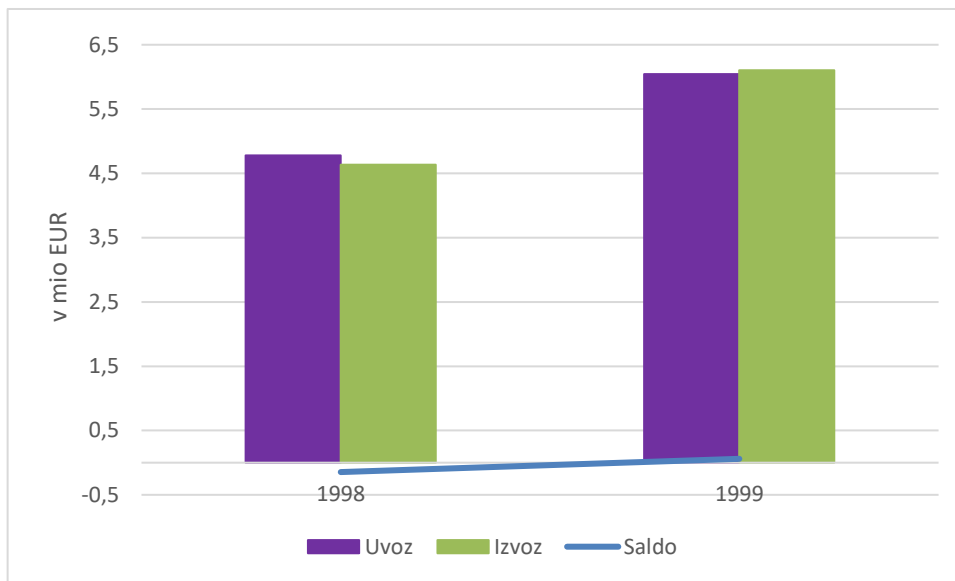
Beležimo umirjeno rast slovenskega agregatnega izvoza v Mehiko. Ta se je v opazovanem obdobju gibal med 4,63 in 6,10 milijona EUR. Slovenski izvoz v Mehiko se je leta 1999 (glede na prejšnje leto) povečal za 31,7 %. Leta 1998 je trgovina Slovenije z Mehiko sicer beležila primanjkljaj v trgovinski bilanci (-146.000 EUR), ki pa se je že v letu 1999 spremenil v presežek (60.000 EUR). Niz dogodkov leta 1999 (ukinitev vizumov s strani obeh držav in podpis pridružitvenega sporazuma Slovenija-EU) bi lahko pozitivno vplival na povečanje obsega blagovne menjave glede na leto 1998. Dvostranski uvoz in izvoz sta se razvila v podobnem vzorcu, kljub skromnemu deležu trgovine je delež slovenskega izvoza v Mehiko znašal več (0,057 %) kot pa delež slovenskega uvoza iz Mehike (0,053 %) (ibid.).

⁴⁶ Podatki na dan 5. julija 2018.

⁴⁷ Sporazum je bil sklenjen z izmenjavo pisem z dne 10. julija 1992 (Uredba o ratifikaciji Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Združenih mehiških držav o vzpostavitvi diplomatskih odnosov, 1993).

⁴⁸ Sporazum je bil sklenjen v New Yorku 23. septembra 1996. Zakon o ratifikaciji Sporazuma o sodelovanju v izobraževanju in kulturi med Vlado Republike Slovenije ter Vlado Združenih mehiških držav je Državni zbor Republike Slovenije sprejel na seji 22. aprila 1999. Z začetkom veljavnosti Sporazuma je prenehal veljati Sporazum o kulturni izmenjavi med Federativno ljudsko republiko Jugoslavijo in Združenimi mehiškimi državami, podpisan v Ciudad de México 26. marca 1960 (BMEIK, 1999).

Graf 6: Blagovna menjava med Slovenijo in Mehiko v obdobju 1998–1999 (v mio EUR)

Vir: (SURS, 2002), lastni izračuni.

Tabela 4 prikazuje panožno strukturo trgovine med Slovenijo in Mehiko v letu 1999. Posamezna celica v tabeli predstavlja odstotek posamezne panoge v trgovini med Slovenijo in Mehiko v opazovanem obdobju. Razvidno je, da je bil delež slovenskega uvoza iz Mehike v opazovanem obdobju precej raznolik. Največji delež v slovenskem uvozu iz Mehike so predstavljale panoge organskih kemičnih proizvodov (28,43 %), sledijo vozila (razen železniških in tramvajskih vozil) (18,4 %), električni stroji in naprave (16,02 %) ter stroji in naprave (12,12 %). Omenjeni segmenti proizvodov skupaj tvorijo več kot dve tretjini celotnega slovenskega uvoza iz Mehike. Slovenski izvoz v Mehiko je precej bolj koncentriran. Kar 53,43 % celotnega izvoza tvori panoga vozil (razen železniških in tramvajskih vozil), sledijo električni stroji in naprave s 15,78 % deležem in panoga ekstraktov z 9,01 % deležem. Koncentracija izvoza v ozek segment proizvodov je posledica majhnega obsega trgovine med državama (SURS, 2018).

Tabela 4: Deleži panog Slovenije v trgovini z Mehiko po 2-mestni carinski tarifi Kombinirane nomenklature v letu 1999 (v %)

2-mestna carinska tarifa Kombinirane nomenklature	Uvoz	Izvoz
04 mlečni izdelki, jajca, med, drugi neomenjeni užitni proizvodi živalskega izvora	0,00	1,51
07 užitne vrtnine, nekateri koreni in gomolji	0,00	-
08 užitno sadje, oreščki, lupine agrumov ali dinj in lubenic	0,00	-
11 proizvodi mlinske industrije, slad, škrob, inulin, pšenično lepilo	0,01	-
13 šelak, gume, smole in drugi rastlinski sokovi in ekstrakti	0,17	-
15 masti in olja, voski, živalski in rastlinski, predelane užitne masti	0,07	-

Tabela 5: Deleži panog Slovenije v trgovini z Mehiko po 2-mestni carinski tarifi
Kombinirane nomenklature v letu 1999 (v %) (nadaljevanje)

2-mestna carinska tarifa Kombinirane nomenklature	Uvoz	Izvoz
16 izdelki iz mesa, rib, rakov, mehkužcev ali drugih vodnih nevretenčarjev	0,00	-
17 sladkor in sladkorni proizvodi	0,85	-
18 kakav in kakavovi izdelki	0,00	-
20 izdelki iz vrtnin, sadja in drugih delov rastlin	0,02	-
21 razna živila	0,01	-
22 pijače, alkoholi in kis	3,47	-
23 ostanki in odpadki živilske industrije, pripravljena krma za živali	-	5,12
28 proizvodi kemične industrije ali podobnih industrij	-	0,48
29 organski kemični proizvodi	28,43	0,17
30 farmacevtski proizvodi	1,96	-
32 ekstrakti za strojenje ali barvanje, tanini	4,31	9,01
33 eterična olja, kozmetični proizvodi	3,93	-
36 razstreliva, pirotehnični proizvodi, vžigalice, piroforne zlitine, vnetljivi preparati	0,00	-
37 proizvodi za fotografske in kinematografske namene	0,25	-
39 plastične mase in proizvodi iz plastičnih mas	1,32	0,02
40 kavčuk in proizvodi iz kavčuka in gume	0,31	2,45
41 surove in strojene kože	-	-
42 usnjeni izdelki	0,09	-
43 naravno in umetno krzno, krzneni izdelki	0,13	-
44 les in lesni izdelki, lesno oglje	0,01	-
46 košarski in pletarski izdelki	0,00	-
48 papir in karton in njihovi izdelki	0,63	0,00
49 tiskane knjige, časopisi, slike in drugi proizvodi grafične industrije, rokopisi, tipkana besedila in načrti	0,03	0,00
51 volna, fina ali groba živalska dlaka, preja in tkanine iz konjske žime	-	0,14
53 rastlinska tekstilna vlakna, papirna preja	0,01	-
54 filamenti iz umetnih ali sintetičnih vlaken	0,00	0,68
55 umetna ali sintetična vlakna, rezana	0,07	3,51
56 vata, klobučevina in netkani material, specialne preje, vrvi, motvozi, konopci in prameni ter proizvodi iz njih	0,02	0,31
57 preproge in druga talna prekrivala	0,00	-
58 specialne tkanine, tapiserije, vezenine, čipke	0,03	-
59 tekstilne tkanine, impregnirane, tekstilni izdelki	1,50	-
61 oblačila in pribor za oblačila, pleteni ali kvačkani	0,04	-
62 oblačila in pribor, razen pletenih in kvačkanih	0,10	-
63 drugi gotovi tekstilni izdelki	0,07	-

Tabela 6: Deleži panog Slovenije v trgovini z Mehiko po 2-mestni carinski tarifi
Kombinirane nomenklature v letu 1999 (v %) (nadaljevanje)

2-mestna carinska tarifa Kombinirane nomenklature	Uvoz	Izvoz
64 obutev, gamaše in podobni izdelki, deli teh izdelkov	0,33	-
65 klobuki, kape in druga pokrivala ter njihovi deli	0,02	-
67 preparirano perje in puh in izdelki iz perja in puha, umetno cvetje, lasuljarski izdelki	0,00	-
68 izdelki iz kamna, sadre, cementa, betona, azbesta, sljude ali podobnih materialov, keramični izdelki, steklo in stekleni izdelki	0,01	0,01
69 keramični izdelki	0,32	-
70 steklo in stekleni izdelki	0,57	0,31
71 biseri, dragi in poldragi kamni, plemenite kovine	0,09	-
72 železo in jeklo	0,03	0,06
73 izdelki iz železa in jekla	0,11	0,50
76 aluminij in aluminijevi izdelki	0,01	-
82 orodje, nožarski izdelki, žlice in vilice iz navadnih kovin, njihovi deli iz navadnih kovin	0,81	0,19
83 razni izdelki iz navadnih kovin	0,97	3,61
84 jedrski reaktorji, kotli, stroji in mehanske naprave	12,12	1,75
85 električni stroji in oprema ter njihovi deli	16,02	15,78
87 vozila, razen železniških ali tramvajskih tirnih vozil, ter njihovi deli in pribor	18,14	53,43
90 optični, fotografski, kinematografski, merilni, kontrolni, precizni, medicinski ali kirurški instrumenti in aparati, njihovi deli in pribor	1,60	0,11
92 glasbila, njihovi deli in pribor	0,37	-
94 pohištvo, posteljnina, montažne zgradbe	0,08	0,36
95 igrače, rekviziti za igre in šport, deli in pribor	0,11	0,42
96 razni proizvodi	0,42	0,07

Vir: (SURS, 2018), lastni izračuni.

Graf 7 prikazuje dinamiko blagovne menjave med Slovenijo in Mehiko v obdobju veljavnosti sporazuma EU-Mehika (2000–2018). Največji obseg blagovne menjave je dosežen prav v obdobju zadnjih treh let (2015–2017). Slovenski izvoz v Mehiko se je v obdobju 2000–2018 gibal (in vseskozi naraščal) med 7,23 in 88,09 milijona EUR, izjema je obdobje v času krize (2009), ko je izvoz upadel za 19,74 %, (na 30,17 milijona EUR, kar je tudi najmanjša vrednost izvoza po letu 2005). Razvidno je, da je v opazovanem obdobju skokovito naraščal predvsem slovenski izvoz v Mehiko, vrh je dosegel leta 2017 z vrednostjo 88,09 milijarde EUR in s povečanjem za 1118,1 %⁴⁹ (SURS, 2018).

⁴⁹ Povečanje izvoza v opazovanem letu 2017, glede na leto 2000, saj je takrat izvoz dosegal najmanjšo vrednost.

Blagovna menjava beleži umirjeno rast slovenskega uvoza iz Mehike. Ta se v opazovanem obdobju giblje med 4,7 in 11,96 milijona EUR. Uvoz se je leta 2017 (glede na leto 2002⁵⁰) povečal za 153,82 %. Zanimivo je, da je slovenski uvoz iz Mehike strmo naraščal le v obdobju 1999–2000 s povečanjem za 41,2 % (glej Graf 6), po letu 2000 pa se je uvoz ustalil na povprečni ravni 8,24 milijona EUR (glej Graf 7). Sicer je opazno manjše povečanje uvoza po letu 2004 (leto vstopa Slovenije v EU), vendar brez znatnih odstopanj. Leta 2000 je blagovna menjava med Slovenijo in Mehiko beležila primanjkljaj (–1,3 milijona EUR), v obdobju 2001–2017 pa beleži rast presežka (ibid.).

Graf 7: Blagovna menjava med Slovenijo in Mehiko v obdobju 2000–2018¹ (v mio EUR)

Opomba: ¹Podatki za leto 2018 so začasni in pokrivajo le prve tri mesece leta.

Vir: (SURS, 2018), lastni izračuni.

Po podatkih Veleposlaništva Združenih mehiških držav je dvostranska trgovina med Slovenijo in Mehiko pred vstopom Slovenije v EU znašala 27,8 milijonov USD, leta 2017 se je obseg dvostranske trgovine povečal na 164,8 milijona EUR (Veleposlaništvo Združenih mehiških držav, 2018).

V tabeli (Tabela 7) predstavljamo panožno strukturo trgovine med Slovenijo in Mehiko v letu 2017. Posamezna celica v tabeli predstavlja odstotek posamezne panoge v trgovini med Slovenijo in Mehiko v opazovanem obdobju. Razvidno je, da je največji delež v slovenskem uvozu iz Mehike dosegel segment kemičnih proizvodov (22,82 %), sledijo mu segmenti izdelkov iz plastičnih mas in gume (21,27 %), organskih kemijskih proizvodov

⁵⁰ Slovenski uvoz iz Mehike je v letu 2002 dosegel najnižjo vrednost (4,7 milijona EUR).

(12,56 %), izdelkov iz kavčuka in gume (9,91 %), jedrskih reaktorjev, kotlov, strojev in mehanskih naprav (8,73 %), električnih aparatov za snemanje ali reprodukcijo slike in zvoka ter delov in pribora za te izdelke (7,75 %), optični, fotografski, kinematografski ter drugi aparati (5,15 %). Omenjene skupine proizvodov skupaj tvorijo več kot 88 % celotnega slovenskega uvoza iz Mehike. Preostali (neomenjeni) segmenti so v opazovanem obdobju dosegli delež, ki je nižji od 5 % (SURS, 2018).

Na strani slovenskega izvoza v Mehiko prevladuje segment električnih strojev in opreme s kar 41,88 % deležem celotnega izvoza. Sledi segment vozil z 11,17 % deležem, segment jedrskih reaktorjev, kotlov, strojev in mehanske naprave s 6,66 % in segment proizvodov iz plastičnih mas in gume s 5,32 % deležem. Omenjene tri skupine segmentov skupaj tvorijo več kot 65 % celotnega slovenskega izvoza v Mehiko. Preostali (neomenjeni) segmenti so v opazovanem obdobju dosegli delež, ki je nižji od 5 % (glej Tabela 7) (ibid.).

Tabela 7: Deleži panog Slovenije v trgovini z Mehiko po 2-mestni carinski tarifi Kombinirane nomenklature v letu 2017 (v %)

2-mestna carinska tarifa Kombinirane nomenklature	Uvoz	Izvoz
13 šelak, gume, smole in drugi rastlinski sokovi in ekstrakti	-	0,02
19 izdelki iz žit, moke, škroba ali mleka, slašičarski izdelki	-	0,00
20 proizvodi iz vrtnin, sadja, oreškov ali drugih delov rastlin	0,03	-
21 razna živila	0,04	-
22 pijače, alkoholne tekočine in kis	1,84	0,02
23 ostanki in odpadki živilske industrije, pripravljena krma za živali	-	0,15
25 sol, žveplo, zemljine in kamen, sadra, apno in cement	-	0,00
28 proizvodi kemične industrije ali podobnih industrij	0,01	0,05
29 organski kemijski proizvodi	12,56	3,87
30 farmacevtski proizvodi	3,61	3,80
32 ekstrakti za strojenje ali barvanje, tanini in njihovi derivati, barve, pigmenti in druga barvila, pripravljena premazna sredstva in laki, kiti in druge tesnilne mase, tiskarske barve in črnila	-	0,46
33 eterična olja in rezinoidi, parfumerijski, kozmetični in toaletni izdelki	0,45	0,05
34 mila, organska površinsko aktivna sredstva, pralni in mazalni preparati za loščenje ali čiščenje, voski, sveče, paste za modeliranje in zobarski voski ter zobarski preparati na osnovi sadre	-	0,03
35 beljakovinske snovi, modificirani škrobi, lepila, encimi	-	0,02
38 razni proizvodi kemijske industrije	22,82	0,18
39 plastične mase in proizvodi iz plastičnih mas, kavčuk in proizvodi iz kavčuka in gume	21,27	5,32
40 kavčuk in proizvodi iz kavčuka in gume	9,91	2,70
42 usnjeni izdelki, sedlarski in jermenarski izdelki, predmeti za potovanje, ročne torbe in podobni izdelki, izdelki iz živalskih črev	0,04	0,56
44 les in lesni izdelki, lesno oglje	0,00	1,76
48 papir in karton, izdelki iz papirne mase, papirja ali kartona	0,32	1,95

Tabela 8: Deleži panog Slovenije v trgovini z Mehiko po 2-mestni carinski tarifi
Kombinirane nomenklature v letu 2017 (v %) (nadaljevanje)

2-mestna carinska tarifa Kombinirane nomenklature	Uvoz	Izvoz
51 volna, fina ali groba živalska dlaka, preja in tkanine iz konjske žime	-	0,00
52 bombaž	-	0,04
53 druga rastlinska tekstilna vlakna, papirna preja in tkanine iz papirne preje	-	0,00
54 filamenti iz umetnih in sintetičnih vlaken	0,01	0,07
56 vata, klobučevina in netkani material, specialne preje, vrvi, motvozi, konopci in prameni ter proizvodi iz njih	0,00	2,09
58 specialne tkanine, taftane tkanine, čipke, tapiserije, pozamenterija, vezenine	-	0,08
59 tekstilni materiali, impregnirani, premazani, prevlečeni, prekriti ali laminirani, tekstilni izdelki, primerni za tehnične namene	-	0,16
61 oblačila in pribor za oblačila, pleteni ali kvačkani	0,07	0,00
62 oblačila in pribor za oblačila, razen pletenih in kvačkanih izdelkov	0,02	0,00
63 drugi gotovi tekstilni izdelki, kompleti, ponošena – izrabljena oblačila in izrabljeni tekstilni izdelki, krpe	0,06	0,00
64 obutev, gamaše in podobni izdelki, deli teh izdelkov	0,01	-
65 klobuki, kape in druga pokrivala ter njihovi deli	0,00	0,00
68 izdelki iz kamna, sadre, cementa, betona, azbesta, sljude ali podobnih materialov, keramični izdelki, steklo in stekleni izdelki	0,00	0,26
70 steklo in stekleni izdelki	0,00	0,32
72 železo in jeklo	1,53	0,03
73 izdelki iz železa in jekla	0,73	3,11
74 baker in bakreni izdelki	0,03	1,00
75 nikelj in nikljevi izdelki	-	0,00
76 aluminij in aluminijasti izdelki	0,00	0,43
79 cink in cinkovi izdelki	-	0,03
81 druge navadne kovine, kermeti, njihovi izdelki	-	0,00
82 orodje, nožarski izdelki, žlice in vilice iz navadnih kovin, njihovi deli iz navadnih kovin	0,22	3,02
83 razni izdelki iz navadnih kovin	0,16	0,04
84 jedrski reaktorji, kotli, stroji in mehanske naprave, njihovi deli	8,73	6,66
85 električni stroji in oprema ter njihovi deli, aparati za snemanje ali reprodukcijo slike in zvoka ter deli in pribor za te izdelke	7,75	41,88
86 tirna vozila in njihovi deli, železniški in tramvajski tirni sklopi in pribor ter njihovi deli, mehanična in elektromehanska signalna oprema za promet vseh vrst	-	4,09
87 vozila, razen železniških ali tramvajskih tirnih vozil ter njihovi deli in pribor	0,20	11,17

Tabela 9: Deleži panog Slovenije v trgovini z Mehiko po 2-mestni carinski tarifi Kombinirane nomenklature v letu 2017 (v %) (nadaljevanje)

2-mestna carinska tarifa Kombinirane nomenklature	Uvoz	Izvoz
88 zrakoplovi, vesoljska vozila in njihovi deli	0,25	0,52
89 ladje, čolni in plavajoče konstrukcije	0,24	-
90 optični, fotografski, kinematografski, merilni, kontrolni, precizni medicinski ali kirurški instrumenti in aparati, njihovi deli in pribor	5,15	1,30
91 ure in njihovi deli	0,00	-
92 glasbila, njihovi deli in pribor	0,03	-
94 pohištvo, posteljnina, žimnice, nosilci za žimnice, blazine in podobni polnjeni izdelki, svetilke in pribori za njih, neomenjeni drugje, osvetljeni znaki, montažne zgradbe	1,91	0,65
95 igrače, rekviziti za družabne igre in šport, njihovi deli in pribor	0,02	2,10
96 razni izdelki	0,00	0,00

Vir: (SURS, 2018), lastni izračuni.

5.3 Tuje neposredne investicije Slovenija-Mehika

Tabela 10 prikazuje neposredne investicije med Slovenijo in Mehiko v obdobju 1998–1999, torej pred podpisom sporazuma EU-Mehika. Razvidno je, da skupne vhodne tuje neposredne investicije v Sloveniji presegajo izhodne tuje neposredne investicije slovenskih podjetij v tujini. Skupne TNI v Sloveniji so se v letu 1999 (glede na leto 1998) povečale za 8,36 %. Skupne slovenske izhodne tuje neposredne investicije so se leta 1999 (glede na leto 1998) povečale za 15,4 %. Povečanje TNI je posledica intenzivnejšega vstopanja slovenskih podjetij na tuje trge. Podatkov o TNI med Slovenijo in Mehiko v opazovanem obdobju ni zabeleženih (Banka Slovenije, 2017).

Tabela 10: Vhodne in izhodne tuje neposredne investicije Slovenije v letih 1998–1999 (stanje konec leta, v mio EUR)¹

VHODNE TNI SLOVENIJE		
Leto	1998	1999
Skupaj	2.155,90	2.336,30
Mehika	-	-
IZHODNE TNI SLOVENIJE		
Leto	1998	1999
Skupaj	541,5	625,1
Mehika	-	-

Opomba: ¹Podatki TNI so prikazani glede na državo investitorja.

Vir: (Banka Slovenije, 2017), lasten prikaz.

Podatki o tokovih TNI med Slovenijo in Mehiko v obdobju 2000–2007 niso dostopni⁵¹. Tabela 11 (v nadaljevanju) prikazuje TNI (glede na državo investitorja) med Slovenijo in Mehiko v obdobju 2008–2016, torej obdobju veljavnosti sporazuma EU-Mehika. Razvidno je, da v opazovanem obdobju skupne vhodne TNI Slovenije presegajo skupne izhodne TNI Slovenije. Po podatkih Banke Slovenije (2017) so se celotne vhodne TNI Slovenije v obdobju 2004⁵²–2016 povečale za 144,5 %. Kljub temu so slovenski izhodni TNI tokovi v Mehiko višji od mehiških vhodnih TNI tokov v Slovenijo. Negativne vrednosti mehiških vhodnih TNI tokov nakazujejo, za koliko slovenski izhodni TNI tokovi v Mehiko presegajo vrednosti mehiških vhodnih TNI tokov v Slovenijo. OECD (OECD Investment Division, 2018) navaja tri možne razloge za negativne vrednosti stanja TNI. Prvi razlog je v primeru dezinvestiranja sredstev, kar pomeni, da neposredni vlagatelj proda svoj delež v podjetju z neposrednimi tujimi naložbami tretji osebi ali pa nazaj v podjetje. Drugi razlog je v primeru, če si krovno podjetje izposodi denar od svojega hčerinskega podjetja ali če hčerinsko podjetje odplača posojilo svojega neposrednega vlagatelja. Tretji razlog je v primeru, če je reinvestiran dobiček negativen. Reinvestiran dobiček je negativen, če hčerinsko podjetje izgubi denar ali če so dividende, izplačane neposrednemu vlagatelju, večje od prihodka, zabeleženega v tem obdobju.

Banka Slovenije (2017) še navaja, da so mehiške TNI v Sloveniji, glede na izvorno državo lastnika, v letu 2015 znašale 189,3 milijona EUR, v letu 2016 so se povečale za 118,3 % na 224 milijona EUR. Kljub temu je obseg TNI zanemarljivo nizek, kar kaže na dejstvo, da je Slovenija za mehiška podjetja dokaj nezanimiv in nepomemben trg za kapitalaska vlaganja v obliki TNI (ibid.).

Celotne slovenske izhodne TNI so se v obdobju 2004–2016 povečale za 157,8 %. Izhodne TNI Slovenije so v obdobju 2008–2016 vseskozi naraščale in se gibale med 0,7 in 7,6 milijona EUR (glej Tabela 11). Najnižjo raven 0,7 milijona EUR so izhodne TNI Slovenije dosegle v obdobju 2008–2010. Kljub temu da so TNI dosegle najvišjo raven leta 2015 s 7,6 milijona EUR, je to pomenilo zgolj 0,14 % celotnih slovenskih izhodnih TNI (ibid.). Po podatkih mehiškega Ministrstva za zunanje zadeve (Secretaría de Relaciones Exteriores México, 2013) je v obdobju 1999–2012 v Mehiko investiralo 11 slovenskih podjetij, zlasti v sektorjih proizvodnje, trgovine in finančnih storitev. Razlog, da se slovenska podjetja odločajo za TNI v Mehiko bolj kot pa mehiška podjetja v Slovenijo, je, da ima Mehika odlično urejeno infrastrukturo, je v bližini ZDA in vzdržuje aktivno promocijo ekonomske politike, ki podpira TNI ter industrijski razvoj (ibid.).

⁵¹ Banka Slovenije beleži TNI po izvorni državi lastnika. Zapletene lastniške strukture multinacionalk pa lahko prikrijejo končni vir investicijskih tokov. Mehika ima večji del posrednih investicij v Sloveniji preko avstrijskih hčerinskih družb (Banka Slovenije, 2017).

⁵² Leto vstopa Slovenije v EU.

Tabela 11: Vhodne in izhodne tuje neposredne investicije Slovenije v letih 2008–2016⁵³
(stanje konec leta, v mio EUR)¹

VHODNE TNI SLOVENIJE									
Leto	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Skupaj	8598,0	7827,8	7982,9	8880,1	9248,6	8896,5	10129,8	11564,5	12949,7
Mehika	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	-0,2
IZHODNE TNI SLOVENIJE									
Leto	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Skupaj	6085,1	6143	6097,4	6048,8	5710	5178,5	5314,9	5460,6	5713,5
Mehika	0,7	0,7	0,7	0,9	1,1	1,7	6,2	7,6	4,7

Opomba: ¹Podatki TNI so prikazani glede na državo investitorja.

Vir: (Banka Slovenije, 2017), lasten prikaz.

⁵³ Zadnji javno dostopni statistični podatki so za leto 2016.

6 ANALIZA UČINKOV PROSTOTRGOVINSKEGA SPORAZUMA EU-MEHIKA NA SLOVENSKO GOSPODARSTVO

V tem poglavju analiziramo učinke prostotrgovinskega sporazuma EU-Mehika na slovensko gospodarstvo, pri čemer se osredotočamo na učinke prostotrgovinskega sporazuma Slovenija-Mehika po njegovi uveljavitvi (od leta 2000 do leta 2017) na mednarodno trgovino in TNI Slovenije. V zadnjem delu tega poglavja analiziramo učinke sporazuma na TNI Slovenije in na izbrane slovenske gospodarske panoge.

6.1 Analiza učinkov prostotrgovinskega sporazuma na mednarodno trgovino Slovenije

Graf 8 prikazuje gibanje deleža Mehike v slovenski zunanji trgovini v obdobju pred uveljavitvijo sporazuma EU-Mehika (1999) in v obdobju veljavnosti sporazuma EU-Mehika (2000–2017). Delež Mehike v slovenskem uvozu je v obdobju pred uveljavitvijo sporazuma znašal 0,06 %, v obdobju veljavnosti sporazuma pa je nihajal med 0,03 in 0,08 %. Razvidno je, da je Mehika dosegala največji delež v slovenskem uvozu leta 2000 (0,08 %), najmanjšo vrednost (0,03 %) pa v letih 2004 in 2015. Manjši porast Mehiškega deleža v uvozu je moč zaznati v letih po vstopu Slovenije v EU⁵⁴ (67,76 % povečanje deleža z 0,03 % v letu 2004 na 0,06 % v letu 2005). Povprečni delež uvoza iz Mehike v celotnem slovenskem uvozu v opazovanem obdobju veljavnosti sporazuma EU-Mehika (2000–2017) znaša 0,04 %, kar pomeni 30 % zmanjšanje uvoza glede na leto pred uveljavitvijo sporazuma (1999). Za primerjavo, delež Mehike v slovenskem uvozu v prvih treh mesecih leta 2018 znaša 0,06 % in presega povprečje deleža v obdobju 2000–2017, enak delež je Mehika dosegla leta 1999 (pred uveljavitvijo sporazuma EU-Mehika) (SURS, 2018).

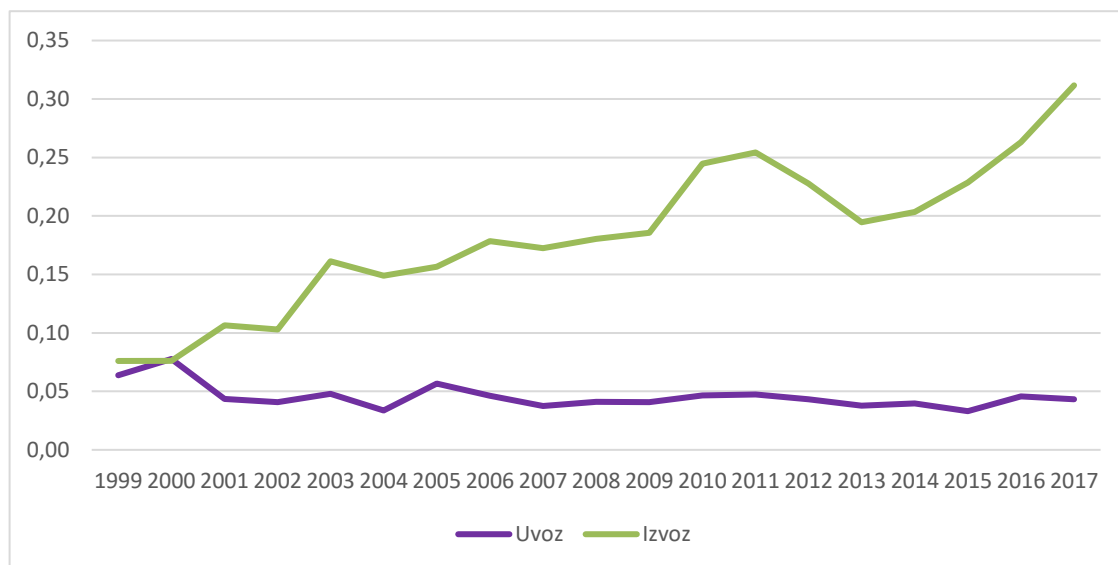
Delež Mehike v slovenskem izvozu v opazovanem obdobju strmo narašča. Razvidno je, da se je delež z 0,08 % leta 2000 povečal na 0,31 % leta 2017 (glej Graf 8). Povprečni delež slovenskega izvoza v Mehiko v celotnem slovenskem izvozu v opazovanem obdobju veljavnosti sporazuma EU-Mehika (2000–2017) znaša 0,19 %, kar predstavlja 148 % povečanje izvoza glede na leto pred uveljavitvijo sporazuma (1999). Za primerjavo, v prvih treh mesecih leta 2018 delež Mehike v slovenskem izvozu znaša 0,28 %. Povečanje izvoza je moč pripisati vse ugodnejšim razmeram v mednarodnem okolju (hitrejši gospodarski vzponi in krepitev optimizma v trgovinskih partnericah) ter razmeroma ugodni konkurenčnosti slovenskih podjetij (UMAR, 2017).

Če primerjamo gibanje deležev v trgovini Slovenija-Mehika z gibanjem deležev v trgovini EU-Mehika, lahko opazimo, da je kljub naraščanju deležev, povprečno gledano medsebojna trgovina zelo skromna. Nizka raven deležev in njihovo gibanje kažeta na

⁵⁴ Slovenija je vstopila v EU 1. maja 2004.

neizkoriščen potencial pri obeh državah. V kolikšni meri pa je ta neizkoriščen potencial mogoče izkoristiti, pa bo pokazal nov sporazum (SURS, 2018).

Graf 8: Gibanje deleža Mehike v slovenski zunanji trgovini v obdobju 1999–2017 (v %)

Vir: (SURS, 2018), lastni izračuni.

Tabela 12 prikazuje spremembo rasti blagovne menjave med Slovenijo in Mehiko v celotni slovenski trgovinski bilanci v obdobju 2000–2017. Razvidno je, da se je slovenski uvoz iz Mehike leta 2000, glede na leto 1999, povečal za 21,84 %. Nadaljnji podatki (rast uvoza v letu 2001 glede na leto 2000) kažejo na upočasnitev gospodarske aktivnosti in padec uvoza za 43,99 %, kar je tudi najvišja negativna sprememba. Na dinamiko uvoznih tokov pa je v veliki meri vplivala umirjena rast domače potrošnje. Podatki slovenskega uvoza iz Mehike v letu 2005 (glede na leto 2004) beležijo 67,76 % povečanje, kar je tudi najvišje povečanje uvoza v obdobju veljave sporazuma EU-Mehika. Iz tabele je razvidno, da je delež slovenskega uvoza iz Mehike v celotnem slovenskem uvozu povprečno rasel z 0,83 % (SURS, 2018).

Iz Tabela 12 je razvidno, da je slovenski izvoz v Mehiko porasel v prvih letih veljave sporazuma EU-Mehika. Po podatkih UMAR poročila je izboljšanje konkurenčnosti slovenskih predelovalnih dejavnosti bil posledica deprecijacije tolarja in visoke rasti produktivnosti dela zaradi oživljanja proizvodnje. Izvoz je v letu 2003 (glede na leto 2002) zabeležil najvišjo rast (56,86 %), najnižjo rast beleži leta 2013 (zmanjšanje rasti za 14,57 %). Podatki rasti slovenskega izvoza v Mehiko (gledano v celotni slovenski trgovinski bilanci) v obdobju 2000–2017 beležijo 9,46 % povprečno rast. Podatki kažejo na ohranjanje rasti izvoza na relativno nizki povprečni ravni (ibid.).

Tabela 12: Rast blagovne menjave med Slovenijo in Mehiko v obdobju 2000–2017 (v %)

Leto	Rast uvoza v %	Rast izvoza v %
2000	21,84	0,26
2001	-43,99	39,68
2002	-6,43	-3,37
2003	17,87	56,86
2004	-29,58	-7,69
2005	67,76	5,11
2006	-18,19	14,08
2007	-19,21	-3,49
2008	9,30	4,61
2009	-0,61	2,88
2010	14,30	31,97
2011	1,72	3,93
2012	-8,86	-10,48
2013	-12,72	-14,57
2014	5,31	4,51
2015	-16,60	12,47
2016	38,55	15,00
2017	-5,42	18,50

Vir: (SURS, 2018), lastni izračuni.

6.2 Analiza učinkov prostotrgovinskega sporazuma na tuje neposredne investicije Slovenije

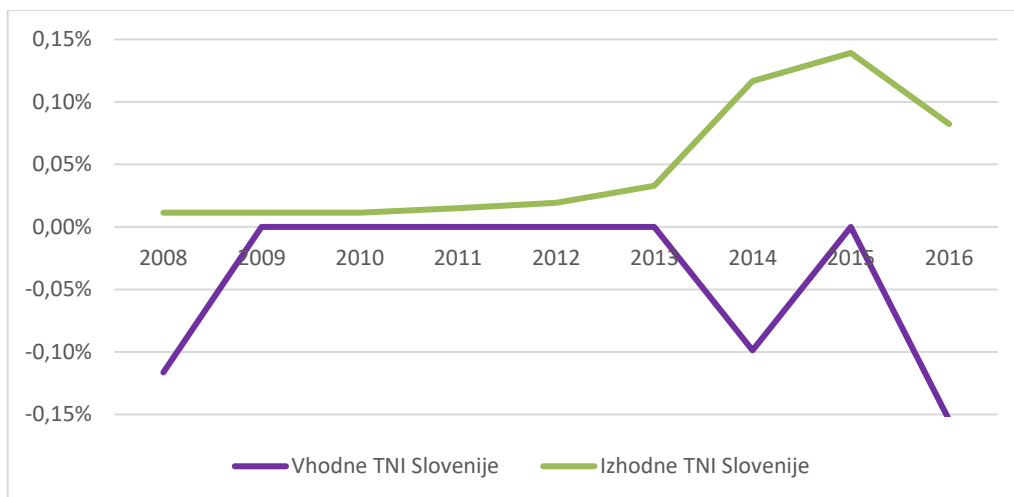
Graf 9 prikazuje gibanje deležev TNI med Slovenijo in Mehiko v obdobju 2008–2016. Izvzeto je obdobje 1999–2007, saj podatki o TNI Slovenija-Mehika v omenjenem obdobju niso dostopni. Iz negativnih vrednosti vhodnih TNI Slovenije je razvidno, da izhodne TNI presegajo vhodne TNI Slovenije v opazovanem obdobju (2008–2016)⁵⁵. Te so se v opazovanem obdobju gibale med 0,00 in -0,15 %. Vhodne TNI v opazovanem obdobju povprečno dosegajo negativno rast (-0,04 %) (Banka Slovenije, 2017).

Iz Graf 9 je razvidno, da se je delež izhodnih TNI Slovenije v opazovanem obdobju gibal med 0,01 in 0,14 %. Delež je v obdobju 2008–2011 dosegal vrednost 0,01 %, v letu 2012 in 2013 se je povečal za 0,01 %. Naraščanje vrednosti deležev je moč zaznati v letu 2014, ko delež izhodnih TNI Slovenije v Mehiko dosegel vrednost 0,12 % (skoraj 400 % povečanje deleža glede na preteklo leto). Najvišjo vrednost so slovenske izhodne TNI

⁵⁵ Možni razlogi za negativne vrednosti stanja TNI so opisani v poglavju 5.3 Tuje neposredne investicije Slovenija-Mehika.

dosegle leta 2015 (0,14 %), razlog je investicija Kolektorja, dobavitelja avtomobilske industrije (Kolektor, 2015). Delež izhodnih TNI je v letu 2016 upadel na 0,08 %. Povprečna rast deleža izhodnih TNI v opazovanem obdobju znaša 0,05 % (Banka Slovenije, 2017).

Graf 9: Gibanje deležev TNI med Slovenijo in Mehiko v obdobju 2008–2016 (v %)

Vir: (Banka Slovenije, 2017), lastni izračuni.

Po podatkih Veleposlaništva Združenih mehiških držav pred letom 2013 ni zabeleženih podatkov o mehiških TNI v Sloveniji. V obdobju 1999–2012 je obseg slovenskih TNI v Mehiki znašal zgolj 0,02 milijona USD, kar med članicami EU Slovenijo postavi na 25. mesto in v svetu na 114. mesto (Veleposlaništvo Združenih mehiških držav, 2018).

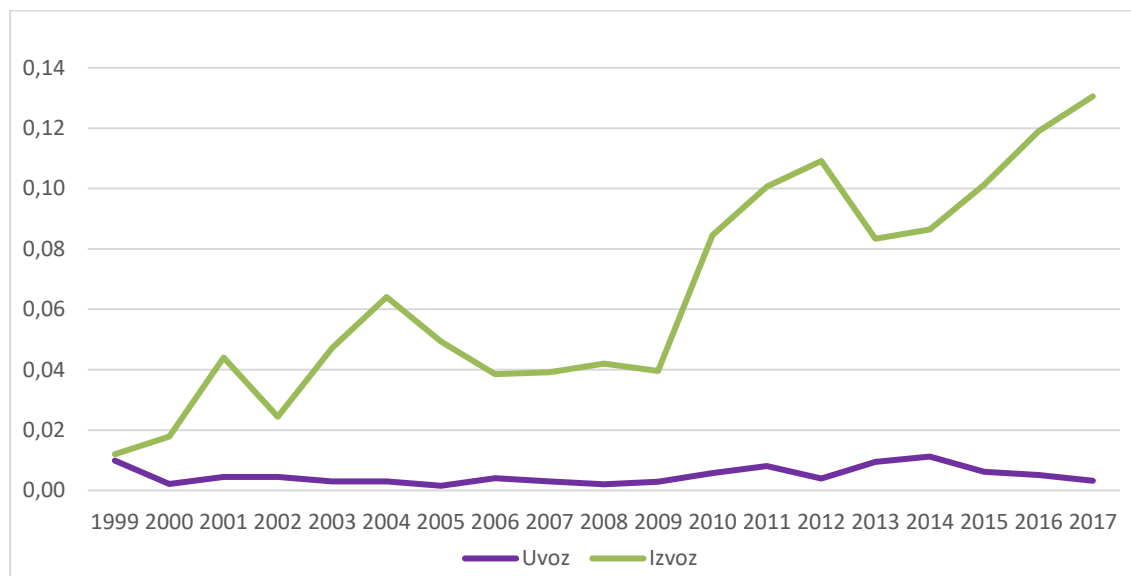
6.3 Analiza učinkov prostotrgovinskega sporazuma na izbrane slovenske gospodarske panoge

Graf 10 prikazuje gibanje deležev panoge električnih strojev in opreme ter njihovih delov, aparatov za snemanje ali reprodukcijo slike in zvoka ter delov in pribora za te izdelke v trgovini z Mehiko v celotni slovenski trgovini. V grafu je zajeto obdobje 1999–2017, torej leto pred veljavnostjo sporazuma EU-Mehika (1999) in obdobje po veljavnosti istega sporazuma (2000–2017). Razvidno je, da so deleži slovenskega uvoza izbrane panoge iz Mehike v celotni slovenski trgovinski bilanci v opazovanem obdobju zanemarljivo majhni. Ti se gibljejo med 0,00 in 0,01 %. Kljub temu podatki iz SURS baze (2018) kažejo, da deleži slovenskega uvoza iz Mehike v blagovni menjavi med Slovenijo in Mehiko v opazovanem obdobju zelo nihajo in se gibljejo med 2,74 in 29,24 %.

Iz pregleda Graf 10 je tudi razvidno, da deleži slovenskega izvoza izbrane panoge v Mehiko v celotni slovenski trgovinski bilanci v opazovanem obdobju vseskozi pozitivno rastejo. Vrednosti deležev izvoza so se v opazovanem obdobju povečale z 0,01 % (1999) na 0,11 % (2017). Podatki iz SURS baze (2018) kažejo, da so se deleži slovenskega izvoza v Mehiko v blagovni menjavi med Slovenijo in Mehiko v opazovanem obdobju povečali iz 15,78 na 41,88 %.

Splošno gledano prostotrgovinski sporazum EU-Mehika prinaša koristi tako EU kot tudi Sloveniji, vendar so te relativno majhne. Kljub temu pa podatki kažejo (glej Graf 10), da se je izvozna konkurenčnost slovenskega gospodarstva po podpisu sporazuma EU-Mehika povečala in da sporazum dosega v omenjeni panogi največje učinke.

Graf 10: Gibanje deležev panoge električnih strojev in opreme ter njihovih delov, aparatov za snemanje ali reprodukcijo slike in zvoka ter delov in pribora za te izdelke v trgovini Slovenije z Mehiko v obdobju 1999–2017 (v % od celotne zunanje trgovine Slovenije)

Vir: (SURS, 2018), lastni izračuni.

Tabela 13 prikazuje spremembo rasti deležev panoge električnih strojev in opreme ter njihovih delov med Slovenijo in Mehiko v celotni slovenski trgovinski bilanci v obdobju 2000–2017. Razvidno je, da deleži panoge v slovenskem uvozu dosegajo pretežno negativne vrednosti. Kljub temu je delež slovenskega uvoza iz Mehike v celotnem slovenskem uvozu povprečno rasel z 10,10 % (SURS, 2018).

Slovenski izvoz v Mehiko je v opazovanem obdobju dosegal pozitivno rast (podatki glede na predhodno leto). Razvidno je, da je slovenski izvoz leta 2000 dosegel 50 % rast glede na leto 1999. Največja rast slovenskega izvoza je zabeležena leta 2001 (glede na leto 2000), in sicer 144,44 %. Povprečna rast deležev izbrane panoge v opazovanem obdobju znaša 22,44 % (ibid.).

Tabela 13: Rast deležev panoge električnih strojev in opreme ter njihovih delov, aparatov za snemanje ali reprodukcijo slike in zvoka ter delov in pribora za te izdelke v trgovini Slovenije z Mehiko po 2-mestni carinski tarifi Kombinirane nomenklature v obdobju 2000–2017 (v % od celotne zunanje trgovine Slovenije)¹

Leto	Rast uvoza v %	Rast izvoza v %
2000	-80,00	50,00
2001	100,00	144,44
2002	0,00	-45,45
2003	-25,00	95,83
2004	0,00	36,17
2005	-33,33	-23,44
2006	100,00	-22,45
2007	-25,00	2,63
2008	-33,33	7,69
2009	50,00	-4,76
2010	100,00	110,00
2011	33,33	20,24
2012	-50,00	7,92
2013	125,00	-23,85
2014	22,22	3,61
2015	-45,45	17,44
2016	-16,67	17,82
2017	-40,00	10,08

Opomba: ¹ Vrednosti rasti se lahko v drugih študijah nekoliko razlikujejo zaradi zaokroževanja vrednosti.

Vir: (SURS, 2018), lastni izračuni.

Graf 11 prikazuje gibanje deležev panoge vozil, razen železniških ali tramvajskih tirnih vozil, in njihovih delov ter pribora v trgovini med Slovenijo in Mehiko v obdobju 1999–2017. Razvidno je, da so deleži slovenskega uvoza izbrane panoge iz Mehike v celotni slovenski trgovinski bilanci v opazovanem obdobju zanemarljivo majhni. Ti se gibljejo med 0,00 in 0,01 %. Kljub temu podatki iz SURS baze (2018) kažejo, da deleži slovenskega uvoza iz Mehike (v blagovni menjavi med Slovenijo in Mehiko), v opazovanem obdobju zelo nihajo in se gibljejo med 0,00 in 18,14 %. Sledeči podatki kažejo, da je slovenski uvoz dosegel najvišjo vrednost (18,14 %) v letu pred uveljavitvijo sporazuma EU-Mehika (1999) (SURS, 2018).

Razvidno je, da deleži slovenskega izvoza izbrane panoge v Mehiko v celotni slovenski trgovinski bilanci v opazovanem obdobju pozitivno rastejo. Deleži slovenskega izvoza se v opazovanem obdobju gibljejo med 0,02 in 0,04 % (glej Graf 11). Za primerjavo, podatki iz SURS baze (2018) kažejo, da so deleži slovenskega izvoza v Mehiko (v blagovni menjavi med Slovenijo in Mehiko) v opazovanem obdobju nihali med 7,45 in 53,43 %. Najvišja

vrednost deleža je bila dosežena leta 1999. Deleži slovenskega izvoza avtomobilske panoge v Mehiko so najnižjo vrednost dosegali v obdobju svetovne finančne krize (2009–2010), sledilo je obdobje umirjene rasti (ibid.).

Graf 11: Gibanje deležev panoge vozil, razen železniških ali tramvajskih tirnih vozil, in njihovih delov ter pribora v trgovini Slovenije z Mehiko v obdobju 1999–2017 (v % od celotne zunanje trgovine Slovenije)

Vir: (SURS, 2018), lastni izračuni.

Tabela 14 prikazuje spremembo rasti deležev avtomobilske panoge med Slovenijo in Mehiko v celotni slovenski trgovinski bilanci v obdobju 2000–2017. Razvidno je, da deleži panoge v slovenskem uvozu dosegajo pretežno negativne vrednosti (izjema je leto 2005, ko se je uvoz povečal za 150 %). Povprečno gledano deleži panoge v opazovanem obdobju beležijo negativno rast (SURS, 2018).

Slovenski izvoz v Mehiko je v opazovanem obdobju dosegal pretežno pozitivno rast. Razvidno je, da je slovenski izvoz dosegal pozitivno rast v obdobju po koncu svetovne finančne krize (po letu 2009). Povprečna rast deležev izbrane panoge v opazovanem obdobju znaša skromnih 1,36 % (ibid.).

Tabela 14: Rast deležev panoge vozil, razen železniških ali tramvajskih tirnih vozil, in njihovih delov ter pribora v trgovini Slovenije z Mehiko po 2-mestni carinski tarifi Kombinirane nomenklature v obdobju 2000–2017 (v % od celotne zunanje trgovine Slovenije)¹

Leto	Rast uvoza v %	Rast izvoza v %
2000	-100,00	-24,39
2001	-	-6,45
2002	-	10,34
2003	-	-3,13
2004	-	0,00
2005	150,00	-12,90
2006	-100,00	-22,22
2007	-	23,81
2008	66,67	11,54
2009	20,00	-41,38
2010	-33,33	5,88
2011	25,00	55,56
2012	-80,00	17,86
2013	-100,00	-9,09
2014	-	-13,33
2015	-	0,00
2016	-	23,08
2017	-	9,38

Opomba: ¹Vrednosti rasti se lahko v drugih študijah nekoliko razlikujejo zaradi zaokroževanja vrednosti. V nekaterih obdobjih rast deleža ni mogoče izračunati zaradi zanemarljivo majhnih vrednosti.

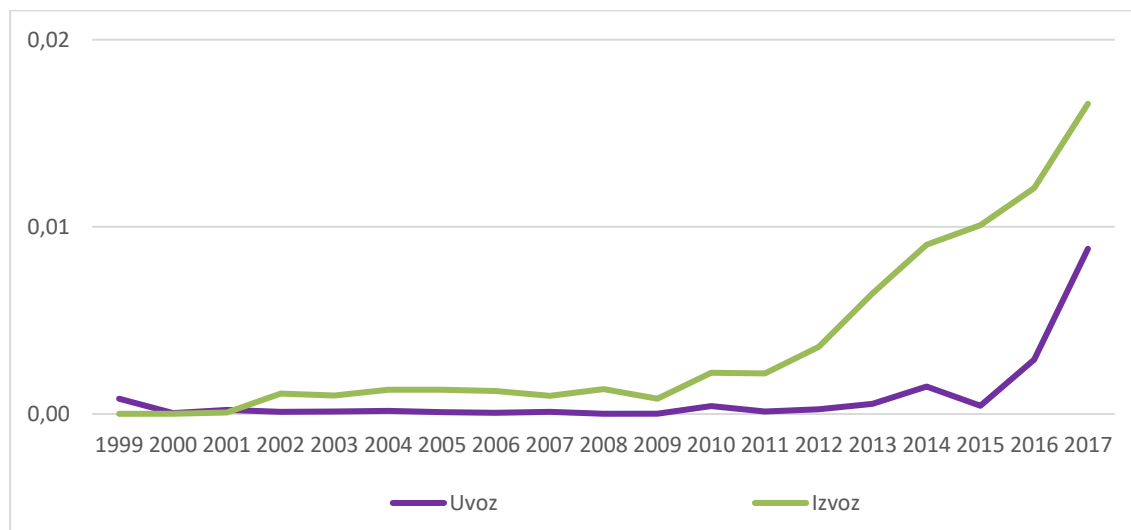
Vir: (SURs, 2018), lastni izračuni.

Graf 12 prikazuje gibanje deležev panoge plastičnih mas in proizvodov iz plastičnih mas, kavčuka in proizvodov iz kavčuka ter gume v trgovini z Mehiko v obdobju 1999–2017. Razvidno je, da so deleži slovenskega uvoza izbrane panoge iz Mehike v celotnem izvozu Slovenije v opazovanem obdobju zanemarljivo majhni in se gibljejo med 0,00 in 0,01 %. Prve manjše spremembe deležev je moč zaznati leta 2013, takrat se je slovenski uvoz iz Mehike povečal na 0,001 %. Iz grafa je razvidno, da je slovenski uvoz dosegel najvišji delež (0,009 %) leta 2017. Za primerjavo, podatki iz SURs baze (2018) kažejo, da se deleži slovenskega uvoza iz Mehike v blagovni menjavi med Slovenijo in Mehiko v opazovanem obdobju gibljejo med 0,05 in 21,27 % (SURs, 2018).

Deleži slovenskega izvoza izdelkov iz plastičnih mas in gume v Mehiko v celotnem izvozu Slovenije v opazovanem obdobju pozitivno rastejo. Deleži se gibljejo med 0,00 in 0,02 %. Rast izvoza sledi v obdobju po svetovni finančni krizi (2009), z doseženo najvišjo

vrednostjo leta 2017 (0,017 %). Za primerjavo, podatki iz SURS baze (2018) kažejo, da se deleži slovenskega izvoza v Mehiko v blagovni menjavi med Slovenijo in Mehiko v opazovanem obdobju gibljejo med 0,02 in 5,32 % (ibid.).

Graf 12: Gibanje deležev panoge plastičnih mas in proizvodov iz plastičnih mas, kavčuka in proizvodov iz kavčuka ter gume v trgovini Slovenije z Mehiko v obdobju 1999–2017 (v % od celotne zunanje trgovine Slovenije)

Vir: (SURS, 2018), lastni izračuni.

Tabela 15 prikazuje spremembo rasti deležev trgovine z izdelki iz plastičnih mas in gume med Mehiko in Slovenijo v celotni trgovini Slovenije v obdobju 2000–2017. Podatki kažejo, da je delež izbrane panoge v slovenskem uvozu v letu 2000, glede na leto 1999, upadel za 100 %. Podatkov v obdobju 2000–2014 ni bilo mogoče izračunati zaradi zanemarljivo majhnih vrednosti (vrednosti deležev so blizu 0,00 %). Leta 2017 je, glede na leto 2016, opazno 200 % povečanje uvoza (SURS, 2018).

Iz tabele (Tabela 15) je razvidno tudi povečanje rasti deleža slovenskega izvoza izbrane panoge v Mehiko v obdobju po finančni krizi (v obdobju po letu 2010). Povprečna rast deležev izbrane panoge v opazovanem obdobju znaša 24,85 % (ibid.).

Tabela 15: Rast deležev panoge plastičnih mas in proizvodov iz plastičnih mas, kavčuka in proizvodov iz kavčuka ter gume v trgovini Slovenije z Mehiko po 2-mestni carinski tarifi Kombinirane nomenklature v obdobju 2000–2017 (v % od celotne zunanje trgovine Slovenije)¹

Leto	Rast uvoza v %	Rast izvoza v %
2000	-100,00	-
2001	-	-
2002	-	-
2003	-	0,00
2004	-	0,00
2005	-	0,00
2006	-	0,00
2007	-	0,00
2008	-	0,00
2009	-	0,00
2010	-	100,00
2011	-	0,00
2012	-	100,00
2013	-	50,00
2014	0,00	50,00
2015	-100,00	11,11
2016	-	20,00
2017	200,00	41,67

Opomba: ¹Vrednosti rasti se lahko v drugih študijah nekoliko razlikujejo zaradi zaokroževanja vrednosti. V nekaterih obdobjih rast deleža ni mogoče izračunati zaradi zanemarljivo majhnih vrednosti.

Vir: (SURS, 2018), lastni izračuni.

7 SKLEP

Po drugi svetovni vojni je globalizacija svetovnega gospodarstva hitro napredovala. Omogočila je povečanje gospodarskih aktivnosti, zlasti v mednarodni trgovini in tujih neposrednih investicijah. Hitrost globalizacije je bila okrepljena z oblikovanjem platforme za olajševanje in urejanje trgovinskih odnosov – Splošnega sporazuma o carinah in trgovini (GATT). Največji premiki v liberalizaciji mednarodne trgovine so se zgodili ravno pod okriljem GATT. Kot rezultat zadnjega, osmega pogajalskega kroga GATT, je bila ustanovljena Svetovna trgovinska organizacija (STO), kar velja za največjo reformo svetovnega trgovinskega sistema. Njen glavni namen je spodbujanje proste trgovine. Pravila večstranskega trgovinskega sistema STO se razvijajo glede na izzive, ki so se pojavili v trgovini 21. stoletja. Zaradi čedalje bolj raznolikega članstva, zapletenih vprašanj in naraščajoče soodvisnosti gospodarstev, postaja usklajevanje interesov članic in sočasno pospeševanje trgovinske agende vse težje. Kljub temu da je svetovno gospodarstvo kompleksno in se je skozi desetletja hitro ter negotovo preoblikovalo, STO v več desetletjih svojega obstoja ostaja ključni steber večstranskega upravljanja. STO temelji na vrednotah in načelih, ki jih je sprejelo 164 držav članic in nadzoruje približno 95 % svetovne trgovine. Zaradi svoje edinstvene vloge pri zagotavljanju nediskriminatornih pravil trgovanja spodbuja mednarodno sodelovanje in ustvarja stabilno medsebojno odvisno svetovno gospodarstvo.

V zadnjih desetletjih so se (predvsem) države v razvoju zavzemale za radikalne premike v gospodarskih politikah, ki so privatizirale in deregulirale domačo proizvodnjo ter liberalizirale zunanjo trgovino. Sčasoma je prišlo do pritiskov domačih izvoznikov zaradi njihovih interesov o izboljšanju dostopa do tujega trga. Lastni protekcionistični interesi držav na eni strani in težnja po povečanem izvozu na drugi strani so privedli do vzajemne odstranitve ovir. Vzajemnost pri zmanjševanju ovir pri trgovanju z blagom in storitvami pa je ključ do nadaljnje liberalizacije trgovine. Posledično pa liberalizacija trgovine ustvarja priložnosti za inovacije in rast produktivnosti.

Države se s ciljem, da bi pospešile lasten razvoj, dosegle višjo konkurenčnost in ugodnejše dostopale do energetskih virov ter surovin, povezujejo, skupaj oblikujejo ekonomski prostor in tako izkoriščajo prednosti regionalizma v primerjavi z nacionalizmom. Posledično se pojavljajo zapletene interakcije med različnimi in pogosto prekrivajočimi se prostotrgovinskimi sporazumi.

EU pri sklepanju trgovinskih sporazumov vodijo motivi skupnosti, vključevanje sosednjih in bližnjih držav ter spodbujanje njihovega razvoja, spodbujanje stabilnosti okoli svojih meja in težnja k liberalizaciji uvoza. EU je s skupno 28 državami članicami največji trgovinski subjekt na svetu, delovanje trga pa ureja s skupno zunanjetrgovinsko politiko, ki velja za eno najstarejših in najboljše koordiniranih skupnih politik. SZTP temelji na enotnih načelih, s katerimi pa članice zavezuje k enotnemu pristopu pri trgovinski politiki s tretjimi državami, obenem pa ščiti domačo proizvodnjo pred nelojalnimi konkurenčnimi pritiski. Podatki, da se je obseg trgovine EU s preostalim svetom v obdobju 1999–2010 podvojil, nakazujejo, da SZTP ugodno spodbuja gospodarsko rast,

ustvarja nova delovna mesta in se zavzema za trajnostni razvoj trgovinskih partnerjev EU. Slovenija je od svoje osamosvojitve hitro pospeševala liberalizacijo zunanje trgovine in kot članica STO (od leta 1996) ni imela večjih težav pri sprejemanju SZTP EU. EU svoj cilj, da postane najkonkurenčnejše gospodarstvo na svetu, zasleduje s sklepanjem številnih sporazumov. Trenutno ima sklenjene trgovinske sporazume s približno 50 partnerji. Ker se sporazumi razlikujejo glede na pričakovanja in zmogljivosti držav in ker imajo države različne interese, lahko pogajanja o sklenitvi sporazuma potekajo več let, preden se sporazum dejansko sklene. Glavni motiv sporazumov je ekonomska korist.

Sporazum o gospodarskem partnerstvu, politični koordinaciji in sodelovanju med EU in Mehiko velja za najpomembnejši mejnik v gospodarskem sodelovanju med podpisnicama sporazuma. V veljavnost je stopil leta 2000 in zajema politični dialog, sodelovanje in trgovinske odnose. Vključuje komponento liberalizacije trgovine, ki zajema trgovino z blagom (2000) in storitvami (2001). Do podpisa Globalnega sporazuma EU-Mehika je bila Mehika le manjša trgovinska partnerica EU. K drastičnemu zmanjšanju trgovine med partnericama je botroval sporazum North American Free Trade Agreement (NAFTA). Globalni sporazum je omogočil liberalizacijo več kot 96 % celotne blagovne menjave med partnericama in prispeval k doseganju močne rasti dvostranske trgovine ter TNI v zadnjih letih. Kljub temu, je ostajal neizpolnjen dvostranski trgovinski in naložbeni potencial na obeh straneh, zato sta partnerici posodobili sporazum in okrepili strateško partnerstvo. Dopolnjen sporazum je prvi trgovinski sporazum EU za boj proti korupciji v zasebnem in javnem sektorju.

V magistrskem delu smo preučili učinke sklenitve prostotrgovinskega sporazuma EU-Mehika na slovensko gospodarstvo. Ob pregledu trgovinskega sodelovanja Slovenija-Mehika smo ugotovili, da je bila trgovina pred uveljavitvijo sporazuma EU-Mehika skromna. Največji obseg blagovne menjave je dosežen prav v obdobju zadnjih treh let.

V magistrskem delu smo preverili pet hipotez. Prvo hipotezo, da ima prostotrgovinski sporazum EU-Mehika pozitivne učinke na slovensko mednarodno trgovino, smo na podlagi podatkov, ki smo jih pridobili iz podatkovnih baz, potrdili. Ugotovili smo, da je povprečni delež slovenskega uvoza iz Mehike v obdobju veljavnosti sporazuma znašal 0,04 %, kar pomeni 30 % zmanjšanje uvoza glede na leto pred uveljavitvijo sporazuma (1999). Delež Mehike v slovenskem uvozu v prvih treh mesecih leta 2018 znaša 0,06 % in presega povprečje v obdobju 2000–2017. Delež slovenskega uvoza iz Mehike v celotnem slovenskem uvozu pa je povprečno rasel z 0,83 %. Povprečni delež slovenskega izvoza v Mehiko v obdobju veljavnosti sporazuma znaša 0,19 %, kar predstavlja 148 % povečanje izvoza glede na leto pred uveljavitvijo sporazuma (1999). V prvih treh mesecih leta 2018 delež Mehike v slovenskem izvozu znaša 0,28 %. Deleži slovenskega izvoza v Mehiko so v obdobju 2000–2017 beležili 9,46 % povprečno rast. Povečanje rasti deležev izvoza je moč pripisati vse ugodnejšim razmeram v mednarodnem okolju ter razmeroma ugodni konkurenčnosti slovenskih podjetij.

Drugo hipotezo, da ima prostotrgovinski sporazum EU-Mehika pozitivne učinke na tuje neposredne investicije v Sloveniji, smo ovrgli. Zaradi pomanjkanja statističnih podatkov v obdobju 1999–2007 smo se osredotočili na obdobje 2008–2016. Ugotovili smo, da so

vhodne TNI Slovenije v opazovanem obdobju beležile negativno rast (-0,15 %), kar gre med drugim pripisati dejstvu, da je Slovenija dokaj nepomemben trg za mehiška podjetja. Deleži izhodnih TNI Slovenije se v opazovanem obdobju gibljejo med 0,01 in 0,14 %, njihova povprečna rast znaša 0,05 %.

Za preverjanje tretje, četrte in pete postavljene raziskovalne hipoteze smo izbrali tri gospodarske panoge, ki so, po podatkih SURS, najpomembnejše v medsebojnem sodelovanju držav. Tretjo hipotezo, da ima prostotrgovinski sporazum EU-Mehika pozitivne učinke na industrijo električnih strojev in opreme ter njihovih delov v Sloveniji, smo potrdili. Ugotovili smo, da sporazum dosega skromnejše učinke v slovenskem uvozu kot pa v izvozu. Deleži slovenskega uvoza iz Mehike se v opazovanem obdobju gibljejo med 0,00 in 0,01 %. Delež slovenskega uvoza povprečno raste za 10,10 %. Delež slovenskega izvoza v Mehiko v opazovanem obdobju dosegajo vrednost 0,11 %. Delež slovenskega izvoza izbrane panoge beleži povprečno rast v višini 22,44 %. Podatki kažejo, da se je izvozna konkurenčnost slovenskega gospodarstva po podpisu sporazuma EU-Mehika povečala in da sporazum dosega v omenjeni panogi največje učinke.

Četrto hipotezo, da ima prostotrgovinski sporazum EU-Mehika pozitivne učinke na slovensko avtomobilsko industrijo, smo potrdili. Ugotovili smo, da se deleži slovenskega uvoza iz Mehike v opazovanem obdobju gibljejo med 0,00 in 0,01 %. Podatki kažejo, da je slovenski uvoz dosegel najvišjo vrednost v letu pred uveljavitvijo sporazuma. Povprečno gledano deleži slovenskega uvoza panoge v opazovanem obdobju beležijo negativno rast. Deleži slovenskega izvoza v Mehiko se v opazovanem obdobju gibljejo med 0,02 in 0,04 %. Povprečna rast deležev izvoza izbrane panoge v opazovanem obdobju znaša 1,36 %.

Zadnjo, peto hipotezo, da ima prostotrgovinski sporazum EU-Mehika pozitivne učinke na slovensko gumarsko industrijo, smo potrdili. Ugotovili smo, da se deleži slovenskega uvoza iz Mehike v opazovanem obdobju gibljejo med skromnimi 0,00 in 0,01 %. Zaradi zanemarljivo majhnih vrednosti povprečne rasti deležev v izbranem obdobju ni bilo mogoče izračunati. Deleži slovenskega izvoza v Mehiko se v opazovanem obdobju gibljejo med 0,00 in 0,02 %. Povprečna rast deležev slovenskega izvoza izbrane panoge v opazovanem obdobju znaša 24,85 %.

Iz pridobljenih podatkov je razvidno, da je bila panožna struktura v trgovini Slovenije z Mehiko v času veljavnosti sporazuma deležna številnih sprememb. Rezultati analize učinkov so pokazali, da sporazum dosega najvišje učinke v slovenskem izvozu v Mehiko. Slovenski uvoz iz Mehike dosega pomembne, a zanemarljivo majhne učinke (izjema je industrija električnih strojev). Sporazum zaenkrat ne prinaša pozitivnih učinkov na vhodne TNI Slovenije, vendar pa bi se lahko, glede na trende širitve znanja, inovacij in tehnologij, stanje v prihodnjih letih izboljšalo. Sporazum je prispeval k povečanju dvostranske trgovinske menjave med gospodarstvoma, z leti se stanje le še izboljšuje. Zaključimo lahko, da prevladujejo pozitivni učinki prostotrgovinskega sporazuma EU-Mehika na slovensko gospodarstvo.

LITERATURA IN VIRI

1. Ahearn, R. J. (2011). *Europe's Preferential Trade Agreements: Status, Content, and Implications*. Washington: Congressional Research Service.
2. Alendar, B. (1985). *Regionalna ekonomska integracija u Latinskoj Americi*. Beograd: Institut za medjunarodnu politiku i privredu.
3. Amadeo, K. (2017). *Multilateral Trade Agreements: Pros, Cons and Examples*. Pridobljeno 20. marca 2018 iz The balance: <https://www.thebalance.com/multilateral-trade-agreements-pros-cons-and-examples-3305949>
4. Baldwin, R. (2006). Multilateralising Regionalism: Spaghetti Bowls as Building Blocs on the Path to Global Free Trade. *The World Economy, Blackwell Publishing, Volume 29, Number 11*, str. 1451-1518.
5. Banka Slovenije. (2017). *Neposredne naložbe - Direct investment 2014, 2015, 2016*. Ljubljana: Banka Slovenije/ Bank of Slovenia. Pridobljeno 3. marca 2018 iz Banka Slovenije: <https://www.bsi.si/publikacije/statisticna-porocila/neposredne-nalozbe>
6. BBVA Research. (2015). *Evaluation of the effects of the Free Trade Agreement between the European Union and Mexico on bilateral trade and investment*. Mexico: BBVA Research, Working Paper, Number 15/14.
7. Bhagwati, J., & Panagariya, A. (1996). *The Economics of Preferential Trade Agreements*. Washington, D.C.: AEI Press.
8. Bjelić, P. (2002). *Svetska trgovinska organizacija*. Beograd: Prometej.
9. BMEIK. (1999). Zakon o ratifikaciji Sporazuma o sodelovanju v izobraževanju in kulturi med Vlado Republike Slovenije in Vlado Združenih mehiških držav. *Uradni list RS, 36/99*. Pridobljeno 2. julija 2018 iz <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/1999-02-0046?sop=1999-02-0046>
10. Bobek, V., & Gusel, L. (1998). *Politika mednarodne menjave*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
11. Bobek, V., & Živko, T. (2002). *Poslovni vodnik po skupni zunanjetrgovinski politiki Evropske unije*. Ljubljana: Gospodarska zbornica Slovenije.
12. Brenton, P., DiMauro, F., & Lücke, M. (1998). *Economic integration and FDI: an empirical analysis of foreign investment in the EU and in Central and Eastern Europe*. Kiel: Kiel Institute for the World Economy.

13. Busse, M., Huth, M., & Koopmann, G. (2000). *Preferential trade agreements: the case of EU-Mexico*. Leibnitz: HWWA.
14. Cerar, G. (2018). *Trgovinski sporazumi z Azijci po hitrem postopku kot alternativa gospodarski vojni z ZDA*. Pridobljeno 8. avgusta 2018 iz MMC RTV SLO: <https://www.rtv slo.si/evropska-unija/trgovinski-sporazumi-z-azijci-po-hitrem-postopku-kot-alternativa-gospodarski-vojni-z-zda/457947>
15. Commission of the European Communities. (2008). *Communication from the Commission to the Council and the European parliament*. Pridobljeno 16. maja 2018 iz European union external action: http://eeas.europa.eu/archives/docs/mexico/docs/com08_447_en.pdf
16. Copenhagen Economics. (2011). *Ex-post assessment of six EU free trade agreement*. Copenhagen: Copenhagen Economics.
17. Czinkota, M., Ronkainen, I., & Moffett, M. H. (2005). *International Business 7th Edition*. Mason: South-Western, Thomson Corporation.
18. Delegation of the European Union to Mexico. (2016a). *The Free Trade Agreement between Mexico and the European Union*. Pridobljeno 16. junija 2018 iz Delegation of the European Union to Mexico: http://eeas.europa.eu/archives/delegations/mexico/eu_mexico/trade_relation/free_trade/index_en.htm
19. Delegation of the European Union to Mexico. (2016b). *Mexico and the EU*. Pridobljeno 28. maja 2018 iz eeas.europa.eu: https://eeas.europa.eu/delegations/mexico_en/14897/Mexico%20and%20the%20EU
20. Delo. (2015). *Mehika - priložnost za slovenske dobavitelje avtomobilske industrije*. Pridobljeno 2. marca 2018 iz Delo: www.delo.si/gospodarstvo/podjetja/mehika-priloznost-za-slovenske-dobavitelje-avtomobilske-industrije.html
21. Directorate-General for Trade. (2018a). *European Union, Trade in goods with Mexico*. Pridobljeno 18. aprila 2018 iz European Commission: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113418.pdf
22. Directorate-General for Trade. (2018b). *Mexico*. Pridobljeno 7. maja 2018 iz European Commission: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_111539.pdf
23. Ecorys. (2015). *Ex-post evaluation of the implementation of the EU-Mexico Free Trade Agreement, Interim technical report*. Rotterdam: Ecorys.
24. Ecorys. (2017). *Ex-post evaluation of the implementation of the EU-Mexico Free Trade Agreement, Final Report*. Brussels: European Commission.

25. El-Agraa, A. (1997). *Economic Integration Worldwide*. Basingstoke: Macmillan.
26. EPRS. (2017). *Multilateralism in international trade*. European Union. Pridobljeno 3. marca 2018 iz [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/603919/EPRS_BRI\(2017\)603919_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/603919/EPRS_BRI(2017)603919_EN.pdf)
27. EPRS and Globalstat. (2017). *Mexico: Economic indicators and trade with EU*. Pridobljeno 30. maja 2018 iz European Parliament: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2017/599370/EPRS_ATAG\(2017\)599370_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2017/599370/EPRS_ATAG(2017)599370_EN.pdf)
28. European Commission. (2015). *Commission staff working document: Impact assessment*. Pridobljeno 20. junija 2018 iz European Commission: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/march/tradoc_154396.034027.1.SWD_2015_289_EN%20IAR.pdf
29. European Commission. (2017). *Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on Implementation of Free Trade Agreements*. Pridobljeno 6. januarja 2018 iz European Commission: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2017/EN/COM-2017-654-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>
30. European Commission. (2018a). *Negotiations and agreements*. Pridobljeno 18. februarja 2018 iz European Commission: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/>
31. European Commission. (2018b). *Arrangements list*. Pridobljeno 15. maja 2018 iz European Commission: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/calculation-customs-duties/rules-origin/general-aspects-preferential-origin/arrangements-list_en
32. European Commission. (2018c). *EU and Mexico reach new agreement on trade*. Pridobljeno 19. junija 2018 iz European Commission: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1830>
33. European Commission. (2018d). *Mexico - factsheets*. Pridobljeno 27. maja 2018 iz European Commission: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/april/tradoc_156756.pdf
34. European Commission. (2018e). *Countries and regions*. Pridobljeno 15. januarja 2018 iz European Commission: <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/mexico/>

35. European Union. (2012). *Treaties Office Database*. Pridobljeno 6. januarja 2018 iz European Union: <http://ec.europa.eu/world/agreements/prepareCreateTreatiesWorkspace/treatiesGeneralData.do?step=0&redirect=true&treatyId=431>
36. Eurostat. (2018). *Database*. Pridobljeno 20. julija 2018 iz Eurostat: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
37. Evropska komisija. (1957). *THE TREATY OF ROME*. Pridobljeno 7. maja 2018 iz https://ec.europa.eu/romania/sites/romania/files/tratatul_de_la_roma.pdf
38. Evropska komisija. (2016). *Politike Evropske Unije: Trgovina*. Pridobljeno 1. maja 2018 iz Publikacije EU: <https://publications.europa.eu/sl/publication-detail/-/publication/9a2c5c3e-0d03-11e6-ba9a-01aa75ed71a1/language-sl>
39. Evropska komisija. (2017a). *Poročilo: trgovinski sporazumi EU prinašajo oprijemljive koristi*. Pridobljeno 20. marca 2018 iz Europa.eu: europa.eu/rapid/press-release_IP-17-4486_sl.pdf
40. Evropska komisija. (2017b). *Trgovinski sporazumi spodbujajo agroživilski sektor EU*. Pridobljeno 30. maja 2018 iz European Commission press release database: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-339_sl.htm
41. Evropska komisija. (2018a). *EU in Mehika dosegli nov sporazum o trgovini*. Pridobljeno 5. junija 2018 iz Evropska komisija: europa.eu/rapid/press-release_IP-18-782_sl.pdf
42. Evropska komisija. (2018b). *Ključne značilnosti trgovinskega sporazuma med EU in Mehiko*. Pridobljeno 28. maja 2018 iz Evropska komisija: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-18-1447_sl.htm
43. Evropska komisija. (2018c). *Trgovinski sporazum med EU in Mehiko, vprašanja in odgovori*. Pridobljeno 28. maja 2018 iz Evropska komisija: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/may/tradoc_156876.pdf
44. Evropska unija. (2018). *Države*. Pridobljeno 10. maja 2018 iz Evropska unija: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_sl#tab-0-1
45. Evropski parlament. (2018). *Evropska unija in Svetovna trgovinska organizacija*. Pridobljeno 18. aprila 2018 iz Evropski parlament: www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuid=FTU_5.2.2.html
46. Evropski svet. (2018). *Trgovinska politika EU*. Pridobljeno 20. maja 2018 iz Evropski svet: <http://www.consilium.europa.eu/sl/policies/trade-policy/trade-agreements/>

47. Export Entreprises SA. (2018). *Mexico: Foreign investment*. Pridobljeno 29. junija 2018 iz Santander TradePortal: <https://en.portal.santandertrade.com/establish-overseas/mexico/foreign-investment>
48. Fortin, C., Thompson-Flôres, F., & Mugnaini, M. (2004). *Multilateralism and Regionalism: The New Interface*. (M. Mashayekhi, & T. Ito, Ured.) Pridobljeno 12. junija 2018 iz <https://www.globalpolicy.org/images/pdfs/1130regionalism.pdf>
49. General Secretariat of the Council. (2015). *EU - Mexico summit*. Pridobljeno 16. maja 2018 iz Consilium.europa.eu: <http://www.consilium.europa.eu/media/23737/150608-background-mexico-final.pdf>
50. Gutierrez, G. (2015). *Why is Mexico an Attractive Investment Destination?* Pridobljeno 3. julija 2018 iz Society of Industrial and Office Realtors: <http://www.sior.com/docs/default-source/Profreport/why-is-mexico-an-attractive-investment-destination.pdf?sfvrsn=0>
51. Izvozno okno. (2018a). *Gospodarske panoge Mehike*. Pridobljeno 20. maja 2018 iz Izvozno okno: http://www.izvoznookno.si/Dokumenti/Podatki_o_drzavah/Mehika/Gospodarske_panoge_4685.aspx
52. Izvozno okno. (2018b). *Bilateralni ekonomski odnosi Mehike s Slovenijo*. Pridobljeno 6. marca 2018 iz Izvozno okno: http://www.izvoznookno.si/Dokumenti/Podatki_o_drzavah/Mehika/Bilateralni_ekonomski_odnosi_s_Slovenijo_4166.aspx
53. Jaklič, A. (2009). *Evropska unija od A do Ž*. (D. L. Sabina Kajnč, Ured.) Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
54. Kenda, V., & Bobek, V. (2003). *Osnove mednarodnih ekonomskih odnosov*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
55. Kolektor. (2015). *Kolektor je v Mehiki svečano odprl novo proizvodno halo*. Pridobljeno 19. julija 2015 iz Kolektor: <http://www.kolektor.si/index.php?t=news&l=sl&type=1&id=2111>
56. Koopmann, G., & Wilhelm, M. (2010). EU Trade Policy in the Age of Bilateralism. *Intereconomic, Volume 45, Number 5*, 305-312.
57. Kumar, A. (1999). *Mednarodna ekonomika*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
58. LSE Enterprise. (2017). *Sustainability Impact Assessment (SIA) in support of the negotiations for the modernization of the trade pillar of the Global Agreement with Mexico Inception Report*. London: London School of Economics and Political

Science. Pridobljeno 1. julija 2018 iz http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/june/tradoc_156930.pdf

59. Luna Barrios, A. M. (2016). The free trade agreement between the European Union and Mexico - impact on trade and foreign direct investment. *Revista Chilena de Derecho, Volume 43, Number 1*, 115-135.
60. Mali, P. (2011). *Regionalni trgovinski sporazumi in WTO*. Pridobljeno 25. aprila 2018 iz Ljubljana: Ekonomska fakulteta: http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/mali4512.pdf
61. Marcos, M. (2003). *A glance of the free trade agreement between Mexico and the European Union*. Jyväskylä: University of Jyväskylä. Pridobljeno 6. maja 2018 iz <http://www-sre.wu.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa03/cdrom/papers/315.pdf>
62. Mgrt. (2017). *Svetovna trgovinska organizacija (WTO)*. Pridobljeno 1. marca 2018 iz www.mgrt.gov.si/delovna_podrocja/notranji_trg/trgovinska_politika/trgovinska_politika_eu/svetovna_trgovinska_organizacija_wto/
63. Oberda Monkiewicz, A. (2017). Evolution of EU-Mexico relations: time for real partnership? *Anuario Latinoamericano Ciencias Políticas y Relaciones Internacionales Volume 4*, str. 187–202. Pridobljeno 26. junija 2018 iz http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_17951_al_2017_4_187/c/5432-3725.pdf
64. OECD Investment Division. (2018). *Foreign direct investment statistics: Explanatory notes*. Pridobljeno 11. julija 2018 iz OECD: <https://www.oecd.org/daf/inv/FDI-statistics-explanatory-notes.pdf>
65. Pacheco-López, P. (2005). Foreign direct investment, exports and imports in Mexico. *The World Economy, Volume 28, Number 8*, str. 1157-1172.
66. ProMéxico. (2016). *The Mexican automotive industry: current situation, challenges and opportunities*. Mexico City: ProMéxico.
67. PwC. (2014). *Doing Business in Mexico Automotive Industry*. Pridobljeno 3. maja 2018 iz PwC: <https://www.pwc.de/de/internationale-maerkte/assets/doing-business-mexico-automotive.pdf>
68. PwC Mexico. (2013). *PwC-IMMEX Maquiladora Guide Doing Business in Mexico*. Pridobljeno 3. maja 2018 iz <https://www.pwc.com/mx/es/industrias/archivo/doing-business-maquiladora.pdf>
69. Salvatore, D. (2007). *International Economics (9th Edition)*. John Wiley & Sons.

70. Sanahuja, J. A. (2000). Trade, Politics, and Democratization: The 1997 Global Agreement between the European Union and Mexico. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs Volume 42, Number 2, Special Issue: The European Union and Latin America: Changing Relations*, 35-62.
71. Secretaría de Relaciones Exteriores México. (2013). *México y Eslovenia*. Pridobljeno 2. junija 2018 iz gob.mx: <https://web.archive.org/web/20150402162324/http://embamex.sre.gob.mx/austria/index.php/laemba/mexesi>
72. SICE. (2018). *Mexico-European Union*. Pridobljeno 5. junija 2018 iz SICE: http://www.sice.oas.org/TPD/MEX_EU/MEX_EU_e.asp
73. SloExport. (2018). *Mexico*. Pridobljeno 5. julija 2018 iz SloExport: <http://www.sloexport.si/en/search?MenuID=278&poizvedbaid=54>
74. Sloomakers, V. (2004). *Trade Effects of the EU-Mexico Free Trade Agreement*. Leuven: Catholic University Leuven.
75. SURS. (2002). *Letopis 2002*. Pridobljeno 3. julija 2018 iz Stat.si: http://www.stat.si/doc/letopis/2002/24_02/24-04-02.htm
76. SURS. (2018). *Podatkovni portal SI-STAT*. Pridobljeno 13. julija 2018 iz Statistični urad Republike Slovenije: <http://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/4/55>
77. Torren, R., & Polanco, R. (2016). *Analysis of the upcoming modernisation of the trade pillar of the European Union-Mexico Global Agreement*. Belgium: European Parliament's Committee on International Trade. Pridobljeno 7. maja 2018 iz [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/534012/EXPO_STU\(2016\)534012_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/534012/EXPO_STU(2016)534012_EN.pdf)
78. Tratnik, M., & Ferčič, A. (2002). *Mednarodno gospodarsko pravo*. Maribor: Pravna fakulteta Maribor.
79. UMAR. (2017). *Publikacije*. Pridobljeno 7. julija 2018 iz UMAR: http://www.umar.gov.si/publikacije/?no_cache=1
80. Urad vlade RS za komuniciranje. (2010). *20 let samostojnosti RS*. Pridobljeno 1. julija 2018 iz dvajset.si: <http://www.dvajset.si/prvih-20/leto-1999/>
81. Uredba o ratifikaciji Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Združenih mehiških držav o vzpostavitvi diplomatskih odnosov. (1993). *Uradni list RS, 13/93*. Pridobljeno 2. julija 2018 iz <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/1993-02-0018/uredba-o-ratifikaciji-sporazuma-med-vlado-republike-slovenije-in-vlado-zdruzenih-drzav-mehike-o-vzpostavitvi-diplomatskih-odnosov>

82. Veleposlaništvo Združenih mehiških držav. (10. julij 2018). Podatki o tujih neposrednih investicijah in menjavi med Slovenijo in Mehiko. *Osebna korespondenca z Veleposlaništvom dne 10. julij 2018*. Dunaj, Avstrija.
83. Villarreal, M. A. (2017). *Mexico's Free Trade Agreements*. Congressional Research Service .
84. von Unger, E., & Mildner, S.-A. (2017). *WTO: Shaping the Multilateral Trade System*. Pridobljeno 20. marca 2018 iz BDI The Voice of German Industry: <https://english.bdi.eu/article/news/wto-shaping-the-multilateral-trade-system/>
85. Whalley, J. (1998). *Why Do Countries Seek Regional Trade Agreements?* Pridobljeno 7. maja 2018 iz <http://www.nber.org/papers/w5552>
86. Wilson Center. (2015). *EU Trade and Investment in Mexico: Facts and Figures*. Pridobljeno 5. junija 2018 iz Wilson Center: https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/u17155/Infographic_EU-Mexico_Trade.png
87. Winters, A. L. (2000). *The EU's preferential Trade Agreements: Objectives and Outcomes*. (v. Dijck, & G. Faber, Ured.) Hague: Kluwer Law International.
88. WITS. (2018). *World Integrated Trade Solution*. Pridobljeno 17. julija 2018 iz Wits World Banks: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/ECS/StartYear/1999/EndYear/2016/TradeFlow/Export/Partner/MEX/Indicator/XPRT-PRTNR-SHR>
89. World Bank. (2018). *World Bank*. Pridobljeno 16. julija 2018 iz <https://data.worldbank.org/country/>
90. WTO. (2007). *World Trade report 2007*. WTO.
91. WTO. (2014). *WTO E-Learning*. Pridobljeno 25. aprila 2018 iz World Trade Organization: https://ecampus.wto.org/admin/files/Course_622/CourseContents/MTA-E-R3-Print.pdf
92. WTO. (2017). *World Trade Statistical Review 2017*. Geneva: WTO. Pridobljeno 1. maja 2018 iz World Trade Statistical Review 2017: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2017_e/WTO_Chapter_02_e.pdf
93. WTO. (2018a). *The creation of the multilateral trading system*. Pridobljeno 16. aprila 2018 iz WTO: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/historywto_02_e.pdf

94. WTO. (2018b). *The GATT years: from Havana to Marrakesh*. Pridobljeno 18. aprila 2018 iz WTO: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact4_e.htm
95. WTO. (2018c). *The multilateral trading system—past, present and future*. Pridobljeno 18. aprila 2018 iz World Trade Organization: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/inbrief_e/inbr01_e.htm
96. WTO. (2018d). *Members and Observers*. Pridobljeno 20. aprila 2018 iz WTO: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm
97. WTO. (2018e). *Regional trade agreements*. Pridobljeno 14. maja 2018 iz World Trade Organization: https://www.wto.org/english/tratop_e/region_e/region_e.htm
98. Zabludovsky, J., & Lora, S. G. (2005). *The European Window: Challenges in the Negotiation of Mexico's Free Trade Agreement with the European Union*. Buenos Aires: INTAL-ITD.